

T.C.
ZİRVE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE HIRSIZLIK

MÜSLÜM ARAS

KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

GAZİANTEP
HAZİRAN 2015

T.C.
ZİRVE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE HIRSIZLIK

MÜSLÜM ARAS

KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. ABDULLAH DEMİR

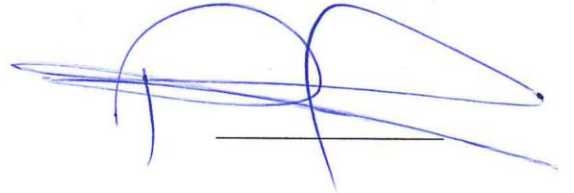
GAZİANTEP
HAZİRAN 2015

T.C.
ZİRVE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
GAZİANTEP

Kamu Hukuku Anabilim Dalı Kamu Hukuku Programı Yüksek Lisans öğrencisi Müslüm ARAS tarafından hazırlanan “Osmanlı’dan Günümüze Hırsızlık” başlıklı Yüksek Lisans Tezi, 01/06/2015 tarihinde aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

İMZA

Prof. Dr. Recep GÜLŞEN
Ana Bilim Dalı Başkanı

Jüri Üyeleri:

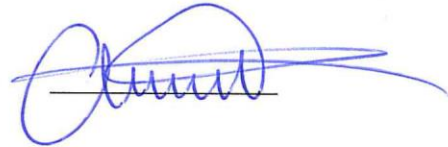
Prof. Dr. Recep GÜLŞEN

Doç. Dr. Abdullah DEMİR (Tez Danışmanı)

Yrd. Doç Dr. Ahmet BOZDAĞ

Doç. Dr. Abdullah DEMİR

Enstitü Müdürü

T.C.
ZİRVE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
GAZİANTEP

Bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, materyal ve sonuçların tam olarak kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim (Tarih: 01.10.2019)

Adı Soyadı: Mehmet ARAS

İmzası: [Signature]

TEŞEKKÜR

“Osmanlı’dan Günümüze Hırsızlık” adlı tez çalışmamda ve yüksek lisans derslerim süresince manevi desteğini esirgemeyen aileme, tez danışmanlığında yardımları için kıymetli hocam Sayın Doç. Dr. Abdullah DEMİR’e, destekleri için değerli hocam Sayın Prof. Dr. Recep GÜLŞEN’e ve öğrenimim süresince derslerinde bulunduğum diğer hocalarıma teşekkür ederim.

Müslüm ARAS

ÖZET

OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE HIRSIZLIK

Müslüm ARAS

Zirve Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi, 155 sayfa, Haziran 2015

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Abdullah DEMİR

Osmanlı'dan günümüze hırsızlık konusunu incelemiş olduğumuz bu çalışmamız, kadim toplumlardan başlayarak hırsızlık suçunun Osmanlı Devleti'ndeki işleniş şekilleri, yargılanması ve cezaları ile günümüzdeki basit ve nitelikli hallerini değerlendirme amacı taşıdığından dolayı, konu olarak geniş kapsamlıdır. Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde; Kadim Dönemlerde, Kur'an-ı Kerim'de ve Hz. Peygamber'in sünnetinde hırsızlık suçunun nasıl karşılık bulduğu ile Osmanlı Devleti'nin hukuk sistemi, Osmanlı şer'iyye sicillerinde ve Osmanlı Kanunnamelerinde hırsızlık suçunun hangi şekilde yer aldığı incelenmiştir.

İkinci bölümde; Hırsızlık suçunun 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer alan basit ve nitelikli halleri ile mal varlığına karşı olan diğer suçlarla arasındaki benzerlikler ve farklılıklar incelenmiştir.

Çalışmamızın üçüncü ve son bölümünde; günümüzde işlenen hırsızlık çeşitleri, hırsızlık faillerinin kullandığı yöntemler, kullandığı malzemeler, hırsızlık suçunun nedenleri, hırsızlık suçuna karşı alınabilecek önlemler incelenmiş ve değerlendirmeden oluşan sonuç bölümüyle tamamlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Hırsızlık, Osmanlı'da Hırsızlık, Malvarlığına Karşı Suçlar, Taşınır Mal

ABSTRACT

THEFT TODAY FROM THE OTTOMAN EMPIRE

Müslüm ARAS

Zirve University, Graduate School of Social Science

Department of Public Law

Master Thesis, 155 pages, June 2015,

Supervisor: Doç. Dr. Abdullah DEMİR

Our present study we have examined the present theft issues from the Ottoman Empire, the Ottoman Empire in the processing forms of theft, starting from ancient communities, whit the trial and punishment, because the current simple and intendant to evaluate the qualified cases, extensive as the subject. Our study consists of the three parts.

In the first part; In the ancient period, from the Holy Quran and the Prophet. How the find the money in the Prophet's sunnah with the legal system of the Ottoman Empire theft, the Ottoman Shari'a courts and examined the way in which the Ottoman rule books where theft.

In the second part; the similarities between theft of the Turkish Penal Code No.5237 located in the states of simple and qualified with the other crimes against assets and differences are examined.

The third and final part of our study; today committed theft, varieties, methods used by the perpetrators of the theft, the materials used, burglary examined the causes and measures to be taken against theft and was completed with the results section consisting of evaluation.

Keywords: Stealing, Ottomans'in theft, crimes against property, movable goods.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
Özet.....	i
Abstract.....	ii
İçindekiler	iii
Kısaltmalar.....	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KADİM DÖNEMLERDE İSLAMDA VE OSMANLIDA HIRSIZLIK SUÇU

I. HIRSIZLIK KAVRAMI	3
II. HIRSIZLIK SUÇUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ	4
A.SÜMER HUKUKUNDA HIRSIZLIK	5
B. BABİL HUKUKUNDA HIRSIZLIK	5
C. ASUR HUKUKUNDA HIRSIZLIK.....	7
D. HİTİT HUKUKUNDA HIRSIZLIK.....	8
E. KADİM MISIR HUKUKUNDA HIRSIZLIK.....	9
F. KADİM İRAN HUKUKUNDA HIRSIZLIK	9
G. KADİM HİNT HUKUKUNDA HIRSIZLIK	10
H. ROMA HUKUKUNDA HIRSIZLIK	11
I.TEV RAT'TA VE HİRİSTİYANLIK'TA HIRSIZLIK	12
III. İSLAM'DA HIRSIZLIK	13

A. İSLAM CEZA HUKUKUNDA SUÇ	13
B. İSLAM CEZA HUKUKUNDA SUÇLARIN TASNİFİ.....	16
1. Had.....	16
2. Kısas.....	18
3. Ta'zir.....	18
4. Had Kısas Ta'zir Ayırımı.....	20
C. KURAN-I KERİM'DE VE HZ.PEYGAMBER'İN SÜNNETİNDE HIRSIZLIK	21
IV. OSMANLIDA HIRSIZLIK.....	25
A. İDARİ YAPI	26
B. SOSYAL YAPI.....	27
C.VAKIF HİZMETLERİ.....	28
D. OSMANLI DEVLETİ'NİN HUKUK SİSTEMİ	31
1. Osmanlı Ceza Hukuku	31
2. Osmanlı Ceza Hukukunun Temel İlkeleri	32
E. YARGILAMA.....	33
1. Divan-ı Hümayun	33
2. Şer'iyye Mahkemeleri.....	33
3.Mahkeme Personeli.....	34
a. Kadı.....	34
b. Naib.....	35
c. Subaşı.....	36
d. Asesbaşı	36

e. Çavuş.....	36
f. Tercümanlar.....	37
g. Mübaşirler.....	37
h. Katipler	37
ı. Kassamlar	38
F. ŞER'İYYE SİCİLLERİ	38
G.ŞER'İYYE SİCİLLERİNDE HIRSIZLIK.....	39
H. KANUNNAMELER.....	43
1. Fatih'in Umumi Kanunnamesi'nde Hırsızlık	44
2. Beyazid'in Umumi Osmanlı Kanunnamesi'nde Hırsızlık	45
3. Yavuz Sultan Selim Han'ın Kanunnamesi'nde Hırsızlık	46
4. Kanuni'nin Umumi Kanunnamesi'nde Hırsızlık	48
5. Aydın- Eli Siyasetnamesi.....	50

İKİNCİ BÖLÜM

5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU'NDA HIRSIZLIK

I.GENEL OLARAK	52
II. BASİT HIRSIZLIK.....	53
III. SUÇUN UNSURLARI.....	54
A.KORUNAN HUKUKİ YARAR.....	54
B. SUÇUN MADDİ UNSURU	54
1.Mal Kavramı	55
2. Fiil.....	56

3. Fail	57
4. Mağdur.....	58
C. SUÇUN MANEVİ UNSURU	59
D. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU	59
IV. NİTELİKLİ HIRSIZLIK	60
A. MADDE 142-1'DE ÖNGÖRÜLEN NİTELİKLİ HALLER.....	61
1. Kime Ait Olursa Olsun Kamu Kurum Ve Kuruluşlarında Veya İbadete Ayrılmış Yerlerde Bulunan Ya Da Kamu Yararına Veya Hizmetine Tahsis Edilmiş Eşya Hakkında, İşlenen Hırsızlık	61
2.Halkın Yararlanmasına Sunulmuş Ulaşım Aracı İçinde Veya Bunların Belli Varış Veya Kalkış Yerlerinde Bulunan Eşya Hakkında, İşlenen Hırsızlık	62
3.Bir Afet Veya Genel Bir Felaketin Meydana Getirebileceği Zararları Önlemek Veya Hafifletmek Maksudıyla Hazırlanan Eşya Hakkında, İşlenen Hırsızlık....	63
4.Adet Veya Tahsis Veya Kullanımları Gereği Açıkta Bırakılmış Eşya Hakkında, İşlenen Hırsızlık	64
5. Elektrik Enerjisi Hakkında İşlenen Hırsızlık	65
B. MADDE 142/2'DE ÖNGÖRÜLEN NİTELİKLİ HALLER	66
1.Kişinin Malını Koruyamayacak Durumda Olmasından Veya Ölmesinden Yararlanarak Hırsızlık Suçunun İşlenmesi	66
2. Elde Veya Üstte Taşınan Eşyayı Çekip Almak Suretiyle Ya Da Özel Beceriyle Hırsızlık Suçunun İşlenmesi.....	67
3. Doğal Bir Afetin Veya Sosyal Olayların Meydana Getirdiği Korku Veya Kargaşadan Yararlanarak Hırsızlık Suçunun İşlenmesi	69
4. Haksız Yere Elde Bulundurulmuş Veya Taklit Anahtarla Ya Da Diğer Bir Aletle Kilit Açmak Veya Kilitlenmesini Engellemek Suretiyle Hırsızlık Suçunun İşlenmesi	70
5. Bilişim Sistemlerinin Kullanılması Suretiyle Hırsızlık Suçunun İşlenmesi ...	71

6. Tanınmamak İçin Tedbir Alarak Veya Yetkisi Olmadığı Halde Resmi Sıfat Takınarak Hırsızlık Suçunun İşlenmesi	72
7. Büyük Veya Küçükbaş Hayvan Hakkında Hırsızlık Suçunun İşlenmesi	73
8. Herkesin Girebileceği Bir Yerde Bırakılmakla Birlikte Kilitlenmek Suretiyle Ya Da Bina Veya Eklentileri İçinde Muhafaza Altına Alınmış Olan Eşya Hakkında İşlenen Hırsızlık	74
C. MADDE 142/3-4-5'DE ÖNGÖRÜLEN NİTELİKLİ HALLER	76
1. Hırsızlık Suçunun Sıvı Veya Gaz Halindeki Enerji Hakkında Ve Bunların Nakline İşlenmesine Veya Depolanmasına Ait Tesislerde İşlenmesi	76
2. Hırsızlık Suçunun İşlenmesi Amacıyla Konut Dokunulmazlığı.....	77
3. Hırsızlık Suçunun İşlenmesi Sonucunda Haberleşme, Enerji, Demiryolu Ya Da Havayolu Ulaşımının Aksaması.....	77
D. HIRSIZLIK SUÇUNUN GECE VAKTİ İŞLENMESİ.....	78
E.MADDE 144/1'DE ÖNGÖRÜLEN, DAHA AZ CEZAYI GEREKTİREN HALLER.....	79
1. Paydaş Veya Elbirliği İle Malik Olunan Mal Üzerinde, İşlenen Hırsızlık	79
2. Bir Hukuki İlişkiye Dayanan Alacağı Tahsil Amacıyla, İşlenen Hırsızlık.....	80
3. Madde 145/1'de Öngörülen, Malın Değerinin Az Olması	80
4. Madde 146/1'de Öngörülen, Kullanma Hırsızlığı	81
5. Madde 147/1'de Öngörülen, Zorunluluk Hali	83
6. Madde 167'de Öngörülen Şahsi Cezasızlık Nedenleri	84
7. Madde 168'de Öngörülen Etkin Pişmanlık Hali.....	85
F.HIRSIZLIK SUÇUNUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ	85
1. Teşebbüs	85
2. İştirak	86

3. İçtima Ve Zincirleme	87
G. YAPTIRIM VE KOVUŞTURMA.....	87
1.Yaptım	87
2. Kovuşturma.....	88
V.HIRSIZLIK SUÇUNUN BENZER SUÇLARLA MUKAYESESİ	88
A.YAĞMA SUÇU VE HIRSIZLIK.....	89
B. MALA ZARAR VERME SUÇU VE HIRSIZLIK.....	91
C. GÜVENİ KÖTÜYE KULLANMA VE HIRSIZLIK	92
D. DOLANDIRICILIK SUÇU VE HIRSIZLIK	94
E. KARŞILIKSIZ YARARLANMA SUÇU VE HIRSIZLIK	95
F. KAYBOLMUŞ VEYA HATA SONUCU ELE GEÇMİŞ EŞYA ÜZERİNDE TASARRUF SUÇU VE HIRSIZLIK.....	96
VI. MALVARLIĞINA KARŞI İŞLENEN SUÇLARDA ORTAK HÜKÜMLER ...	97
A.ŞAHSİ CEZASIZLIK SEBEBİ VEYA CEZADA İNDİRİM YAPILMASINI GEREKTİREN ŞAHSİ SEBEP	98
B. ETKİN PİŞMANLIK.....	99
C. TÜZEL KİŞİLER HAKKINDA GÜVENLİK TEDBİRİ UYGULANMASI.	101

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÜNÜMÜZDE İŞLENEN HIRSIZLIK ÇEŞİTLERİ HIRSIZLARIN KULLANDIĞI YÖNTEMLER VE ALINABİLECEK TEDBİRLER

I. GENEL OLARAK	103
II. HIRSIZLIĞIN ÇEŞİTLERİ.....	104
A. EVDEN HIRSIZLIK	104

1.Evin Bakımı	104
2. Evde Kıymetli Eşyaların Bulunması.....	106
3. Evin Anahtarlarının Tanıdıklara Bırakılması	107
4. Evin Girilebilir Olması	108
5. Satıcılar ve Dilenciler	109
6. Hava Durumu.....	110
7. Zaman	111
8. Terör Olayları	112
9. Mahallelerin Geçirgenliği	112
B. İŞYERİNDEN HIRSIZLIK	113
1. İşyerinde Oynamak Suretiyle Hırsızlık.....	113
2. Soyunma Kabinlerinde Yapılan Hırsızlıklar.....	115
3. İşyeri Kilitleri Kırılarak Yapılan Hırsızlıklar	115
4. İşyerinde Bazı Çalışanlarının Hırsızlık Yapması.....	118
C. ARAÇ HIRSIZLIĞI.....	120
1.Kilit Açmak Suretiyle Oto Hırsızlığı	120
2. Otoparklarda Meydana Gelen Otomobil Hırsızlıkları	121
3. Araç Alım Satımlarında Yaşanan Hırsızlıklar	122
4. Oyalayarak Yapılan Araç Hırsızlığı	122
5. Parçalamak İçin Yapılan Araç Hırsızlığı	123
6. Suçta Kullanmak İçin Araç Hırsızlığı.....	124
D. ARAÇTAN HIRSIZLIK.....	124

1. Araç içinde Sürücü Varken Yapılan Hırsızlıklar	125
2. Araç Park Halindeyken Yapılan Hırsızlıklar	126
E. KİŞİNİN ÜZERİNDE BULUNAN MALLARA YÖNELİK HIRSIZLIKLAR.....	128
F. ALIŞVERİŞLERDE MEYDANA GELEN HIRSIZLIKLAR.....	130
G. SEYAHATLERDE MARUZ KALINAN HIRSIZLIKLAR.....	130
H. KAMU KURUM VE KURULUŞLARINDAN HIRSIZLIK.....	131
I. BANKADAN HIRSIZLIK.....	132
J. DİĞER HIRSIZLIKLAR	132
III. HIRSIZLARIN KULLANDIĞI MALZEMELER	134
IV. HIRSIZLIĞIN NEDENLERİ	135
A. EKONOMİK KOŞULLAR VE HIRSIZLIK.....	135
B. İŞSİZLİK VE HIRSIZLIK.....	136
C. MADDE KULLANIMI VE HIRSIZLIK.....	136
D. ÖĞRENİM SEVİYESİ VE HIRSIZLIK	137
V. HIRSIZLIK SUÇUYLA İLGİLİ ALINABİLECEK ÖNLEMLER	138
A. HIRSIZLARA YÖNELİK ÇALIŞMALAR	138
B. HIRSIZLIK POTANSİYELİ OLAN KİŞİLERE YÖNELİK ÇALIŞMALAR.....	140
C. MAĞDURLARA YÖNELİK ÇALIŞMALAR	141
D. TANIKLARA YÖNELİK ÇALIŞMALAR	141
E. KOLLUĞUN YAPABİLECEĞİ ÇALIŞMALAR.....	142
KAYNAKÇA.....	149
ÖZGEÇMİŞ.....	155

KISALTMALAR

a.s.	: Aleyhisselam
C.	: Cilt
C.D.	: Ceza Dairesi
ETCK	: Eski Türk Ceza Kanunu
Hız.	: Hazreti
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
m.	: Madde
r.a.	: Radyallahu Anhum
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SAV	: Sallallahu Aleyhi Vessellem
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türk Diyanet Vakfı
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
vd.	: Ve Diğerleri
YTCK	: Yeni Türk Ceza Kanunu

GİRİŞ

Osmanlı'dan günümüze hırsızlık adını verdiğimiz bu çalışmamızda, mala karşı işlenen suçlardan olan ve neredeyse insanlık tarihi kadar uzun bir geçmişi bulunan hırsızlık suçunu çeşitli yönleriyle ele alıp, toplumun birçok kesimini huzursuz eden ve büyük ekonomik kayıplara, sosyal ve psikolojik hasarlara neden olan bu suçun tarihte, Osmanlı ve günümüzdeki, işleniş biçimlerini ve çalınan malları, ayrıca hırsızların kullandıkları yöntemleri ve malzemeleri konu edindik.

Kadim toplumlardan günümüze kadar insanların yaşamlarını devam ettirmeleri için gerekli olan en önemli ihtiyaçlardan biri mal güvenliğidir. Hırsızlık, bireylerin toplumsal hayatta karşılaştığı en büyük problemlerdendir. Bu problem geçmiş zamanlarda yaşamış insanların hayatlarını tehdit ettiği gibi günümüz insanını da tehdit etmektedir. Eski devirlerde yaşamış, ellerindeki mızrak türü malzemelerle kendisini koruyan ve avcılık yapıp yakaladığı hayvanları yiyerek yaşamını sürdüren insanlar, kullandıkları mızrağı veya oku çaldırmaları halinde hem aç kalacak hem de kendilerine zarar vermek isteyen kişilere karşı savunmasız olacağından, malzemelerini çaldırmanın bedelini hayatıyla ödemiş olacaktırlar.

İçinde bulunduğumuz çağda, insanlar her ne kadar eski toplumlara nazaran daha iyi hayat şartlarına ve teknolojik imkânlarla sahip olsalar bile, mala karşı suçlar devam ettiğinden dolayı, eski devirlerde yaşamış kişilerin maruz kaldığı tehlikelere maruz kalabilmektedirler. Örneğin, kol çantasında piyasada satılan en yüksek teknolojiye sahip cep telefonu bulunan bir kişinin bunu kapkaç yöntemiyle çalmak isteyen hırsızlara direnmesi ve yerde sürüklenerek ağır yaralanması halinde, cep telefonu çalındığı için bu durumu sağlık ekiplerine ve kolluğa zamanında bilgi vermesi gecikecek ve bu nedenlerle belki de hayatını kaybedecektir.

Hırsızlık, insanların mal güvenliğinin yanında can güvenliğini de ilgilendiren bir suç olduğundan, bilinen bütün toplumlar tarafından suçun karşılığında çeşitli yaptırımlar uygulanmış, failin bir uzvunun kesilmesinden öldürmesine kadar çeşitli şekillerde uygulanan bu yaptırımların zaman içinde farklı kanunlarda ve değişik biçimlerde düzenlendiği görülmüştür.

Altı asır gibi uzun bir süre tarihe ve geniş bir coğrafyaya sahip olan Osmanlı Devleti'nde, hırsızlık suçuna ağır yaptırımlar uygulanmış ancak sadece ceza uygulanmasıyla yetinilmemiş, insanların hırsızlık yapmak zorunda kalmaması için birçok sosyal ve ekonomik tedbirler alınmıştır. Osmanlı padişahları çıkardıkları kanunnameler içerisinde hırsızlık suçuna büyük ölçüde yer vermiş, halkın malının güvende olması için hırsızlık faillerini şer'îye mahkemelerinde yargılamış ve suçu sabit olanları cezalandırmıştır.

Günümüzde de hırsızlık suçu hem diğer ülkelerin ceza kanunlarında hem de ülkemizde yürürlükte olan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer almış ve değişik yaptırımlara bağlanmıştır. Bu problemin çözümü için insanları hırsızlığa iten bütün faktörlerin geniş bir şekilde araştırılması ve yapılan hırsızlıkların önlenmesi için tedbirler alınması gerekmektedir. Yapmış olduğumuz bu çalışmada kadim toplumlarda, Osmanlı Devletinde ve günümüze işlenen hırsızlıkları ve bu suça verilen cezaları inceleyerek bu problemin çözümü için yapılacak çalışmalara katkı sağlamayı hedefledik.

BİRİNCİ BÖLÜM

KADİM DÖNEMLERDE İSLAMDA VE OSMANLIDA HIRSIZLIK SUÇU

Çalışmamızın bu bölümünde hırsızlık kavramı ve hırsızlık suçunun tarihsel gelişimi ile İslam’da ve Osmanlıda hırsızlık suçunun nasıl karşılık bulduğu, Osmanlı kanunnamelerinde yer alan ve yargılamadan sonra şer’iyye sicillerine yansıyan bazı hırsızlık vakalarını incelemeye çalıştık.

I. HIRSIZLIK KAVRAMI

Malvarlığına karşı işlenen suçlardan olan hırsızlık, Türkçe’de “*çalma, arakçılık*”, ve “*başkasının taşınabilir mallarını, onun isteği ve onayını olmaksızın kendi çıkarı ve yararı için alma*” olarak tanımlanır.¹Arapça’da ise sirkat ve serika sözcüğüyle ifade edilmektedir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanununda (TCK) ise hırsızlık suçu, Kişilere Karşı Suçların Malvarlığına karşı suçlar başlıklı onuncu bölümü içerisinde 141. Maddede yer alır. Buradaki tanımı “*Zilyedinin rızası olmadan başkasına ait taşınır bir malı, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak maksadıyla bulunduğu yerden alan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.*” Şeklinde ifade edilmiştir. Eski Türk Ceza Kanunu’nda (ETCK) hırsızlık suçunun basit hali 491.maddenin birinci fıkrasında yer almaktaydı buradaki tanımını ise “*Bir kimsenin, diğerine ait taşınabilir malını rızası olmaksızın faydalanmak için bulunduğu yerden almak*” şeklinde yapmak mümkündür.

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere hırsızlık suçunun oluşması için, ceza ehliyeti olan failin, başkasına ait taşınabilir bir malı, sahibinin rızası dışında alması

¹ [http://www.tdk.gov.tr.\(25/11/2014\)](http://www.tdk.gov.tr.(25/11/2014))

ve failin çaldığı maldan menfaat umması gerekmektedir. Türk Ceza Kanunu “Zilyed” sözcüğüyle sadece malın mülkiyet sahibini değil, malın kullanma yetkisine sahip ve üzerinde fiili hâkimiyeti bulunan kişinin de hakkını gözetmiştir.

II. HIRSIZLIK SUÇUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ

İnsan sosyal bir varlık olduğundan günümüzdeki kadar olmasa da hemen her dönemde yaşamını devam ettirmek ve kolaylaştırmak için giyim, gıda, barınma gibi ihtiyaçlar hissetmiştir. Bu ihtiyaçlara sahip olmak için toplumdaki herkes gerekli olan azim ve çalışmayı aynı seviyede gösterememiş ve bazıları kendine özgü arzuları, ihtirasları ve çıkarları sebebiyle toplumdaki diğer kişilerin haklarına ve malvarlıklarına göz dikmiştir. Meydana gelen başkalarının malvarlığının rızaları dışında alınmasıyla oluşan hırsızlıklar neticesinde, can güvenliği gibi mal güvenliğinin de sağlanmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Hız. Musa Aleyhisselam’a(a.s) indirilen on emrin sekizincisi olan “çalmayacaksın” emri hırsızlık suçunun çok uzun bir geçmişi olduğunu göstermektedir. İnsanlık tarihi kadar uzun bir geçmişi olan hırsızlık suçunun ilk dönem toplumlarında nasıl karşılık bulduğu ve ne gibi cezalara çarptırıldığı hususunda sağlam bilgiler bulunmamakla beraber, hırsızlığın önceleri daha ferdi bir suç ve biraz da şahsi oç alma aracı bir eylem iken toplumsal yaşama geçilip mülkiyet düzenine geçilmesinden sonra kamu düzenini ihlal eden bir suç sayılarak cezalandırılması yoluna gidildiği ifade edilebilir.²

Suç herhangi bir ülkeye has bir özellik olmayıp, yaşam ve uygarlığın bir parçasıdır. Suç insanlık tarihinin her döneminde görülmüştür. Suçun işlenmediği bir dönem ve toplum bulunmamaktadır. Değişen yalnızca işlenen suçların niceliği ve niteliğidir.³

² Metin Bor, **Ebu Hanife’ye Göre Hırsızlık Suçu ve Cezası**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2009, s. 1.

³ Mustafa Tören Yücel, **Kriminoloji**, Afşar Yayıncılık, Ankara 2008, s. 5.

A.SÜMER HUKUKUNDA HIRSIZLIK

Sümerlerde cezalandırma yetkisi devletin elindeydi. Adam öldürme, yaralama, genel adaba aykırı hareketler ve hırsızlık gibi birçok fiil suç olarak kabul edilmiş ve bunlara çeşitli cezalar belirlenmişti.⁴ Sümer hukuku, özel mülkiyete verdiği önemden dolayı, hırsızlık suçuyla ilgili ağır cezalar öngörmüştür. Örneğin bir mabede ait veya hükümdarın olan bir şeyi çalan veya böyle bir hırsızlığa yataklık eden kimse, ya ölüme mahkûm edilir ya da çaldığı malın otuz beş mislini öderdi. Hırsızlık amacıyla bir evin duvarını delerek içeri giren kimse öldürüldükten sonra cesedi kırdığı duvarın önüne gömülürdü. Bir yangın olması durumunda bunu fırsat bilerek yağmacılık yapan kimse ise yakılarak cezalandırılırdı.⁵

Sümer hukukunda ayrıca malı çalınan kimse, o malı elinde bulunduran üçüncü şahıslardan her zaman talep edebilirdi ve onun bu talep hakkı Sümer hukukunca korunmaktaydı. Ancak malı çalınan kimse önce o malın kendisine ait olduğunu şahitlerle ispat etmek zorundaydı. Eğer üçüncü şahıs malı çalmadığını ve kendisine ait olduğunu iddia ederse, bu takdirde malı kendisine satanı bildirmek ve bunu şahitlerle ispat etmek zorundaydı. Eğer malın kendisinden çalındığını iddia eden kişiye ait olduğu anlaşılırsa o eşya sahibine iade edilirdi. Malı çalarak üçüncü şahsa satan kimse ise hırsız kabul edilerek ölüm cezasına mahkûm edilirdi.⁶

B. BABİL HUKUKUNDA HIRSIZLIK

Babil hukukunda hırsızlıkla ilgili hukuki düzenlemelere Hammurabi kanunnamesinde rastlanmaktadır. 1901 yılında Elam bölgesinde Sus şehrindeki (günümüz İran'ının Huzistan bölgesi) kazılarda iki metre boyunda bir taş üzerine çivi yazısıyla Akkatça olarak yazılmış ve toplam 282 maddeden oluşan bir kanunname

⁴ A. Reha Yılmaz, Abdullah demir, **Umumi Hukuk tarihi**, Zirve Üniversitesi Yayınları, Gaziantep 2012, s. 23.

⁵ İbrahim Erol Kozak, **Kadim Dönemler Genel Hukuk Tarihi**, Adalet Yayın Evi, Ankara 2011, s. 53.

⁶ Kozak, s. 54.

bulunmuştur. O devirde böyle bir hukuki düzenlemenin yapılması bilim aleminde büyük bir hayret ve şaşkınlıkla karşılanmıştır. Çünkü Hammurabi öncesi Sümer mecelleleri o devirde bilinmiyordu. Hammurabi kanunnamesi, kent devletinden gelerek imparatorluk halini alan Babil Devleti sınırlarında hukuk birliğini sağlamak, farklı kent devletlerinde uygulanan yazılı olmayan yerel hukuktaki farklılardan doğan belirsizlikleri kaldırmak düşüncesiyle ortaya çıkmıştır.⁷

Hammurabi Kanunnamesi ceza hukukunda kısas esasını kabul etmektedir. Dayak dayakla cezalandırılır. Hastasının kör olmasına veya ölmesine sebep olan doktorun eli kesilmektedir. Mülkiyet hakkına çok önem verildiğinden hırsızlığın cezası çok ağırdır.⁸ Hırsızlık suçunun cezası esas itibarıyla idamdır. Krala ait eşyaları çalmak, bir mabede ait olan eşyaları çalmak, yangın esnasında fırsattan istifade hırsızlık yapmak, çocuk kaçırmak, köleyi ve ehil hayvanları çalmak veya faillere yataklık etmek ve çalınan malları saklamanın cezası ölümdü. Bazı hallerde ise, fail çaldığı malın on veya otuz misli tazminat ödediği takdirde ölüm cezasından kurtulmaktadır.⁹

Hırsızlık suçu Hammurabi Kanunnamesindeki maddelerinde sırasıyla;

Madde 6: Eğer bir adam tanrıya (mabede) veya saraya ait bir eşyayı çalarsa öldürülür. Böyle çalıntı bir malı kabul eden kişide öldürülür.

Madde 8: Eğer bir adam, hayvan veya gemi çalarsa; bunlar tanrıya veya saraya ait iseler çaldığının otuz katı, müskinum'a ait iseler on katı tazminat öder. Bu tazminatı ödeyecek mal varlığı yoksa öldürülür.

Madde 9: Çalıntı eşyayı satan kişi hırsızdır, öldürülür.

Madde 14: Çocuk kaçıranlar ve köle çalanlar, saklıyanlar da öldürülür.

Madde 21: Eğer bir adam, evin duvarında delik açarak hırsızlık yaparsa, deliğin önünde öldürülür ve cesedi asılır.

Madde 22: Eğer bir adam hırsızlık yapar ve yakalanırsa öldürülür.

Madde 25: Bir evde yangın çıkar da, yangın söndürmeye diye gelip de evden bir şeyler çalan kişi, o ateşe atılarak öldürülür.

⁷ Kozak, s. 77.

⁸ Ekrem Buğra Ekinci, **Hukukun Serüveni**, Arı Yayıncılık, İstanbul 2011, s. 53.

⁹ Kozak, s. 104.

Madde 253: birisi tarlasını işletmek üzere ortakçıya verir, ortakçı da, ona teslim edilen tohumu ve yemi çalarsa elinde yakalanırsa bileği kesilir.

*Madde 265: eğer bir çoban, kendisine emanet edilen sığır ve koyunları çalıp birine satarsa, on katı tazminat ödeyecektir.*¹⁰Şeklinde düzenlenmiştir.

Yukarıdaki maddelere dikkat edildiğinde 8.253. Ve 265. Maddelerde hırsızlık suçunun, ölümden başka karşılığı olan tazminat ve el kesme cezasının tatbik edileceği hususlar düzenlendiği görülmektedir. Bu hususlar da açıkta bulunan hayvanların ve geminin çalınması, ortakçıya verilen tarladaki tohum ve yemim çalınması ile çobana emaneten verilen sığır ve koyunların çalınmasıdır.¹¹

C. ASUR HUKUKUNDA HIRSIZLIK

Asurlular, Babil İmparatorluğu ve medeniyetine varis olmuşlardır.¹² Asur site Devleti Babil'in beş yüz kilometre kadar kuzeyinde, günümüzdeki Irak'ın kuzeybatısında yer almaktadır. Devletin kuruluşu M.Ö. 3000 yılına kadar uzanmaktadır.¹³ Asur kanunları genel olarak, Hammurabi Kanunnamesi'ne kıyasla daha ilkel bir yaklaşım sergilemektedir. Cezalar suçluların halk önünde teşhir edilmesi, angaryaya koşulması, yirmi ila yüz arasında değişen sayıda kamçılanması, kulak ve burunlarının kesilmesi, dilin koparılması ve baş kesmeye kadar gitmektedir. Zina, ırza geçme ve bazı çeşit hırsızlıklar en ağır cürümlerden olarak kabul edilirdi.¹⁴

Asur hukuku suçlar hakkında genellikle ölüm, uzuv kesme, kısırlaştırma, ağır sopa, suçluların kral angaryasında çalıştırılması gibi ağır cezalar getirmiştir.¹⁵ Hırsızlık suçu için verilen ceza, şartlara göre para cezasının yanı sıra aynen iade ve bedeni cezalar uygulanması şeklindedir.¹⁶ Eğer hasta bir adamın veya bir ölünün

¹⁰ Kozak, s. 105.

¹¹ Kozak, s. 105.

¹² Ekinci, s. 54.

¹³ Kozak, s. 127.

¹⁴ Kozak, s. 133.

¹⁵ Ekinci, s. 57.

¹⁶ Murat Binici, ‘‘5237 Sayılı TCK’da Hırsızlık Suçu’’, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bilecik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik 2010, s. 3.

evinden karısı bir şey çalar ve onu birisine verirse karısı ve çalıntı malı alanlar öldürülür. Eğer bir adam bir hayvanı veya başka bir şeyi çalarsa tazminat ödeyecek, elli sopa vurulacak ve kral angaryasında çalıştırılacaktır.¹⁷

D. HİTİT HUKUKUNDA HIRSIZLIK

Hitit Krallığı M.Ö. 17. asrın ilk yıllarında Orta Anadolu platosunda Hatti Ülkesi denen yerde doğmuştur. 500 yıl içinde Anadolu'nun büyük bir kısmını içine alan ve Kuzey Suriye'ye Mezopotamya'nın batı eteklerine kadar uzanan bir imparatorluk haline gelmiştir.¹⁸

Hitit ceza hukuku, emsali durumunda olan diğer hukuk sistemlerine göre daha mutedil ve insani esaslar içerir. Cezaların belirlenmesinde mağdurun sosyal durumu, hür olup olmaması ve bazı hallerde mesleki durumları göz önünde bulundurulmuştur.¹⁹ Mülkiyet hakkına tecavüz ve hırsızlık gibi suçlar için genellikle para cezaları öngörülmüştür. Hırsızlık suçlusu çalınan şeyin mahiyetine göre, hem çaldığının üç misline kadar tazminat ödemek durumunda kalır hem de çaldığını iade etmek zorunda bırakılırdı. Eğer hırsızlık yapan köle ise ödeyeceği tazminat hür bir kişinin ödeyeceğinin yarısı kadardı. Ancak ilave bir ceza olarak hırsızın burnu ve kulakları da kesilirdi. Eğer köle veya kölenin sahibi bu cezayı ödemezse, o zaman köle malını çaldığı kişinin işinde tazminatı karşılayacak kadar çalışmak zorundaydı.²⁰

¹⁷ Kozak, s. 143.

¹⁸ Kozak, s. 162.

¹⁹ Ekinci, s. 62.

²⁰ Kozak, s. 199.

E. KADİM MİSİR HUKUKUNDA HİRSİZLİK

Tarihin kaydettiği en eski ve uzun süreli medeniyetlerden ve devletlerden biri Kadim Mısır'dır. Bu kadar eski bir medeniyete ait tarihi bilgiler bilimsel verilerle desteklenmediği sürece efsanevi ve rivayetlere dayalı bir nitelik taşımaktadır.²¹

Eski Mısır'da cezalandırma devlete ait bir keyfiyettir. İnsanların şahsi olarak intikam alması yasaktır. Cezalandırmanın oldukça şiddetli olduğu eski Mısır'da idam ve bedeni cezaların sıklıkla uygulandığı bilinmektedir.²² Adam öldürme suçuna teşebbüs bile idamla cezalandırılmaktadır.²³ Deir el-Medina'ya ait mahkeme kayıtlarına göre hırsızlık ve zimmete geçirme suçlarının cezası, çalınan şeyin iki misline kadar tazminatla birlikte iade edilmesidir. Bir kaynakta, bu eski devirlerde Mısır'da hırsızlık olaylarıyla ilgili şöyle bir uygulamadan bahsedilmektedir. Hırsızlığı meslek edinen kişilerin isimlerini hırsızlar loncasının şefine bildirme ve o vakitten sonra çaldıkları her şey hakkında bu şefe bilgi verme zorunluluğu vardı. Malları çalınan kişiler mallarını geri almak için hırsızlar loncasının şefine başvururlardı.²⁴

F. KADİM İRAN HUKUKUNDA HİRSİZLİK

Tarihte Dicle ve Fırat nehirleri ile İndus Nehri arasında kalan mıntıka İran diye bilinmektedir.²⁵ Milattan önce üçüncü milenyum başlarında İran'da yerel bazı küçük Perslikler kurulmuştur. İran coğrafyasında bilinen eski imparatorluk Elam İmparatorluğudur. Elam'da askeri ve mülki idare birbirinden ayırdı, ancak hükümdar ikisinin de amiriydi. Kralın yanında, Dörtler meclisi adı verilen, baş rahip

²¹ Kozak, s. 225.

²² Yılmaz/Demir, s. 125.

²³ Ekinci, s. 39.

²⁴ Kozak, s. 261.

²⁵ Ekinci, s. 70.

ile yardımcısı ve bir askeri komutan ve adli işlere bakan yüksek hakimden teşekkül eden bir organ vardı.²⁶

Eski İran’da Ceza hukuku açısından suçlar üç kısımda ele alınırdı. Tanrıya karşı işlenen suçlar, hükümdara karşı işlenen suçlar ve insanlara karşı işlenen suçlar. Birinci ve ikinci çeşit suçların cezası idam, üçüncü çeşit suçların cezası ise suçun çeşidine göre para cezaları, diyet, idam ve uzuv kesme cezalarıydı.²⁷ Devlete karşı işlenen suçlara veriler ölüm cezaları isyan ve askerden kaçma gibi suçların karşılığında verilmekteydi.²⁸

Eski İran Hukukunda hırsızlık suçu ağır yaptırımlara bağlanmıştır.²⁹ Mesela suçüstü yakalanan hırsız, zincire vurulur ve çaldığı şeyler boynuna asılı bir şekilde hâkim karşısına çıkarılır suçu sabit görülürse ölüm cezasına çarptırılır ve asılarak idam edilirdi.³⁰

G. KADİM HİNT HUKUKUNDA HIRSIZLIK

Milattan önce dört bin yıllarına kadar uzanan bir “*İndus Uygarlığı*”ndan bahsedilmesi mümkün ise de bilinen Hint tarihi, Hazar Denizi’nin Güney-Batı bölgesinden gelen ve kuzeyden başlayarak Hindistan’ı işgal eden Aryan’larla başlamaktadır. Aryan istilası milattan önce iki bin ile bin beş yüzlü yıllarda olmuştur.³¹

Kadim Hint Medeniyetinde ceza hukuku oldukça gelişmişti.³² Manu ve Yajnavalkiya mecelleleri Hint’te ceza hukuku ile ilgili en eski düzenlemelerdir. Manu mecellesinde cezaların çeşitleri, bu cezaların hangi suçlarda, kimlere, nasıl uygulanacağı belirtilmekte; suçlara ilişkin bu cezaların tanrı tarafından konulduğu

²⁶ Kozak, s. 381.

²⁷ Kozak, s. 401.

²⁸ Yılmaz/Demir, s. 149.

²⁹ Binici, s. 3.

³⁰ Kozak, s. 402.

³¹ Kozak, s. 413.

³² Yılmaz/Demir, s. 108.

ve dünyada huzur ve barışın bu cezaların uygulanmasıyla sağlanacağı ifade edilmektedir.³³

Manu mecellesinde uygulanan cezalar, idam, organ kesme, kırbaç, hapis, sürgün, müsadere(mallarına el koyma) ve para cezalarıydı. Hapis cezası suçluların kafes şeklindeki hücrelere konularak cadde üzerlerinde teşhir edilmesi şeklinde uygulanırdı. Yajnavalkiya Mecellesi, suçta tekerrür halini ağırlaştırıcı sebep saymış, suç ortaklarının da asli fail gibi cezalandırılması gerektiğini öngörmüş, adam öldürme gibi suçlarda failin kastının bulunması gerektiğini de açıkça belirtmiştir.³⁴

Manu mecellesi hırsızlık suçunun takibine özel bir önem vermiş, bu hususta kralı uyararak kralın hırsızları cezalandırması halinde şanınin yüceleceğini ve krallığının refaha ereceğini belirterek, krala özel bir sorumluluk yüklemiştir.³⁵Hırsız hükümdarın huzuruna gelerek suçunu itirafa mecbur tutulur ve hükümdarın kararıyla ya cezalandırılır yada affedilirdi.³⁶Kadim hukuk sistemlerinin birçoğunda, gasp, soygun ve hırsızlık suçları arasındaki ayrım kesin olarak ortaya konamayıp hepsi hırsızlık suçu olarak tarif edildiği halde, Manu mecellesi; başkasının malının sahibinin yanında ve zor kullanılarak alınması halinde gasp suçunun oluşacağı, malın sahibi yokken alınmasının hırsızlık olduğu ayrıca alındıktan sonra başkasının malı olduğunun inkâr edilmesi ve sahiplenilmesinin de hırsızlık olduğunu belirterek bu ayrımı açık bir şekilde düzenlemiştir.³⁷

H. ROMA HUKUKUNDA HIRSIZLIK

Hırsızlık fiilinin suç sayılması ve bu fiili işleyen kişilerin cezalandırılması konusunda muntazam hükümlerin tesis edilmesi ve geliştirilmesi Roma hukuku ile olmuştur. Romalı hukukçular başkasına ait bir malı alan hırsız *“Fur”* kelimesiyle,

³³ Kozak, s. 475.

³⁴ Kozak, s. 478.

³⁵ Kozak, s. 479.

³⁶ Yılmaz/Demir, s. 109.

³⁷ Kozak, s. 480.

hırsızlığı ise alıp götürme anlamında “*Furare-Furtum*” kelimesiyle ifade etmişlerdir.³⁸

Roma hukukunda “*Furtum*” kelimesi, hırsızlığın yanı sıra dolandırıcılık, emniyeti suistimal, zimmet ve ihtilas gibi mal aleyhine işlenen diğer suçları da kapsayan geniş bir anlam içermektedir. İlk dönemden itibaren çalınan malın devlete ve mabede mi yoksa kişilere mi ait olduğu hususunda ayırım yapılmış, kişilere karşı yapılan hırsızlık şahsi bir suç sayılarak suçun mağduruna, çalınan malın tazmini, hırsızın köle olarak verilmesi veya öldürmeye kadar varan çeşitli haklar tanınmaktaydı.³⁹

Roma Ceza Hukukuna, kanonik hukuka ve mahalli örf ve adet hukukuna dayanan ve yaklaşık 18.yüzyılın ortalarına kadar devam eden müşterek Avrupa ceza hukukunda hırsızlık ağır bir şekilde cezalandırılarak hırsızın bazı organlarının kesilmesi ve damgalanması gibi cezalar getirilmiştir. Bu tarihten sonra batıda meydana gelen fikir akımlarının ve hürriyet mücadelelerinin etkisiyle hırsızlık suçunun bu şekildeki ağır cezalandırılmasının yerine daha hafif olan hapis cezasıyla cezalandırılması yoluna gidilmiştir.⁴⁰

I.TEV RAT'TAVEHİRİSTİYANLIK'TA HIRSI ZLIK

Hırsızlık suçuyla ilgili olarak Tevrat'ta olayın farklı boyutlarına göre değişik hükümler yer almaktadır. Başkasına ait olan bir malı çalan kişinin daha sonra pişmanlık duyup çaldığı malı geri getirmesi, çaldığı malın üzerinde yakalanması veya çaldığı bir hayvanı kestiğinin anlaşılması durumlarında uygulanan cezai müeyyideler farklıdır.⁴¹Bir sığır veya davar çalan kişi onu keser ya da satarsa sığır da beş misli, davar da dört mislini ödemek zorundadır. Hırsız duvar delerken

³⁸ Ömer Menekşe, “17. ve 18. Yüzyılda Osmanlı Devletinde Hırsızlık Suçu ve Cezası”, Yayınlanmamış Doktora tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1998, s. 12.

³⁹ Ali Bardakoğlu, **Hırsızlık**, Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA), İstanbul, 1998, Cilt 17, s. 384.

⁴⁰ Bardakoğlu, s. 385.

⁴¹ Kozak, s. 335.

yakalanması ve öldürülmesi durumunda mesuliyet yoktur. Hırsız öldürülmez ve çaldığı malı geri ödeyemezse, hırsızlığına karşılık satılır. Çaldığı şey elindeyse iki katını öder.⁴²

Çalınan malın kendiliğinden geri getirilmesi durumunda çalınan malın %20 fazlası ile iade edilmesi gerekir. Hırsızın çaldığı malı başkasına satması durumunda ceza miktarı artmaktadır. Ayrıca çalınan şeyin cinsine göre farklı cezalar verilmektedir. Failin yakalanmadığı durumlarda eğer komşudan şüpheleniliyorsa, komşunun hâkim huzuruna çıkarılıp hırsızlık suçunu işlemediğini yeminle teyit etmesi gerekmektedir.⁴³

Hristiyanlıkta hırsızlığın yasak olduğu bildirilmekle beraber Ahd-i Atik'te olduğu gibi açık bir şekilde ceza öngörülmemiş, Pavlus'un dini ahlaki çerçevedeki *“hırsızlık yapan artık hırsızlık yapmasın”* şeklindeki öğüdü hırsızlığın yasak olduğuna esas teşkil etmiştir. Kilise hukukunda başlangıçta Hristiyan ahlakياتının de etkisiyle gizli hırsızlıkla insanların zaruri ihtiyaçlarını karşılamak için yaptıkları basit ve aleni hırsızlıkları birbirinden ayırmış ve ikinci tür hırsızlığa daha bir şefkatle yaklaşmış ve daha hafif cezalar öngörölmüştür.⁴⁴

III. İSLAM'DA HIRSIZLIK

A. İSLAM CEZA HUKUKUNDA SUÇ

Türkçe bir kelime olan suç sözlükte *“törelere ve ahlak kurallarına aykırı davranış ya da bir toplumda haksız sayılıp yazılı yazısız kurallarla yasaklanan ve yaptırımı bağlanan eylem”* manasına gelmektedir. Suç için terim olarak günümüz

⁴² Ekinci, s. 224.

⁴³ Kozak, s. 336.

⁴⁴ Bardakoğlu, s. 384.

hukuk incelemelerinde esas alınan felsefi düşünceye veya suçun genel unsurları teorisi bakımından çıkan sonuca göre değişik tanımlar yapılmıştır.⁴⁵

İslam hukukunda suç tabirinin karşılığı olarak, “*Allah’ın yasaklayıp, hakkında ceza tayin ettiği bir fiil veya terk*” anlamına gelen “*cerime*” sözcüğü kullanılmaktadır.⁴⁶ Klasik İslam hukuku kaynaklarına göre suç, geniş ve dar olmak üzere iki şekilde tanımlanmaktadır. Suçun geniş anlamı, ilahi irade tarafından sevk edilen emir ve yasakları çiğneyen her türlü davranışı ifade etmektedir. Buna göre ister dünyevi isterse uhrevi bir yaptırıma bağlanmış olsun, din, ahlak ve hukuk kurallarını ihlal eden her türlü davranış, suç kapsamındadır. Dar anlamıyla suç, dini ve ahlaki değil, sadece cezai yaptırımla desteklenmiş olan hukuk kararlarını ihlal eden ve cezası yargı kararına bağlı bir şekilde devlet eliyle uygulanan davranışlardır.⁴⁷

İslam Ceza Hukuku kaynaklarında suçlar ayrı ayrı incelenmekte ve suçun unsurlarını, kanuni unsur, maddi unsur, hukuka aykırılık unsuru ve manevi unsur olmak üzere dört kısma ayrılmaktadır. Kanuni unsur, yapılan fiilin kanunda yapılmış olan tanımına uymasını ifade eder. Kanunun açık bir şekilde suç saymadığı bir fiilden dolayı kimseye ceza verilemeyeceğini ifade eden suçta kanunilik ilkesine dayanan bu unsurun ilk şartı işlenen fiilin ceza hukukunda bir metinde düzenlenmiş olması, ikinci şartı işlenen fiilin bu tanıma uygun olmasıdır.⁴⁸

Suçun maddi unsuru fiildir. Fiil kavramı hareket, netice ve nedensellik bağıını ifade eder. Bir suçun söz konusu olabilmesi için olumlu ya da olumsuz bir hareketin olması gerekir. Düşünce aşamasında kalan ve hareket şeklinde belirmeyen durumlar cezalandırılmaz. Ceza hukukunun, toplumsal barışın tehlikeye düşürüldüğü inancıyla belirli düşünceleri ifade etmeyi cezalandırdığı görülür. Fıkıhta da dış dünyaya yansımayan düşünceden dolayı kişinin sorumlu sayılmaması ilkesi benimsenmiştir.⁴⁹

⁴⁵ Mehmet Boynukalın, **Suç**, DİA, Cilt 37, İstanbul 2009, s. 453.

⁴⁶ Halil Cin, Ahmet Akgündüz, **Türk Hukuk Tarihi**, C.1, Timaş Yayınları, İstanbul 1990, s. 302.

⁴⁷ Talip Türcan, Ünal Yerlikaya, **İslam Hukuku**, Grafiker Yayınları Ankara 2013, s. 512.

⁴⁸ Boynukalın, s. 455.

⁴⁹ Boynukalın, s. 455.

Hukuka aykırılık, fiilin yalnız ceza hukukuyla değil bütün hukuk düzeniyle çatışması demektir. Kural olarak hukuka aykırılığın gerçekleşmesi tipikliğin gerçekleşmesiyle birlikte olur. Tipik davranış bütün hukuk düzenine göre değerlendirilmeli ve ayrıca bir denetime tabi tutulmalıdır. Fiil ancak bu yönüyle değerlendirildikten sonra hukuka aykırılık veya hukuka uygunluk konusunda nihai karar verilmiş olur.⁵⁰ Ceza hukukuna ait hükümler, fıkıh kitaplarında ukubat başlığı altında ele alınmaktadır. Bunun dışında kamu hukukuna ait ahkam-ı sultaniye ve siyaset-i şer'îye kitaplarında ve ta'zir cezalarının düzenlendiği kanunnamelerde ceza hukukunu ilgilendiren bölümler yer almaktadır.⁵¹

Manevi unsur fiil ve fail arasındaki isnat yeteneği ve kusur bağıını ifade eder. Failin kusurlu sayılabilmesi için somut olayda kusurlu olmasının yanında ayrıca kusurlu hareket etmeye ehil olması gerekir. Bu açıdan manevi unsur isnat yeteneği ve kusurluluk olarak ikiye ayrılır. Isnat yeteneği kişinin davranışlarını yönlendirebilmesi ve olayları anlamasıdır. Isnat yeteneğini ortadan kaldıran nedenler yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizliktir. Kusur ise fiilin isnat yeteneği olan kişi tarafından bilerek işlenmesidir.⁵²

Isnat yeteneği ve kusurluluk konusunda modern hukukun vardığı ilkeler fıkıhta başından beri benimsenmiş ve uygulanmıştır. İslam hukukçuları akıl hastalığı ve yaş küçüklüğünün isnat yeteneğini azaltıcı ve kaldırıcı bir neden olduğu hususunda fikir birliği içindedir. Cebir, ikrah ve zaruret halindeki kişilerin cezai sorumluluğunun olmayacağına yada azalacağına hükmedilmiştir. Kanununu bilmemenin mazeret sayılmayacağı bir kural olsa da İslam ülkesi dışından yeni gelmiş ve Müslüman olmuş bir kimsenin işlediği fiilin suç olduğunu bilmediğini iddia etmesi gibi bazı durumlar bu kuralın istisna edilmiştir.⁵³

⁵⁰ Boynukalın, s. 456.

⁵¹ Yılmaz/Demir, s. 230.

⁵² Boynukalın, s. 456.

⁵³ Boynukalın, s. 456.

B. İSLAM CEZA HUKUKUNDA SUÇLARIN TASNİFİ

İslam ceza Hukuku'nda Suçlar, değişik biçimde tasnif edilmiştir. Bunlar had cezasını gerektiren, kisas ve diyet cezasını gerektiren suçlar ileta'zir cezasını gerektiren suçlar olmak üzere üç kısma ayrılır.

1. Had

Had suçlarının geniş ve dar anlamı olmak üzere iki tarifi vardır. Geniş anlamda had suçları denilince suç tarifinin ve suç müeyyidesinin şari (Allah ve Resulü) tarafından belirlendiği suçlar anlaşılmaktadır. Ayrıca kisas suçları da şari tarafından belirlendiğinden bu tarifen içine girmektedir. Dar anlamda had suçları ise, tanımı ve cezası şari tarafından belirlenen ve Allah haklarına yönelik olarak işlenen suçlardır.⁵⁴

Had kelimesi anlam itibariyle men etmek demektir. Ayrıca sınır ve engel manalarına da gelmektedir. Terim anlamı olarak had, Allah hakkı (kamu hakkı) olarak uygulanması gereken miktarı belli olan ceza demektir.⁵⁵

Bu suçlar sadece suçtan zarar gören şahısları değil Allah'ı ve toplumdaki diğer kişileride ilgilendiren suçlar olduğundan kovuşturulması için şikâyeteye gerek yoktur. Ayrıca ağır müeyyideler gerektirir bu yüzden had gerektiren suçların hâkim huzurunda ispatlanması için çok zor şartlar vardır. Örneğin zina suçunda dört erkek şahsın şahitliği gerekir ve en küçük şüphe durumunda had cezasının uygulanmasından vazgeçilir. Amaç kamu düzenini sağlamak ve bu suçların toplumda açacağı yaraları sarmaktır.

⁵⁴ Akman, s. 24.

⁵⁵ Ahmet Akgündüz, **Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri**, Fey Vakfı Yayınları, İstanbul 1990, C.1. s. 108.

Had cezasını gerektiren suçlar yedi tanedir. Bunlar zina, zina iftirası (kazf), içki içmek (şirb), yol kesme (hirabe=kat'ı tarık), dinden dönme (riddet), isyan (bağy) ve hırsızlıktır.⁵⁶

Çalışmamıza konu olan hırsızlık suçu, cezai müeyyidesinin Kur'an ve Sünnette belirlenmiş olması nedeniyle had suçları içerisinde yer alır. Özellikle Hanefî literatüründe bazı durumlarda hırsızlığın ikiye ayrıldığı eşkıyalık, silahlı soygun ve gasp gibi suçlara “*büyük hırsızlık*” (es-serikatü'lkübra), basit hırsızlığa ise “*küçük hırsızlık*” (es-serikatü's-suğra) denildiği görülmektedir. Ancak “*sirkat*” ve “*serika*” kelimeleri yalın olarak kullanıldığında kural olarak basit hırsızlık kastedilmektedir.⁵⁷

Hırsızlık suçu, bir kimsenin mülkiyetinde olup belli bir değerde ve koruma altında bulunan bir malın gizlice alınmasıdır. Suçun ilk unsuru, çalınan şeyin mal niteliğinde olması ve belli maddi değere sahip olmasıdır. Suçun ikinci unsuru, çalınan malın bir başkasına ait, bir başka ifadeyle başkasının mülkiyetinde olmasıdır.⁵⁸

Hırsızlık suçunun teşekkülü için çalınan malın başkasına ait olması, bu malda hırsızın mülkiyet cinsinden bir hakkının ya da malda hakkı olduğu şüphesinin olmaması gerekir. Bu nedenle karı ve kocanın, usul ve fûrunun, birbirine ait malı ya da ortağın şirket malını alması başka türlü cezaları gerektirse de fakihlerin çoğu tarafından had cezasını gerektirmez. Beytûlmale ait bir malın çalınması halinde hırsıza had cezası uygulanmayacağını söyleyenlerin gerekçesi ise hırsızın bu toplum malında hissesinin olduğu düşüncesidir.⁵⁹

⁵⁶ Akgündüz, Osmanlı, s.108.

⁵⁷ Bardakoğlu, s. 385.

⁵⁸ Türcan, Yerlikaya, s. 530.

⁵⁹ Bardakoğlu, s. 386.

2. Kısas

Kaynaklarda kısas suçları genellikle cinayet başlığı altında incelenmektedir. Esasen eşitlik manasına gelen kısas, bir suçluyu, başkasına yaptığı kötülüğü kendisine aynı şekilde uygulayarak cezalandırma demektir. Kısas cezası, adam öldürme ve müessir fiillerle ilgili olan cezalardır. Had ve Kısas cezalarıyla ilgili hükümlerden Osmanlı kanunnamelerinde herhangi bir hükme rastlanmamaktadır.⁶⁰

Kısas, gerek öldürme ve yaralama gerek herhangi bir uzvun yok edilmesi veya işe yaramaz hale getirilmesi yolunda işlenmiş olan suçların faillerinin de işledikleri suçun aynıyla cezalandırılmalarıdır. İslam Hukukunda mahkeme tarafından verilmiş bir hüküm olmadıkça kısas cezasına yer verilmediği gibi, cezanın suçlunun yakınlarına uygulanması da kaldırılıp ceza hukukunda ileri bir adım atılarak, cezanın yalnız suçu işleyene verileceği prensibi benimsenmiş yani ceza kişileştirilmiştir.⁶¹

Kısas cana karşı kısas ve uzva karşı kısas olmak üzere ikiye ayrılır. Cana karşı kısas yine candır. Yani bir kimseyi öldüren kimse öldürülür. Ancak kısas cezasının verilebilmesi için failin suçu bilerek ve isteyerek işlemesi gerekir. Yoksa birini yanlışlıkla istemeyerek öldüren kimseye, örneğin bir tavşana nişan alıp insanı öldüren kişiye kısas cezası verilmez.⁶²

3. Ta'zir

Ta'zir kelime anlamı olarak “*çevirmek alıkoymak, ıslah etmek*” demektir. Bu cezalar devlete ve devletin yasama organınca verilen cezalardır. Yani zamanın

⁶⁰ Ahmet Akgündüz, **Mukayeseli İslam Ve Osmanlı Hukuku Külliyyatı**, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Diyarbakır 1986, s.804.

⁶¹ Coşkun Üçok, Ahmet Mumcu, Gülnihal Bozkurt, **Türk Hukuk Tarihi**, Savaş Yayınları, 10.Baskı, Ankara 2002, s.75.

⁶² Üçok, Mumcu, Bozkurt, s. 76.

şartlarına göre ta'zir suçlarının cezalarını, şer'i sınırlar içinde kalmak koşuluyla devletin yasama organı veya hâkim tespit yahut takdir eder. İslam'ın devlete ve hükümdarlara verdiği bu yetkiyle fikhın dolduramadığı sahaları Osmanlılardaki kanunnameler doldurmuştur.⁶³ Ta'zir cezası uygulayan hâkim isterse suçluya sadece öğüt verir. İsterse onu azarlar, hapsedtirir, sürgüne yollar, yüzünü karalayarak teşhir ettirir, sopa attırır. Ancak hâkimin vereceği ceza aynı cinsten had cezasının aşağı sınırına varmamalıdır. Böylece Ebu Hanife'ye göre en fazla 39 değnek (en aşağı sopa haddi 40 değnek olduğundan) Ebu Yusuf'a göre ise en çok 79 değnek(Ebu Yusuf özgürlerin en aşağı haddini almıştır) Ta'zir cezası verilebilir.⁶⁴

Ta'zir suçlarının iki kısımda tasnif edilmeleri mümkündür. İlk kısım, Kitap yada Sünnet tarafından düzenlenmiş, ancak herhangi bir cezai yaptırım öngörülmemiş suçlardan meydana gelmektedir. Unsurları oluşmadığından had yada kısas cezası verilemeyen suçlar da bu kapsamda değerlendirilebilir. İkinci kısım ise, toplumsal yaşamın gereklerine göre yetkili olan organca düzenlenen suçlar oluşturmaktadır.⁶⁵

Osmanlı' da verilen ta'zir cezalarında temel kaide cezanın 39 sopa cezasını geçmememi ve öldürücü olmamasıdır. Fakat çoğu İslam hukukçusu Osmanlı'da uygulanan ta'zir cezaları arasında had, siyaseten katl ve salp olarak da adlandırılan idam cezası verilebileceğini kabul etmektedir.⁶⁶ Bunun dışında ta'zir cezaları arasında hapis cezası, sürgün cezası, para cezası, kürek çekme cezası, suçluya öğüt verme ve kınama şeklinde gerçekleşen va'z cezası, ağır suçluların ayağına zincir bağlanarak uygulanan pranga-bentlik cezası ve hapis ve sürgün cezası mahiyetinde birleştirilen kal'a-bentlik cezası uygulanmıştır.⁶⁷

⁶³ Akgündüz, Mukayeseli, s. 804.

⁶⁴ Üçok, Mumcu, Bozkurt, s. 82.

⁶⁵ Türkan/ Yerlikaya, s. 534.

⁶⁶ Cin, Akgündüz, s. 317.

⁶⁷ Cin, Akgündüz, s. 319.

4. Had Kısas Ta'zir Ayrımı

İslam Ceza Hukukundaki en yerleşmiş ayırım had, kısas ve ta'zir suçları ayırımıdır. Bu kavramlar aslında ceza anlamına da gelmekte ise de had, kısas ve ta'zir suçları şeklinde yaygın bir şekilde kullanılarak suç anlamını da kazanmıştır.⁶⁸ Had suçlarının cezaları sabittir, hâkimin cezanın belirlenmesinde takdir yetkisi yoktur. Kısas suçlarında ise alternatifli cezalar bulunmakta ve mağdur veya velisinin bu cezalardan birisini seçme hakkı bulunmaktadır. Mağdur veya velisi kısas cezasının uygulanmasından vazgeçip diyet cezasına razı olabilir. Ta'zir suçlarında ise cezalar çeşitlidir ve çeşitli bu cezalardan birisini seçme konusunda hakim taktir yetkisi bulunmaktadır.⁶⁹ Ayrıca kısas suçlarında failin köle olması cezayı etkilemez, had suçlarında ise kölelere, hür olan faillere verilen cezanın yarısı verilir.⁷⁰

Had suçlarının kovuşturulması, özellikle Allah haklarına yönelik olduğundan şikâyet gerektirmemektedir. Had suçlarında sadece hırsızlık ve zina iftirası şikâyete tabi tutulmuştur. Kısas suçlarının kovuşturulması şikâyete bağlıdır. Ancak şikâyetçi bulunmazsa ya da şikâyet etme imkânı yoksa suçun kovuşturulması devlet tarafından yapılmaktadır. Ta'zir suçlarında ise kul hakkı ihlalleri şikâyete bağlı olarak kovuşturulur.⁷¹

Had, kısas ve ta'zir arasında hafifletici sebepler ve zamanaşımı yönünden de bir ayırım söz konusudur. Hafifletici sebepler had ve kısas suçlarında dikkate alınmazken ta'zir suçlarında dikkate alınmaktadır. Had suçlarında zamanaşımı geçerli iken kısas suçlarında geçerli değildir.⁷² Had, en ufak bir şüphe olması durumunda uygulanmaz. Örneğin zina suçunda, tarafların vaktiyle evli olmaları, hırsızlık suçunda failin vaktiyle o malın maliki olması gibi durumlar bir şüphedir.

⁶⁸ Mehmet Akman, **Osmanlı Devleti'nde Ceza Yargılaması**, Eren Yayıncılık, İstanbul 2004, s. 24.

⁶⁹ Abdullah Demir, **Türk Hukuk Tarihi**, Yitik Hazine Yayınları, İstanbul 2011, s. 107.

⁷⁰ Mustafa Avcı, **Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Mimoza Yayınları, Konya, 2010, s. 31.

⁷¹ Burcu Gelir, **"1680-1700 tarihleri arasında Ayntab (Gaziantep) şehrinde asayiş problemleri ve İslam-Osmanlı Ceza Hukuku Uygulamaları"** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Konya 2006, s. 50.

⁷² Akman, s. 25.

Had suçlarında fail hüküm verilene kadar hapse atılır. Ta'zir suçlarında ise hapsolunmaz.⁷³

C. KURAN-I KERİM'DE VE HZ.PEYGAMBER'İN SÜNNETİNDE HIRSIZLIK

Kuran-ı Kerim'de hırsızlık suçuna örfte ve hukuktaki ortak anlamıyla birkaç yönden temas edilmektedir. Yusuf suresinde Hazreti (Hz.) Yusuf ve kardeşleri arasında geçen olaylar esnasında su kabının çalınması ve failin mal sahibinin yanında alıkonulması anlatılırken, Mekke'nin fethedildiği gün inen ayette ise İslam'a girenlerin Hz. Peygambere yaptığı ve içinde *'hırsızlık etmeme'* taahhüdünün de bulunduğu biatten söz edilir.⁷⁴

Maide suresinin 38.ve 39. ayetleri hırsızlığın dini ve hukuki hükmüyle ilgili özel açıklama getirmesi açısından ayrı bir öneme sahiptir. Bu ayetlerin meali şöyledir. *'Hırsızlık yapan erkek ve kadının yaptıklarına karşılık bir ceza ve Allah'tan bir ibret olmak üzere ellerini kesin. Allah izzet ve ikram sahibidir. Kim bu zulmünden sonra tövbe eder ve durumunu düzeltirse şüphesiz Allah onun tövbesini kabul eder. Allah çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir.'*⁷⁵

Kur'an- Kerim'de hırsızlıkla ilgili Yusuf Suresinin 70.Ayetinde *'(Yusuf) onların yükünü hazırladığı zaman maşrapayı kardeşinin yükü içine koydu. (kafîle hareket ettikten sonra bir tellal: Ey kafîle siz hırsızsınız diye seslendi.'* 73.Ayetinde *' Allah'a andolsunki, bizim yeryüzünde fesat çıkarmak için gelmediğimizi siz de biliyorsunuz. Biz hırsız da değiliz, dediler.'* 77.Ayetinde *'(kardeşleri) dediler ki: Eğer o çaldıysa, daha onun bir kardeşi de çalmıştı. Yusuf bunu içinde sakladı, onlara*

⁷³ Ekinci, s. 335.

⁷⁴ Bardakoğlu, s. 385.

⁷⁵ Bardakoğlu, s. 385.

açmadı.(kendi kendine) dedi ki: Siz daha kötü durumdasınız. Allah sizin anlattığınızı çok iyi biliyor.’’⁷⁶ Buyrulmaktadır.

Rivayete göre Hz Yusuf aleyhisselam’ın halası onu çok severdi. Yusuf (a.s.) büyüyünce, babası onu yanında bulundurmak istemiş halası ise kendi yanında kalmasını istemişti. Bunun için İbrahim (a.s.)’ dan kendisine miras olarak kalmış olan kuşağını Yusuf (a.s.)’ ın beline bağladı. Sonra kaybolduğunu söyledi. Kuşak arandı ve Yusuf (a.s.)’ın üzerinde çıktı. Kanun gereği Yusuf (a.s.)’ı yanında alı koydu. İşte Yusuf (a.s.)’ın kardeşleri bu duruma işaret etmek istemişlerdir.⁷⁷

Hız.Peygamber’in (sav) sünnetinde hırsızlık dünyevi ve uhrevi bir takım müeyyide ve sorumluluğu gerektiren bir günah ve ağır bir suç olarak nitelendirilmiş, suçu sabit olan hırsızlara cahiliye döneminde de var olan el kesme cezası uygulanmış, ayrıca suçun önlenmesi, oluşması, cezanın tatbik esasları hususunda bir dizi hukuki ve insani açıklamalar getirilmiş uygulama örnekleri sergilenmiştir. Gerek hırsızlığın suç sayılması ve faillerin cezalandırılması toplumun eskiden gelen ortak tavrı, gerekse Kur’an-ı Kerim ve sünnetin bu husustaki uygulama ve örnekleri ve özel hükümleri sahabe ve tabiin dönemlerinden itibaren İslam hukukçularının temel hareket noktası olmuş ve hırsızlık suçu ve cezası ayrıntılı olarak ele alınmıştır.⁷⁸

Hırsıza had cezası uygulanmasıyla ilgili Sa’d İbnu Ebi Vakkas radiyallahu anhin anlattığı bir hadiste, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyuruyor. *‘‘Üç dirhemlik kalkan değerinde bir malın çalınmasıyla hırsızın eli kesilir.*’’⁷⁹

Kölelerin hırsızlık yapmasıyla ilgili İbnu Abbas (ra)’nın bir vakada ise, humusa ait kölelerden birinin humus mallarından çalması ve durumun haber verilmesi üzerine; Hz. Peygamber(sav) *‘‘Hepsi de Allah Teala hazretlerinin malıdır, bazısı bazısını çalmıştır’’* buyurarak had cezası uygulamamıştır. Ayrıca Abdurrahman İbnu Avf’ın anlattığı bir vakada yankesicilik yapan bir kimsenin

⁷⁶ Hayrettin Karaman ve diğerleri, **Kur’an-ı Kerim ve Açıklamalı Mealı**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1997, s. 243.

⁷⁷ Karaman ve diğerleri, s. 113.

⁷⁸ Bardakoğlu, s. 385.

⁷⁹ İbrahim Canan, **Kütüb-i Sitte Muhtasarı Tercüme Ve Şerhi**, 17.Cilt, Akçağ Yayın, Ankara, 1993, s. 320.

durumu bildirildiğinde Hz. Peygamber (sav) ‘‘*Muhtelis(yankesici) kimseye elkesme cezası verilmez.*’’ Buyurarak bu durumda da had cezası uygulamamıştır.⁸⁰

Meyve ve sebze çalınması ile ilgili olarak Hz. Ebu Hureyre’nin anlattığı olayda da Hz. Peygamber (sav), ‘‘*Ne meyve sebebiyle ne de semer denilen hurma göbeği hırsızlığı sebebiyle hırsızın eli kesilmez.*’’ Buyurmuşlardır. Alimler ‘‘*semer*’’ kelimesinin yaş meyve manasına kullanılmasını göz önüne alarak yaş meyve çalan hırsıza el kesme cezası verilemeyeceğine hükmetmişlerdir. Ebu Hanife, ağacın üzerinde veya kesilip toplanmış olan yaş meyve hırsızlarından kimsenin elinin kesilemeyeceğine hükmetmiş, ayrıca etleri, sütleri ve meşrubatları da yaş meyveyle kıyaslamıştır. Ancak diğer âlimler, bütün bu sayılan ürünlerin muhafaza edilecekleri yerlere konulduktan sonra çalınması durumunda hırsızın elinin kesileceğine hükmetmişlerdir.⁸¹

İslam Hukukunda hırsızlık suçunun oluşmasında ilk şart failin suç işleme kastının bulunması ayrıca bu kastın hukuken geçerliğinin olmasıdır. Kasıt kişinin bir fiili bilerek ve isteyerek işlemesi olduğundan hırsızın hırsızlık suçunu bilinçli ve istekli bir şekilde gerçekleştirmesi şartı aranır. Failin bir malı kendi malı olduğunu zannederek veya mubah bir mal olduğunu düşünerek, bir tehlikeden korunmak için ya da kullandıktan sonra geri vermek maksadıyla alması halinde suç oluşmaz. Kastın hukuken geçerli olması için cezai ehliyete sahip yani akıl sağlığı yerinde buluğa ermiş bir kimse olması gerekir. Hırsızlık yapan çocuk olması durumunda cezai ehliyet olmadığı için el kesme cezası değil ıslah edici programlar uygulanır. Hırsızlığın zorlamayla veya açlık susuzluk gibi nedenlerle işlenmesi halinde de kasıt unsuru veya hukuka aykırılık tam gerçekleşmemiş sayılır.⁸²

Hz. Ömer, şiddetli bir kuraklığın olduğu ve bu yüzden insanların yiyecek bulamadığı bir yılda işlenen hırsızlık suçlarında, insanların aç olmalarından dolayı hırsızlık suçunu işlediğini düşünmüş ve açlığı hırsızlığa sevk eden bir faktör olarak görmüş ve neticede kuraklık zamanı işlenen hırsızlıklarda had cezası uygulamamıştır. Ayrıca başka bir olayda da eşraftan bir kimsenin kölelerinin bir

⁸⁰ Canan, s. 320.

⁸¹ Canan, s. 321.

⁸² Bardakoğlu, s. 386.

deve çalmaları ve olayın Hz. Ömer'e gelmesinden sonra suç sabit görülüp had cezasının uygulanmasına karar verilmişti. Ancak kölelerin efendileri tarafından aç bırakıldıklarını öğrenince cezadan vazgeçmiştir.⁸³

Hırsızlık suçunun oluşmasında önemli şartlardan biride malın "*Hırz*" altında iken alınmış olmasıdır. Hırz sözlükte "*bir şeyin korunduğu yer*" demektir. Terim anlamı ise insanların mallarını korumak için yaptıkları ev, çadır ve dükkan gibi yerler manasındadır. İslam hukukçularının büyük çoğunluğu bir malın hangi durumlarda koruma altına alınmış sayılacağı hususunda farklı görüşlerde olsalar da, malın korunma altına alınmış olmasını hırsızlık suçunun gerçekleşmesi için şart olduğu hususunda ittifak etmişlerdir.⁸⁴

İslam Hukukunda hırsızlık suçunun cezası son derece ağır olmakla birlikte, İslam hukukçuları suçun oluşmasını ve ceza uygulanmasını için çok sıkı şartlar gerektiğini belirterek bu şartlardan birinin bulunmaması halinde had cezasının uygulanmayacağı ilkesini benimsemişlerdir. Bunlara ilave olarak insanları hırsızlık suçuna iten nedenleri en aza indirecek tedbirlerden söz etmişlerdir. Bundan dolayı ilk İslam toplumunda hırsızlık vakalarının eskiye göre bir hayli azaldığı Hz. Peygamber ve Hulefa-yi Raşidin dönemlerinde el kesme cezasının sınırlı sayıdaki olayda uygulandığı görülür.⁸⁵

İslam dini fert ve toplum hayatında vazgeçilmez haklar olan can, mal, ırz, din ve akıldan oluşan beş unsuru koruma altına almıştır. Mal hırsızlık suçuna konu olan ana unsurdur. Malın korunması ve tecavüze uğramaması için, mala karşı işlenmiş olan hırsızlık suçuna ceza Allah (cc) tarafından verilmiştir. Bu nedenle İslam hukukçuları arasında mala karşı oluşacak tecavüzlere karşı Kur'an, Sünnet ve icma ile tespit edilmiş olan had cezası hakkında görüş birliği bulunmaktadır.⁸⁶

İslam'ın hırsızlık suçuna karşı koyduğu ceza üzerinde geçmişten beri söz edilmiş, cezanın ağır ve ilkel olduğundan bahsedilmiştir. Ancak başka sistemlerin hırsızlığa karşı uyguladıkları ceza yöntemlerinin hiçbir fayda vermediği, ceza evine girince orada hırsızlığın başka yollarını ve inceliklerini öğrenip çıktıktan sonra

⁸³ Akman, s. 23.

⁸⁴ Bardakoğlu, s. 387.

⁸⁵ Bardakoğlu, s. 391.

⁸⁶ Bor, s. 103.

hırsızlığa devam ettikleri görülmektedir. Hırsızlık suçunun cezasından maksat kamu düzenini sağlamak ve bu suçun toplumda açacağı yaraları sarmaktır.⁸⁷ Hırsızlık suçunu kesin olarak önlemenin yolu eğitim ve cezadır. İslam insanları ıslah için en mükemmel eğitim metodunu getirmiştir. Buna rağmen hırsızlık yapan kimse ya açlık zaruretiyle yapmış veya böyle bir zarureti bulunmamaktadır. Birinci halde had cezası uygulanması söz konusu değildir. İkinci halde ise durum mahkemeye intikal etmeden hırsızın pişman olarak malı iade etmesi, bazı içtihatlarla göre mal sahibinin affetmesi, ceza hükmünden önce hırsızın çaldığı mala meşru yoldan malik olması, gibi nedenlerle had cezası düşmektedir. Buna göre hırsızın elinin kesilmesi cezası bir hayli nadir görülecek ancak hırsızların ensesinde bekleyen bir kılıç gibi caydırıcı olacaktır.⁸⁸

IV. OSMANLIDA HIRSIZLIK

‘Başkasına ait bir malı korunduğu yerden sahibinin bilgisi olmadan gizlice almak’” demek olan hırsızlık, mala ve mülkiyet hakkına karşı işlenen suçlardandır. Alın terinden ve meşru kazançtan meydana gelen servetin korunması İslam’ın temel ilkeleri arasındadır. İslam emeği ve mülkiyeti kutsal olarak görmüş, mülkiyete haksız bir şekilde el uzatmayı cezalandırmıştır. Bu itibarla bütün ilahi dinlerde hukuk düzenlerinde olduğu gibi İslam’da da hırsızlık hem hukuk düzeni açısından suç olarak sayılmış hem de dinen büyük günah kabul edilmiş ve ahlaken ayıplanmıştır.⁸⁹

İslam hukukunda cezalar, suçu önleyici tedbirler alındıktan sonra uygulanma imkânı bulan, nihai ve zorunlu çareler ve müdahaleler niteliğindedir. Buna göre İslam’ın temel amacının, insanları cezalandırmanın aksine hırsızlık suçunun işlenmesine imkân bırakmayacak önlemleri almak, iktisadi ve sosyal gelişmeyi ve toplumsal dengeyi sağlamak, insanları eğitmek ve yönlendirmektir. Toplumda bütün

⁸⁷ A’dan Z’ye Temel İslami Bilgiler Ansiklopedisi, Bilge Yayınları, İstanbul, 2006, s. 115.

⁸⁸ Karaman ve diğerleri, s. 113.

⁸⁹ TDV, *İlmihal İslam Ve Toplum*, Türk Diyanet Vakfı (TDV) Yayınları, Ankara, 2004, s. 189.

bu çabaların başarıya ulaşması, dini eğitim ve öğretimin toplumun genel ahlaki değerlerinin, buna ilave olarak yasaların ve izlenen resmi politikaların birbiriyle uyumlu olması vazgeçilmez bir önem taşır.⁹⁰

Osmanlı'da hırsızlık suçunu değerlendirirken Osmanlı'nın idari ve sosyal yapısıyla beraber, İslam ceza hukukundaki suç kavramı, suçların tasnifi, suçların yargılanması, cezalandırması gibi süreçleri ortaya koymak gerekir. Zira Osmanlı Devleti'nin kurulmasıyla birlikte orijinal bir hukuk sistemi de kurulmuş ve başlamış değildir. Devleti kuranlar daha önce kurulmuş olan Türk ve İslam devletlerinden birçok şeyi aldıkları gibi hukuk sistemini de tevarüs etmişlerdir. Diğer Türk ve İslam devletlerinde olduğu gibi Osmanlı Devleti'nde de hukukun esasını İslam hukuku oluşturmaktaydı.⁹¹

A. İDARİ YAPI

Osmanlı Devleti 13.yüzyılın son senelerinde kurulmuştur. Devleti vücuda getiren, Oğuzların Bozok kısmının Kayı şubesinden büyük bir boy idi. Sonra, etraftan katılan halkla kalabalık bir aşiret halini almış ve Türk kavimlerinde adet olduğu üzere, sancağı altına topladıkları reisleri, Osman Gazi'nin ismini almış, devletin kuruluşundan sonra da Osmanlı diye anılmıştır.⁹²

Bilindiği gibi Osmanlı Devleti geniş topraklara ve bu topraklarda yaşayan birçok ulusa sahipti. Farklı din ve milletlere mensup kişiler arasında sağlam bir ahenk tesis etmiş, geniş insan toplulukları arasında sosyal adaleti kurup dünya tarihinde, kudretli bir siyasi varlık göstermiştir. Osmanlı Devleti'nin geniş coğrafyası, yönetim bakımından her biri birkaç sancaktan meydana gelen eyaletlere bölünmüştür. Eyalet-Sancak şeklindeki bu birimlerin idaresi başlangıçta Beyler Beyi

⁹⁰ TDV, İlmihal... s. 190.

⁹¹ Akman, s. 16.

⁹² Tayyib Gökbilgin, **Osmanlı Müesseseleri Teşkilatı Ve Medeniyeti Tarihine Genel Bakış**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1977, s. 4.

ve Sancak Beyleri olarak adlandırılan idarecilerin yönetimine verilmiştir.⁹³ Endonezya'dan İspanya'ya Kırım'dan Yemen'e kadar Müslüman milletlerin hamiliğini yapıp, her zaman mazlumların yanında olmuştur. Fethettiği yerlerdeki insanların dini ve ırkı ne olursa olsun kimseyi aç ve açıkta bırakmamış, herkesin yiyecek ve barınma ihtiyaçlarını karşılamıştır.⁹⁴

Fetih ve adalet prensiplerine dayanan Osmanlı 16.yüzyıldan itibaren büyük bir dünya devleti haline gelmiş ve dünya siyasetine yön veren, belirleyici bir güç olarak konumunu 18.yüzyılın sonlarına kadar sürdürmüştür. Bu nedenle klasik dönemde Osmanlı yazarları padişahı söz ederken Padişah-ı Cihan, İstanbul'dan bahsederken de Payitaht-ı cihan demektedirler.⁹⁵

B. SOSYAL YAPI

Osmanlı Devleti, hem İslam hukukunun gereği olarak, hem de ihtiyaçlarını pratik ve süratli bir biçimde karşılanması için egemenliği altında bulunan çok çeşitli ırk, din, dil ve mezhepten toplulukları “*Millet Sistemi*” adıyla bilinen bir organizasyon altında birleştirmişti. Böylece devlet sınırları içerisindeki değişik etnik grupları, etnik kökenlerine göre değil, bağlı bulundukları din ve mezhep esasına göre teşkilatlandırarak aralarında ciddi bir çatışma ve çekişme olmadan yönetmişti.⁹⁶ Osmanlıların yaşadığı asırlardaki dünyada “*Millet Sistemi*”ne bağlı farklı bünye ve yapıdaki toplulukları idare etme imkânı sağlanmasına yol açan en büyük etken şüphesiz ki İslam'dır. İslam'ın farklı yapıdaki insanların içyapılarına karışmama prensibini uygulayan Osmanlı Devleti, onların aile yapılarına da karışmıyordu.⁹⁷

Osmanlı toplumunda, bir yandan bazı yeni sosyal grupların oluşması, öbür yandan devletin hâkimiyet sınırlarının gelişmesi sonucunda toplumdaki insanlara

⁹³ Dursun Bayraktar, **Tanzimat'ın İlk Yıllarında Bolu**, Bolu Halk Kültürünü Araştırma Ve Uygulama merkezi Yayınları:4 Bolu, 2009, s.21.

⁹⁴ **Osmanlı devlet teşkilatı**, Türkiye Gazetesi yayınları, İstanbul, 2006, s. 1.

⁹⁵ Mehmet Ali Ünal, **Osmanlı Müesseseleri Tarihi**, Fakülte Kitapevi Yayınları, Isparta 2007, s. 124.

⁹⁶ Ziya kazıcı, **Osmanlı'da Toplum Yapısı**, Kayihan Yayınları, İstanbul, 2014, s. 170.

⁹⁷ Kazıcı, s. 171.

belli statüler vererek toplum içindeki yerlerinin belirlenmesi Osmanlı'nın insan-toplum anlayışı ve yönetim felsefesine göre gerçekleşmişti. Osmanlı literatürü incelendiğinde görülecektir ki insan yaratılmışların en şerefliisidir. O yaratılışı gereği medenidir. O halde insan hayatını sürdürebilmek ve geçini temin etmek için diğer insanlara muhtaçtır.⁹⁸

Devlet, gerek klasik dönem olarak adlandırılan 16.yüzyıl başlarına kadar olan dönemde, gerekse yenileşme dönemi denilen zaman dilimlerinde tebaasına daha iyi bir hayat seviyesi kazandırma gayretindeydi. Bunu temin etmek için de zaman zaman hukuki düzenlemeler yapıyordu. Osmanlı toplumunun sosyal yönünü ortaya koyabilmek için, başta arşiv belgeleri, kronikler, şer'iyye sicilleri, kanunnameler, salnameler, seyahatnameler ve vakfiyeler gibi temel kaynaklara ulaşmak gerekir.⁹⁹

C.VAKIF HİZMETLERİ

İnsanlık tarihi, çoğu zaman ve yerde, hayır ve şerrin, iyilik ve kötülüğün, acıma duygusunun ve zulmün, fakirlik ve zenginliğin, sefalet ve lüksün birlikte olduğuna tanıklık etmiştir. İnsanlığın çok eski devirlerden beri taşımakta olduğu vicdan, iyilik ve yardımlaşma duygusu, kendisini çok değişik yollarla göstermiştir. Bu yollar kurumlaşma yoluyla sistematik bir şekilde olabildiği gibi, yüz yüze ilişkilerle doğrudan ve şahsa yönelik hizmet biçiminde de olmuştur. Tabi insan fitratından kaynaklanan bu yapılaşmalarla birlikte din gibi, kanun gibi etkenlerle veya çeşitli çıkar gözetmeler suretiyle oluşturulan kurumlar da vardır. İşte böylesi kurumların en önemlileri arasında bulunan “vakıf” kurumu, Müslümanlarca hakkı verilmiş, tarihte çok güzel örnek olmuş bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁰⁰

Vakıf insanlık tarihinde görülebilecek en büyük yardımlaşma kurumlarından biridir. Vakıf hapsetmek, sebil kılmak ve tasarruftan alıkoymak demektir. İslam

⁹⁸ Kazıcı, s. 16.

⁹⁹ Kazıcı, s. 15.

¹⁰⁰ M. Haneî Palabıyık, **İslam Kurumları Tarihi**, Grafikler Yayınları, Ankara 2013, s. 382.

hukukçularına göre vakıf, faydası insanlara ait olmak üzere belli bir malı kendi mülkünden çıkarıp Allah yolunda tahsis etmektir.¹⁰¹

Vakıf İslam diniyle başlamıştır. Kuran-ı Kerim’de buna dair, yani vakfin meşrutiyetine işaret eden ayetler bulunduğu gibi, vakfı teşvik eden hadis de vardır. Vakıf bir nevi sadaka-i cariye olup her zaman ve her yerde görülen yoksulluk ve fakirliğin acı ve ıstırabını düzeltmeye hizmet eden bir müessesedir.¹⁰²

İslam düşüncesinde vakıf Kur’an, Sünnet ve icma delillerine dayanır. Kur’an-ı Kerim’de vakıf kelimesi geçmemekle birlikte bu manaya gelebilecek birçok kelime vardır. Ali İmran suresinin 92.ayeti olan *“Sevdiğiniz şeylerden Allah için harcamadıkça tam hayra erişemezsiniz”* ilahi emri doğrudan vakıfla ilgili olarak kabul edilmektedir. Ashab-ı Kiram’dan Ebu Talha bu ayet inince *“Rabbimiz bizden mallarımızı kendi yolunda harcamamızı istiyor. Ey Allah’ın elçisi, en sevdiğim “Beyruha” arazimi Allah için tasadduk etmek istiyorum”* demiştir. Hz. Muhammed sallallahu aleyhi vesselam (sav), en yakın hısımlarına vermesini tavsiye etmesi üzerine Ebu Talha araziye amcasının oğulları ve diğer bazı akrabaları arasında paylaştırdı. Yine Kuran’ı Kerim’de vakıf kurulmasını teşvik eden birçok tavsiye vardır. *“Hayır işleyiniz ki kurtulabilesiniz.(Nisa, 4/2), İyilik etmek ve fenalıktan sakınmak konusunda birbirinizle yardımlaşın.(Maide, 5/2)”* gibi.¹⁰³

Vakıf esas itibariyle sahih ve gayri sahih olmak üzere iki türdür. Gayri sahih olan vakıflar, tahsis türündendir. Böylelikle vakıflar, konuları itibariyle çeşitlilik arz ederler. Şöyle ki, vakfedilen mallar ya sadece vâkıfın mülküdür, bu tür vakıflar sahihtir. Veya kısmen mülklüdür, kısmen de bir arazi parçasının veya mezranın öşür, ferağ ve intikal harcı gibi miri menfaatleri ve yahut tasarruf hakkıdır. Bazen de sadece miri menfaatler veya sadece tasarruf hakkıdır. Bunlar da gayri sahih veya tahsis vakıflarıdır.¹⁰⁴

Müslüman toplumların çoğunda vakıflar iktisadi ve dini hayatın merkezinde yer almaktaydı. Vakıflar, hayır gayesi olanlarından en büyük yararı sağlayan dini

¹⁰¹ Bayraktar, s. 98.

¹⁰² Gökbilgin, s. 93.

¹⁰³ Palabıyık, s. 387.

¹⁰⁴ Gökbilgin, s. 94.

kurumlarla yakından ilişkili olduğu gibi, aynı zamanda çoğunlukla şeriat mahkemeleri ve dini personel tarafından yönetilmiş ve denetlenmiştir.¹⁰⁵

İslam dünyasında vakıflar, din ve hukuk bakımından büyük öneme sahip olduğundan vakfın idare edilmesi için sıkı tedbirler getirilmiştir. Bunun için vakfın başına ‘*Nazir*’ tayin edilmiştir. Bunun ilk örneklerini Hz. Peygamber (sav) döneminde görmek mümkündür. Nitekim bu dönemde vakıf arazisi olan Fedek arazilerinin nazırı olarak Hz. Ebubekir tayin edilmiştir. Osmanlıda 18.asrın ikinci yarısında vakıflar için idare binaları yapılmış, bir süre sonra da vakıfların tek merkezden yönetimi için Evkaf Nezareti kurulmuştur. 3 Mart 1924 tarihinde ise Evkaf Nezareti kaldırılarak vakıflar, Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne bağlanmıştır.¹⁰⁶

Vakıflar ekonomi, eğitim, bayındırlık, sosyal yardım, askeriye ve spor gibi birçok alanda hizmet vermiştir. Bu hizmetlerin bazıları şunlardır.

- Dul kadınlar ve kimsesiz çocuklar için bakımevi açmak,
- Yoksul kızlara çeyiz hazırlamak ve düğünlerini yapmak
- Hapishanedeki mahkûmlara ve ailelerine çeşitli yardımlarda bulunmak,
- Fakirlere yemek yedirmek
- Yetimlere aylık bağlamak,
- Askeri donatmak,
- Kışın geçit vermez ıssız yerlere sığınacak yerler yapmak,
- Çeşmeler, sebiller, sarnıçlar, kuyular, göller, köprüler, yollar yapmak,
- Sahipsiz kedi ve köpekleri doyurmak,
- Parası ve erzakı tükendiği için yolda kalanlara yardım etmek,
- Hastalıktan dolayı, güç ve kazançtan aciz kalanların, giydirilip, yedirilip, tedavilerinin yapılması,
- Kervansaraylar, hamamlar, hastaneler, mezarlıklar kurmak.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Sami Zubaida, **İslam Dünyasında Hukuk Ve İktidar**, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul 2008. s. 107.

¹⁰⁶ Palabıyık, s. 390.

¹⁰⁷ Palabıyık, s. 395.

D. OSMANLI DEVLETİ'NİN HUKUK SİSTEMİ

Osmanlı Devleti kuruluşundan itibaren, Emevi, Abbasi ve Selçuklulardan gelen kazanımlarla birlikte bağlı olduğu İslam dininin icaplarına göre bir hukuk sistemi kabullenmiştir. Ancak Osmanlılar İslam Hukuku'nu uygularken zamanın gerekleri olan düzenlemeleri de yapmışlardır. Osmanlı padişahlarının ferman ve kanunlarıyla yapılan bu düzenlemeler zamanla önemli bir miktara ulaşınca oluş şekillerine göre kendi içinde bir bütün olarak değerlendirilmiş ve başka bir adla anılmaya başlanmıştır. Klasik fıkıh kitaplarında bulunan ve geçmiş dönemlerde devletin müdahalesinin olmadığı hukuka “*Şer-i Hukuk*”, padişahın emir ve fermanlarıyla oluşan hukuka da “*Örfi Hukuk*”denir.¹⁰⁸ Osmanlılar şer'i hukuku uygularken bu hukukun devlet başkanına tanıdığı sınırlı yasama yetkisini de kullanıyorlardı. İşte bu yetkinin ferman ve kanunnamelerde kullanılmasıyla oluşan hukuka örfi hukuk denmektedir.¹⁰⁹

1. Osmanlı Ceza Hukuku

Osmanlı hukuku, müstakil hukuk sistemi olan Roma veya Anglo-Amerikan hukuku gibi bağlantısız değildir.¹¹⁰ Osmanlı Devleti'nde hukukun diğer alanlarında olduğu gibi ceza hukukunda da esas itibariyle İslam Hukuku uygulanmaktadır. Ancak İslam hukukunda devlet başkanına ta'zir suç ve cezaları konusunda geniş bir takdir yetkisinin tanınmış olması ve bu yetkinin Osmanlı padişahlarınca devletin her yerinde yürürlükte olan hukuk normları koyarak kullanılması, fıkıh kitaplarında

¹⁰⁸ Gelir, s. 53.

¹⁰⁹ Akman, s. 16.

¹¹⁰ Ekinci, s. 316.

mevcut olan cezai esasların yanında birtakım esasların daha ortaya çıkmasına neden olmuştur.¹¹¹

İslam dini getirmiş olduğu dini ve ahlaki öğretisi, almış olduğu sosyal ve iktisadi tedbirlerle suçun daha işlenmeden önlenmesini istemiştir. Alınan bütün tedbirlere rağmen suç işlenmesi durumunda özellikle kişi haklarının ihlal edilmesiyle ilgili suçlarda bu ihlalleri önlemek ve İslam kamu haklarının çiğnendiği suçlarda da bunların İslam kamu düzenini tehdit etmesini engellemek düşüncesiyle cezalandırmaya yönelmiştir.¹¹²

2. Osmanlı Ceza Hukukunun Temel İlkeleri

Osmanlı ceza Hukukunun ilkeleri arasında masumiyet ilkesi ilk başta sayılabilir. Osmanlı Hukukunda kişinin suçsuzluğu ve borçsuzluğu esastır. Mecelle de bu durum “Beraet-i zimmet asıldır” şeklinde ifade edilmektedir. Batı Hukukunda 1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisiyle giren bu ilke (presumption of innocence) İslam Hukukunun ilk devirlerinde yerleşmiştir. Bu ilkeye “Beraet-i Asliye” de denmektedir. Buna göre bir kimse suçu ispat edilene kadar hukuk önünde suçsuz kabul edilmektedir.¹¹³

Sanığın fiilinin ispatının eksik olduğu durumlarda sonuç daima sanık lehine olmaktadır. Şüpheden sanık yararlanır olarak ifade edilen bu ilke Hz. Muhammed’in (sav) *“Hadleri şüphelerle düşürünüz. Suçlunun bir çıkış yolu varsa salıveriniz. Devlet başkanının bağışlamada yapacağı hata, ceza vermede yapacağı hatadan daha iyidir.”* Şeklindeki bir hadisine dayanmaktadır.¹¹⁴

¹¹¹ Mehmet Akif Aydın, **Osmanlı Ceza Hukuku**, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 7, İstanbul, 1993, s. 478.

¹¹² Aydın, s. 178.

¹¹³ Akman, s. 20.

¹¹⁴ Akman, s. 21.

Bu ilkelerin dışında cezalandırmanın çabuk olması, eşitlik ve adalet gibi ilkelerle ceza muhakemesinin en kısa sürede bitirilmesi ve eşit ve adil bir şekilde uygulanması amaçlanmıştır.

E. YARGILAMA

1. Divan-ı Hümayun

Divan-ı Hümayun çok fonksiyonları olan bir kurumdur. İdari görevlerinin yanında bir çok yargısal görevi de vardır. Her şeyden önce divan-ı Hümayunun sistematik bir kanun yolunun bulunmadığı bir hukuk düzeninde adeta bir üst mahkeme gibi çalıştığı söylenebilir. Şer’iyye mahkemelerince görülmekten kaçınılan mütegalibeye ilişkin davalar Divan-ı Hümayuna havale edilmektedir.¹¹⁵

Yakınıcılar Divan-ı Hümayuna şahsen yada dilekçe vererek başvurabilirlerdi. Başkentte olan kişilerin bu konuda pratik bir avantajı vardı. Dilekçelerini cuma selamlığına çıkan padişaha verebilirlerdi. Hasır yakmak diye tabir edilen bir dilekçe verme usulü çok dikkat çekicidir. Padişaha bir arzuhalı olan kişiler padişah Cuma namazına giderken bir parça hasır yakarak başlarının üstüne kaldırır bunu gören görevliler gelip dilekçeleri toplarlardı.¹¹⁶

2. Şer’iyye Mahkemeleri

Osmanlı Devleti’nde şer’iyye mahkemeleri Emevi, Abbasi, Selçuklu ve Memluk Devletlerinde görülen adli yapının en gelişmiş halini oluşturmaktadır. Şer’iyye mahkemeleri (meclis-i şer, meclisi Enver, meclis-i hatirulazimu’t-tekvir)

¹¹⁵ Akman, s. 36.

¹¹⁶ Akman, s. 125.

Osmanlı adliye teşkilatının omurgasıdır. Osmanlıdaki hukuki, cezai ve idari davaların başlıca çözüm mercii şer'îye mahkemeleridir.¹¹⁷

Şer'îye mahkemelerinde yargılamalar tek hâkimle yapılmaktadır. Birden fazla hâkimle yargılama yapılması İslam hukukuna aykırı değildir fakat uygulamada çok hâkimli mahkemeler nadiren görülmüştür.¹¹⁸ Bu mahkemeler Osmanlı Devleti'nin başlangıcından Tanzimat dönemine kadar asırlar boyu her türlü hukuki ihtilafların çözüldüğü bir merci olmuştur.¹¹⁹

3.Mahkeme Personeli

a. Kadı

Kadılık görevi Osmanlılarda ilk Osmanlı sultanı Osman Bey zamanında başlamış ve Şeyh Edebali'nin damadı Dursun Fakih kadılık makamına atanan ilk kişi olmuştur. Orhan Bey zamanında ise kadı yetiştirmek amacıyla ilk medreseler kurulmaya başlamıştır. Hulefa-i raşidin döneminde ortaya çıkan Kadı'l Cünd (ordu kadılığı) görevinin bazı farklılıklarla beraber Osmanlılardaki karşılığı olan kazaskerlik görevi ilk dönemlerde kadıların tayin ve azil işlemlerinden sorumlu iken, Kanuni ile birlikte İstanbul baş kadısı kazaskerlerin önüne geçmiş ve ilmiye sınıfının reisi olarak kabul edilmiştir.¹²⁰

Fatih devrinde inşa edilen Sahn-ı Seman, daha sonra ise Süleymaniye Medreseleri kadı yetiştiren eğitim kurumları olmuştur. Buralardan mezun olan öğrenciler önce merkezden uzak bölgelerde kazalara atanarak stajyerliğini yapar ve sonrasında merkeze dönerek kadılık görevine kadar yükselirdi. Çok kolay olmayan bu yükseliş süreci, mevleviyet payesi alabilmesi için birçok aşamanın başarı ile

¹¹⁷ Akman, s. 35.

¹¹⁸ Demir, s. 109.

¹¹⁹ Aydın, s. 78.

¹²⁰ Metin Yılmaz, **İslam Kurumları Tarihi**, Grafiker Yayınları, Ankara 2013, s. 321.

atlatılması gerekmektedir. Rumeli veya Anadolu kazaskerleri tarafından kadıların görev alanları belirlenir ve beratları verilirdi.¹²¹

Osmanlı adli teşkilatı içinde ilk sırada bulunan idareci ve Şer'i mahkemenin başı kadıdır. Kadılık kurumunun görevleri sadece hukuki işlerden ibaret olmayıp oldukça geniştir. Ayrıca merkez ve taşrada idari ve belediye işleriyle de meşgul oluyorlardı. Hatta dini, dünyevi ve ahlaki bütün işlerin kadıların vazifeleri arasında olduğu söylenebilir.¹²²

Kadı sadece bir yargıç değil aynı zamanda noter ve bir mülki amirdir. Kadıların görev süreleri ilmi vazifelerden geri kalmamaları ve eşrafla yakın alaka kurulmaması amacıyla kısa tutulmuştur.¹²³Fetva vermek vazifesi ise Osmanlı devletinin ilk zamanlarında müftülerde bulunuyor ve divan-ı hümayuna dâhil olan kadı askerlik memuriyetine nazaran, daha hususi bir durumda görünüyordu. Fetva vermeyi Fatih Sultan Mehmet İstanbul kadısı Hızır Bey'e ek vazife olarak vermişti. İbn Kemal ve Ebussuud Efendi gibi kişilerin bu vazifeye getirilmesinden sonra önem kazanmış ve artık bu kimselere Şeyhülislam denilmiştir.¹²⁴

b. Naib

Kadı tarafından yargıla konusunda kendisine yetki verilmiş kimseye naib adı verilmektedir. Naibler ya bir iş için ya da bir süre için görevlendirilen yardımcılardır.¹²⁵Naib kadının bulunmadığı hallerde duruşmaları idare etmek, serbest dirlikler içerisinde bulunmayan köylerdeki davaların yerinde görülmesi için olay bölgesine gitmek gibi görevleri yerine getiriyordu.¹²⁶

¹²¹ Yılmaz, s. 322.

¹²² Bayraktar, s. 52.

¹²³ Akman, s. 40.

¹²⁴ Gökbilgin, s. 106.

¹²⁵ Akman, s. 43.

¹²⁶ Ünal, s. 225.

c. Subaşı

Subaşı Osmanlı ceza yargılaması hukukunun en önemli s  jelerindendir. Fatih kanunnamesine göre iki tür subaşı vardır. Bunların biri miri, diğeri tımarlı subaşıdır. Miri subaşılar şehirlerdeki ihtisap işlerine bakarlar. Vazifelerinden biri gündüzleri kol gezerek   arşı, pazar ve mahalle aralarının temizliğini sağlayıp kaldırımları tamir ettirmektedir. Diğ  r vazifesi ise geceleri asesbaşı ile gezerek uygunsuz takımının teftiş ve araştırılması ile meşgul olmaktadır. Tımarlı subaşı ise sancakbeyinden sonra sipahilerin en önemli subayıdır. Bulunduğu eyalet ve sancak merkezlerinin idare amirliğiyle görevlidir.¹²⁷

d. Asesbaşı

Ases subaşına, bağlı olarak çalışan gece bekçilerine verilen isimdir. Bunlara Yasak  ı da denilmiştir. Şehrin genel güvenliğinden sorumlu olan bu görevlilerden Osmanlı şer'iyye sicillerinde sıkça bahsedilmektedir. Asesler kolluk hizmeti görürken halktan belli miktarda para almışlardır.¹²⁸ Asesler her ne kadar görevlerini subaşına bağlı olarak yapmakta iseler de disiplin amirleri kadılardır.¹²⁹

e. Çavuş

  avuşlar, ilamların icrası, borçlu olan kişileri mallarını satarak borcunun ödenmesi, borçlunun inat etmesi ve temerrüdü halinde gerekirse mahkeme kararıyla

¹²⁷ Akgündüz, Mukayeseli, s. 229.

¹²⁸ Akman, s. 49.

¹²⁹ Akman, s. 50.

hapisle cezalandırılması, hukuken kesinleşen nakdi ve bedeni cezaların infazı gibi görevleri de yapmışlardır.¹³⁰

f. Tercümanlar

Mahkeme tercümanları, mahkeme yardımcıları arasındadır. Kıbrıs, Kudüs, Amasya, Kayseri ve Trabzon gibi zimmi nüfusun fazla olduğu şehirlerdeki şer'îye mahkemelerinde tercüman görevlendirilmiştir.¹³¹

g. Mübaşirler

Cilvaz, el-azam, el-arif, sahibu'l-meclis gibi değişik isimlerle anılan duruşma salonunun huzurunu sağlayan kimselere bugünkü karşılığı olarak mübaşir adı verilmektedir.¹³²

h. Katipler

Hz. Peygamber (sav) ve ilk dört halife döneminde zabıt kâtiplerince davaların kayda alınması konusu, kâğıt üretimindeki problemler ve davaların azlığı gibi nedenlerle yapılamamıştır. Bu dönemde yargılama sonrası karar taraflara şifahen bildirilirdi. Muaviye ile beraber kitabet divanlarında yaşanan gelişme, problemlerin artması Mısır başta olmak üzere davaların kayda alınmasına yol açmıştır. Bu süreç Osmanlılarda mahkeme kayıtlarının arşivlenmesine kadar uzanmıştır. Kadıların

¹³⁰ Akman, s. 50.

¹³¹ Akman, s. 51.

¹³² Yılmaz, s. 327.

güvendiği ve yetenekli olan kişiler arasından seçilen kâtipler zamanla en seçkin meslek sahipleri arasında yer almışlardır.¹³³

1. Kassamlar

Osmanlı Devleti'nde ölen kişilerin mirasını mirasçıları arasında taksim etmekle görevli olan memurlara kassam adı verilmektedir. Kassamlar, kazasker kassamları ve şer'iyye mahkemelerinde bulunan kassamlar olarak ikiye ayrılırlar. Kazasker kassamları askeri sınıfa mensup olan kişilerin terekelerini taksim etmekle görevlidirler. Askeri sınıf dışında kalanların terekelerinin taksim işlemleri ise şer'iyye mahkemelerinde bulunan kassamlar tarafından yapıldı.¹³⁴

F. ŞER'İYYE SİCİLLERİ

Şer'iyye sicilleri Osmanlı tarihini çeşitli yönleriyle araştırma ve tespit etme bakımından önemli kaynakların başında gelmektedir. Şer'iyye sicilleri önceleri kendi mahallerinde ve müzelerinde korunmakta iken daha sonra kısmen Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'ne oradan da Ankara ilimize getirilerek Milli Kütüphanenin İbni Sina bölümüne konulmuştur.¹³⁵

İslam hukuk tarihinde çok erken dönemlerden itibaren tutulmaya başlayan şer'iyye sicil defterlerinde, mahkemelerde yapılan her türlü işlemlerin birer sureti bulunmaktadır. İlk kadı sicilleri Emeviler döneminde Mısır'da tutulmaya başlanmıştır. Muaviye'nin Mısır kadısı olan Süleyman b.ıtır, bir miras davasının hükme bağlandığı halde sonradan taraflarca inkâr edilmesi nedeniyle, davayı tekrar

¹³³ Yılmaz, s. 327.

¹³⁴ Demir, s. 117.

¹³⁵ Bayraktar, s. 3.

hükme bağlamış ve sonradan ispatı için bir de sicile kaydetmiştir. Bu usul daha sonraları da istikrarlı bir biçimde devam etmiştir.¹³⁶

Osmanlı devletinde de aynı düşüncelerle şer'iyye sicil defterlerinin tutulduğu görülmektedir. Öte taraftan kadılara gönderilen irade, ferman ve hükümlerde gerektiği zaman başvurulması için şer'iyye sicil defterine kaydı yapılmaktaydı. Kadılar özellikle örfi hukukla ilgili ihtilafları bu defterlerde bulunan hüküm, irade ve fermanlar ışığında çözmekteydi. Ayrıca şer'iyye sicil defterlerinin bulunduğu kaza merciinde muhafazasına büyük önem verilmiştir.¹³⁷

G. ŞER'İYYE SİCİLLERİNDE HIRSIZLIK

Hırsızlık suçu açısından şer'iyye sicilleri incelendiğinde Osmanlıda hırsızlık suçunun hangi şekillerde işlendiği ve çalınan eşyaların neler olduğu hususunda bazı örnekler görülmektedir. 1550 yılında Üsküdar mahkemesinin baktığı davaların birinde, Veli b. Abdullah isimdeki kişinin gece vakti altın üsküfünün(uzun başlık) çalındığı ve hırsızların kaçarak sandala bindikleri anlaşılmaktadır.¹³⁸ 1551 yılında Mustafa Bey b. Abdullah isimli kişi sefere çıkıp geri döndüğünde koyunları ve koçunun çalındığını fark etmiş etraftan sorduğunda Pavli isimli çobanın çaldığını anlamış ve onu dava etmiştir. Pavli suçu inkar etmiş ancak Mustafa b. Süleyman ve Mehmet b. Himmet isimli tanıklar mahkemede Pavli aleyhine şahitlik yapmışlardır.¹³⁹

Yine 1551 yılında Zühre bt. Abdullah isimli kişinin faytonunun çalındığı şüpheli olarak evinin avlusunda görünen Abdi b. Vakkas'ın ise mahkemede suçlamayı reddetmesi üzerine kendisine yemin teklif edildiği esnada, avluya girdiğini ancak bir şey çalmadığını Zühre'nin eşi tarafından kendisine yardım için verilen tepsiyi aldıktan sonra çıktığını söylemiştir.¹⁴⁰

¹³⁶ Aydın, s. 100.

¹³⁷ Aydın, s. 101.

¹³⁸ Orhan Gültekin, *İstanbul Kadı Sicilleri, Üsküdar Mahkemesi, 17 Numaralı sicil*, İsam Yayınları, İstanbul, 2010, s. 204.

¹³⁹ Gültekin, s. 253.

¹⁴⁰ Gültekin, s. 266.

1555 yılında meydana gelen bir olayda Kasap İskender b. Abdullah'ın bir gece otururken Beyazid ve Karagöz isimli yeniçeriler ile bazı kâfirlerin gelip baskın yaparak bir atını, atın eyerini, iki ferace ve dört tülbent, 92 adet altın, iki kılıç, yüz nakit akçe, bir masad, bir gümüş yüzük, bir at çulu ve at torbası, ok, ok yayı ve ok çantasını alıp kendisine zarar verdiklerini daha sonra yüzük, at çulu, bir ferace ve üç tülbent ve at torbasını verdiklerini geri kalan mallarını vermediklerini söyleyip dava etmiştir.¹⁴¹

Rumeli Sadareti Mahkemesi sicillerine yansıyan bir olayda Akile bt. Abdullah isimli bir bayanın bazı sorunlardan dolayı beş ay boyunca uzak kaldığı Firuzağa mahallesindeki evinin anahtarlarını kiracı olan Zamane bt. Abdullah'a bıraktığını geri döndüğünde değerli eşyalarının olduğu bölümlerdeki kilitlerin kırılıp on beş bin akçe değerinde ki eşyalarının çalındığını bu durumun Zamane'nin kusuru sebebiyle kaynaklandığını ve zararının tazmin edilmesi gerektiğini söyleyerek davacı olmuştur. Zamane bt. Abdullah ise ifadesinde, Akile'nin giderken kendisini ben gelene kadar başka yere gitme diye tembihlediğini ancak bir süre sonra taşraya gitmesi gerektiğinden evden uzaklaşmak durumunda kaldığını eşyaların çalınmasında kusuru olmadığını söylemiştir.¹⁴²

1629 yılında Aksaray Şer'iyye sicillerine yansıyan bir olayda Recep b. Mehmed isimdeki kişinin müracaatında kendisini, Mehmed b. Abdullah isimli kişinin değnekle dövdüğü ve gümüş kılıcı ile birde kara kılıcını aldığını söyleyerek dava etmiş; Mehmed b. Abdullah olayı inkâr etmiş ancak, Veli B. Meftuh, Ebubekir b. Ömer, İskender İbn-i Hamza ve Mehmed b. İbrahim isimli kişiler şahitlik yaparak Recep b. Mehmed'in anlattıklarını doğrulamışlardır.¹⁴³

Aynı yıl Aksaray Şeyh Efendi Mahallesi sakinlerinden Yunus bin Abdurrahman isimli kişi, eşi hamama gittiği bir günde evinin açılarak içerisinden eşyalarının çalındığını ve bu eşyalardan bazılarını Ümmi bint-i Himmet isimli bayanda görmesi üzerine bu konuyu dava etmiş; Ümmi bint-i Himmet ifadesinde bu

¹⁴¹ Gültekin, s. 292.

¹⁴² Fuat Recep, Sabri Atay, **İstanbul Kadı Sicilleri Rumeli Sadareti Mahkemesi 56 Numaralı Sicil**, İsam Yayınları İstanbul 2011, s. 251.

¹⁴³ Orhan Özdi, Mustafa Fıratgöl, Eralp, Yaşar Azap, **Aksaray'ın Tek Şer'iyye Sicilleri**, Türkiye Barolar Birliği Ve Aksaray Barosu Ortak Yayını, Ankara, 2014, s. 110.

malları Kel Mustafa isimli şahıstan karşılığında tütün verip satın aldığını söylemiş, Fatma Ümmihani bint-i Abdullah ve Mustafa bin Hamza isimli kişiler ise şahitlik yaparak tılsım ve gümüş zincir olan eşyaların Yunus'un kızı için yaptırdığı eşyalar olduğunu söylemişlerdir.¹⁴⁴

Yapılan incelemelerden hırsızlık suçunun gece vakti içeride ev sakinleri olduğu halde kapı kırmak ve baca delmek suretiyle işlendiği durumlara da rastlanılmaktadır. 1629 yılı mayıs ayında Aksaray Meydan Mahallesinden Huri Bacı ibnet-i Muzaffer isimli kadın gece evine hırsız girdiğini fark edip hırsız var diye bağırarak yardım istemesiyle, hırsızların kaçıp gittiğini Ali bin Abdullah isimli hırsızın pabucum kaldı diyerek geri döndüğü esnada yardıma gelen komşular tarafından yakalandığını söyleyerek, Ali bin Abdullah ve Rıdvan bin Abdullah isimli kişileri dava etmiş; hırsızlardan Ali bin Abdullah suçu itiraf etmiş ve kadının evine erzak almak için bacasından girip kapısını kırarak girdiklerini ve sonrasında komşular tarafından yakalandığını söylemiş, Rıdvan bin Abdullah isimli hırsız ise ifadesinde kadının evine gece vakti girdiklerini ancak kadının bağırması üzerine kaçtığını söyleyerek itiraf etmiş ayrıca şahitlerde olayı doğrulamışlardır.¹⁴⁵

Yaşanan hırsızlık vakalarının bazılarında mağdurun davasından vazgeçtiği de olmuştur. 1551 yılında Yusuf b. Mustafa isimli kişi koyunları çalındığı için Hasan b. Abdullah ve Mustafa b. Abdullah'tan davacı olmuş ancak bir süre sonra mahkemeye başvurarak davasından feragat etmiştir.¹⁴⁶

Nevşehir Mahkemesine ait Şer'iyye sicillerine yansıyan bir olayda ise Paşadağı civarında bir kervanı soyan adamların yakalandıktan sonra bazı malların kurtarıldığı ve bu malların tespit listesi yapılarak kayıt altına alındığı görülmektedir. Kayıt altına alınan mallar arasında; 1.adet Kur'an-Kerim, 1 adet kebe tabir edilen çobanların giydiği kıyafet, 1 adet kahve tepsisi, 1 adet mest, 2 adet kürk, 1 adet havlu, 2 adet ayak havlusu, bir miktar iplik, 1 adet eldiven 5 kalıp sabun, 2 adet ustura destesi, 1 adet aşçı bıçağı, 4 çift ayakkabı, 2 adet fes, 1 adet yorgan yüzü, bir

¹⁴⁴ Özdil, Fıratgöl, Azap, s. 125.

¹⁴⁵ Özdil, Fıratgöl, Azap, s. 143.

¹⁴⁶ Gültekin, s. 252.

adet çarşafıla birlikte, miktarları ve renkleri eski veya yeni olma durumlarına göre ayrılmış çok sayıda erkek, bayan ve çocuk kıyafetleri bulunmaktadır.¹⁴⁷

Hırsızlık konusuna karıştığından dolayı görevinden alınan memurlarda vardır. Bunlardan biride Tahtabaşı denen mahkeme görevlilerinden olan ve Bursa Kısmet-i Askeriyye Tahtabaşısı olan İsmail isimli kişidir. İsmail 1756 yılında kendisi hakkında hırsız ve rüşvetçi olduğundan dolayı mahkemede çalıştırılmaması yönünde karar verilmesine rağmen bir yolunu bulup yine mahkemede çalışmaya başlamıştır. Halil isimli kişinin terekesinden çaldığı on sekiz altını herkesin gözü önünde koynundan çıkarmasından sonra diğer çalışanlara ibret olması için mahkemedeki tahtabaşılık görevinden alınmıştır.¹⁴⁸

Bazı dava örneklerinden anlaşıldığına göre zor kullanarak adam kaçıran ve zulmeden hırsız grupları da vardır. 1577 yılında Bursa İnegöl'ün Hamzabey köyünde Kara Yusuf oğlu Mahmut isimli şahıs, Bursa subaşı Kasım oğlu Mehmet Bey ile mahkemeye gelerek gündüz Bağlıca Köyü'nden Muharrem oğlu Kara Mehmet ve Köreli Hacı Mustafa oğlu Kara Ali'nin kendisini zorla kaçırdıklarını ve eziyet ettiklerini bildirmiştir. Ayrıca bunların hırsız olduğunu yollar basıp kanunsuz işler yaptıklarını ve şu anda '*Kite Çayırı*' denen yerde olduklarını söylemiştir. Mehmet subaşı mahkemenin görevlendirdiği kişilerle birlikte belirtilen yere gittiğinde adı geçen şahıslar karşı koymuş sonrasında yakalanarak Bursa'ya götürülmüşlerdir.¹⁴⁹

1830-1850 yılları arasında Bolu Ser'iyye sicilleri incelendiğinde ise hırsızlıklarla ilgili davalarda yiyecek ve giyecek hırsızlıkları dikkat çekmektedir ve en fazlasının buğday hırsızlığı olduğu görülmektedir.¹⁵⁰ Ayrıca mahkeme intikal eden davaların %14.9 unu hırsızlık ve gasp konuları oluşturmaktadır.¹⁵¹

¹⁴⁷ Metin Ziya Köse, Ali Kozan, **Nevşehir Mahkemesine Ait İlk Şer'iyye Sicili 3 Numaralı Defter**, Nevşehir Üniversitesi Yayınları, Nevşehir 2013, s. 203.

¹⁴⁸ Ömer Düzbakar, "İslam-Osmanlı Ceza Hukukunda Hırsızlık Suçu 16-18. Yüzyılda Bursa şer'iyye Sicillerine Yansıyan Örnekler", **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Ağustos 2008, s. 89.

¹⁴⁹ Düzbakar, s. 95.

¹⁵⁰ Bayraktar, s. 93.

¹⁵¹ Bayraktar, s. 95.

H. KANUNNAMELER

Osmanlı hukukunun önemli yürürlük ve bilgi kaynaklarından biride kanunnamelerdir. Tanzimat'tan önce ki Müslüman Türk devletlerinin hemen hemen tamamında, ülül-emre ait yasama yetkisi, çoğunlukla sultan ve padişahlar tarafından kullanılmıştır. Kamu yararı gerektirdiği müddetçe bazı içtihatlar tercih edilmiş, yeni ortaya çıkan hukuki meseleler karşısında zamanın şeyhülislamlarından alınan fetvalarla fermanlar verilmiş, özellikle fethedilen arazilerin rejimi kamu yararının gerektirdiği gibi tanzim edilmiş ve ta'zir cezaları değişen zamana göre farklı biçimlerde düzenlenmiştir.¹⁵²

Özellikle ceza, arazi ve vergi hukuku alanlarında kadıların en önemli yardımcıları olan kanunnameler Osmanlı Hukukunun uygulanmasında önemli ölçüde kolaylık getirmiştir. Bu nedenle bunların yürürlük kaynağı olarak kullanılması için kadılara gönderilmiş, kadılar da zaman zaman ellerinde bulunan kanunname nüshalarını merkeze göndererek son değişikliklere göre tashih ettirmişlerdir.¹⁵³

Hırsızlık suçu ve verilecek cezalar Kanunnamelerde geniş bir şekilde düzenlenen ender konulardan birisidir ve Osmanlı genel güvenlik anlayışı içinde cinayet suçuyla birlikte yer alan en önemli iki maddeden biridir. Her iki olayda da çözüm için kolektif sorumluluk ilkesi uygulanır. Hırsızlık suçunda olayın gerçekleştiği yerin durumuna göre bazı kişilerin hırsız bulma sorumluluğu bulunmaktadır. Örneğin bir kervansarayda meydana gelen hırsızlık olayında hırsız bulunmadığı takdirde kervansaraycı ortaya çıkan zararı tazmin etmek zorundadır.¹⁵⁴

¹⁵² Cin, Akgündüz, s. 202.

¹⁵³ Aydın, s. 100.

¹⁵⁴ Nurcan Abacı, **Bursa Şehri'nde Osmanlı Hukuku'nun Uygulanması (17.Yüzyıl)**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001, s. 185.

1. Fatih'in Umumi Kanunnamesi'nde Hırsızlık

Fatih Sultan Mehmed, yaptığı ve hazırlamış olduğu kanunlarla Osmanlı Devleti'nin ve belki de dünyanın kendi çağındaki en büyük kanuncu hükümdarlarından biridir. Fatih Sultan Mehmed'in Kanun-ı Osmani diye anılan iki büyük kitabı bulunmaktadır. Birincisi Fatih'in Teşkilat Kanunu'dur. Diğeri ise askeri, mülki ve cevazı hükümler içeren ve daha sonra ki bütün umumi Osmanlı kanunlarının esasını teşkil eden kanundur. Bunun ilk bölümü üç fasıl halinde ceza hukukuna aittir.¹⁵⁵

Hırsızlık suçu 1488 yılında çıkarılan Fatih'in Umumi Kanunnamesi içerisinde üçüncü fasılda yer almış burada;

*“m.11.Eğer bir kişi zinayı bilse, gelüb kadiya demese cürm yok. Amma uğruluğun bilse, gelüb demese on beş akçe cürm alına.”*¹⁵⁶

m.16. Eğer kaz ya ördek uğurlasa kadı ta'zir ura; iki ağaca bir akçe cürm alına.

Eğer koyun veya kovan uğurlasa cürmonbeş akçe alına.

Eğer yancuk veya destar uğurlasa, elin kesmelü olmaya, kadı ta'zir ura. Ağaç başına bir akcecürm alına.

Eğer sığır uğurlasa, elin kesmeyeler; gani olub bin akçeye dahi ziyadeye gücü yeterse cürm yüz akçe; evsatü'l-hal olursa elli akçe; fakir olursa kırk ya otuz akçe alına

Eğer at uğurlarsa, elin keseler; kesmezlerse iki yüz akçe cürm alına.

*Eğer biregunun tahılın ve akçesin uğurlasa gani olsa cürm kırk akçe; orta hallü olursa yigirmi akçe; fakirül-hal olursa on akçe alına.”*¹⁵⁷

*m.17. Oğul atasından ve ata oğlundan, kardaş kardaşından ya er avretinden ya avret erinden uğurlasa kadı ta'zir ura. Ağaç başına bir akçe cürm alına.”*¹⁵⁸Denilerek bir kişinin hırsızlık suçunu bilmesi halinde bunu kadiya gelerek bildirmesi, aksi halde on beş akçe ceza alınacağı belirtilmektedir. Kaz ve ördek çalan kimselere kadının ta'zir

¹⁵⁵ Cin, Akgündüz, s. 321.

¹⁵⁶ Akgündüz, Osmanlı, s. 348.

¹⁵⁷ Akgündüz, Osmanlı, s. 349.

¹⁵⁸ Akgündüz, Osmanlı, s. 350.

cezası vereceği, koyun ve kovan çalan kişilere on beş akçe ceza verileceği, at çalan kimselere ise had cezası uygulanarak elinin kesilmesi eğer el kesme cezasının şartları oluşmamışsa iki yüz akçe ödemesi emredilmiştir. Hırsızlık suçunda haddin uygulanması için bazı şartlar vardır. Örneğin malın koruma altına alınmış olması bu şartlardan biridir. Burada at çalan kimseye had cezası uygulayamayan hâkime alt ceza uygulama seçeneği getirilmiştir.

Ayrıca tahıl ve akçe çalan kimse zengin ise kırk akçe, orta halli olması durumunda yirmi akçe, fakir olması halinde ise on akçe ceza ödeyeceği belirtilerek, suç işleyen failin ekonomik durumu göz önünde bulundurulmuştur. 17.maddede ise aile içinde yaşanan hırsızlıklar konu edilerek kadının bu tür suçlara ta'zir cezası uygulayacağı söylenmiştir.

2. Beyazid'in Umumi Osmanlı Kanunnamesi'nde Hırsızlık

Kanuni Sultan Süleyman'ın Padişah olur olmaz hazırlattığı kanunnamenin giriş kısmından 2. Beyazid'in ve Yavuz Sultan Selim'in umumi bir kanunnameleri olduğu ve bunların birinci bablarının ceza hukukuna tahsis edildiği görülmektedir. 2. Beyazid'in Umumi Kanunnamesi bir iki madde dışında Fatih Sultan Mehmed'in Kanunnamesinden farklı değildir.¹⁵⁹

2.Beyazid'in Umumi Osmanlı Kanunnamesi içinde hırsızlık suçu için;

*“m.10. Eğer bir kişi zinayı bilüb kadıya demese cürm yok; uğurluğu bilse demese cürm on akçe alına.”*¹⁶⁰

m.20. Eğer kaz ve ördek uğurlasa kadı ta'zir ede, iki ağaca bir akçe cürm alına. Ve eğer at uğurlasa elin keseler kesmezler ise iki yüz akçe cürm alına. Yancuk veya destar uğurlasa elin kesmelü olmasa kadı ta'zir ede, iki ağaca bir akçe cürm alına. Ve eğer biragunun tahılın uğurlasa, gani olsa cürm kırk akçe; orta hallü olsa yirmi akçe; fakir olsa on akçe alına.

¹⁵⁹ Cin, Akgündüz, s. 322.

¹⁶⁰ Akgündüz, Osmanlı, s. 41.

m.21. Oğul atasından veya ata oğlundan ya (karındaş) karındaşından ya er avretinden veya avret erinden nesne uğurlasa, kadı ta'zir ede, ağaç başına bir akçe cürm alına.¹⁶¹

m.28. Ve esir uğurlayanı ve ayardanı ve dükkan açanı ve birkaç kez hırsızlığı zahir olmuş kimesneyi asalar.

m.31. Köy ve mahalle içinde adam ölse veya karban basılıb hasaret olsa veyahut bir köy arasında uğurluk ve haramilik olsa elbette hırsız buldurup çıkaralar.

m.32. Ve bir kimsenin elinde veya evinde uğurluk nesne bulunsa satun aldı ise bulduralar ve bulmazsa müttehem ise işkence edeler; meğer kibulicak kadiya götürüb teslim edeler veyahud yabanda bulduğun isbat ede. Ve eğer işkencede ölürse davası sorulmaya.”¹⁶²Denilerek hırsızlık suçunu bilip bunu kadiya bildirmeyen kimseye on akçe ceza verileceği, belirtirmiş, at çalan kimselere ise Fatih'in umumi kanunnamesinde olduğu gibi faile had cezası uygulanması, haddin şartları oluşmamışsa iki yüz akçe ödemesi gerektiği belirtilmiştir. Esir kaçıran veya kaçmasına yardım eden kimselerin, dükkân açan ve bir kaç kez hırsızlık yaptığı açığa çıkan kimselerin asılacağı emredilmiş. Ayrıca köy ve mahalle içinde birinin hırsızlık yapması halinde köylülerin veya mahalle sakinlerinin hırsız bulup çıkartmaları istenmiştir.

3. Yavuz Sultan Selim Han'ın Kanunnamesi'nde Hırsızlık

Yavuz Sultan Selim Han'ın hazırlattığı kanunname diğerlerine göre daha kapsamlı ve geniştir. İlk üç faslı ceza hukukunun ta'zir cezalarına tahsis edilmiştir. Diğerlerine tıpa tıp benzemekle birlikte en önemli fark, cezaların daha şiddetli olmasıdır.¹⁶³

Yavuz Sultan Selim Han kanunnamesinde hırsızlık suçu 26.ve 35. Maddeler arasında yer almakta, bu maddelerde;

¹⁶¹ Akgündüz, Osmanlı, s. 42.

¹⁶² Akgündüz, Osmanlı, s. 43.

¹⁶³ Cin, Akgündüz, s. 322.

“m.26.Eğer bir kimesne kaz ya tavuk ya ördek uğurlasa kadı ta'zir edüp iki ağaca bir akçe cürm alına. Eğer bir kimesne kovan ya koyun ya kuzu uğurlasa nisabına yetişmese yine ta'zir edüb ağacına bir akçe cürm alına. Eğer bir kişi at ya katır ya merkeb uğurlasa elin keseler yahud iki yüz akçe cürm alına.

Eğer bir kişinin ambarından ya kuyusundan arpa ya buğday serika olursa elin kesmek lazım olmasa ganiden elli akçe ya kırk akçe, mutavassıtul halden yirmi, fakirden on akçe cürm alına. Eğer bir kişi tarladan nesne uğurlasa ki, az olsa, yahud gök ekin biçüb alsa muhkem ta'zir edüb cürm alınmaya. Tazmin lazım olu ise tazmin ettüreler.

Eğer bir kişi balta ve bıçak veya destar veya destimal uğurlada, kat' lazım olmasa ta'ziredüb ağaç başına bir akçe cürm alına.

m.27. Eğer oğlan atasından ya anasından ya ata ana oğlundan ya kardeş kardeşinden ya er avretinden ya avret erinden nesne uğurlasa ta'zir edüb şer' ile ne lazım gelür ise ağaca bir akçe cürm alına.

m.28. Eğer bir kişi dülbend kapsa veya gasp ile bir kimesnenin nesnesin alsa muhkem ta'zir edüb ağaca bir akçe cürm alına.

m.29. Eğer bir kişi esir uğurlasa ve kul cariye ve oğlan ayardub gideni ve dükkân açanı ve eve gireni ve birkaç defa hırsuzluğu zahir olanı salb edeler.

m.32. Eğer bir kişinin elinde ya evinde uğurluk esbab bulunsa satun aldı ise satanı buldurular; bulunmaz ise müttehem ise işkence edeler. Amma ihtiyat edeler ki telef-i nefis olmaya. Eğer işkencede ölürse demi hederdür. Eğer yabanda bulduysa isbatedüb halas ola.

m.33. Eğer bir köy kurbunda konan kişinin gece ile malı uğurlansa hırsuzı buldurular. Bulunmazsa köy halkına tazmin etdüreler. Eğer karban-saraydan nesne gitse içinde olanlara buldurular ve karban-saraycılar emin ve mutemed kimesne olalar.

m.34. Eğer hırsuz sipahi taifesinden olursa hapsedüp dergah-ı muallaya arz edeler. Emir nice olur ise anın ile amel edeler.

m.35. Ve hırsuz, bir kimesneye benim şeri kümdür dese evvelden müttehem ise mücib-i örf olur ve illa hırsuz sözüne amel olunmaya.”¹⁶⁴Denilerek at, katır ve merkep çalanlara had cezası uygulanması ya da iki yüz akçe ceza ödemeleri, balta ve bıçak gibi malzemeleri çalanlara ta’zir cezası verilmesi, esir kaçıran kişiler ile birkaç defa dükkân açarak veya eve girerek hırsızlık suçu işleyen kişilerin asılması, cezaları öngörülmektedir. Elinde veya evinde hırsızlık eşyası bulunduran kişinin bu malları nerden bulduğunun araştırılması eğer malları satın aldı ise satan kişiyi buldurması belirtilmiştir. Ayrıca kervansaraylarda ve köylerde yapılan hırsızlıklar ve sipahi taifesinden kişilerin hırsızlık yapması durumları da değerlendirilmiş, hırsızın ve çalınan malların kervansaraycı ve köylülere buldurulması aksi halde tazmin etmeleri istenmiştir.

4. Kanuni’nin Umumi Kanunnamesi’nde Hırsızlık

46 yıl Osmanlı Padişahlığını yürüten 1. Süleyman Hem merkezi hem de umumi konularda ve ayrı ayrı eyalet ve sancaklara ait hususi alanlarda, ecdadın mirasını esas alarak, yüzlerce kanun hazırlatmış ve Kanuni unvanına layık görülmüştür. Birisi tahta geçer geçmez diğeri ise vefatına yakın çıkarılan iki umumi kanunname hazırlatmıştır. Yirmi dört fasıl olarak tertip edilen birinci umumi kanunnamenin ilk dört faslı ceza hukukuna ayrılmıştır.¹⁶⁵ 30 ile 45. Maddelerde hırsızlıkla ilgili hükümler;

“m.30. Eğer kovan veya koyun veya kuzu uğurlasa serika hesabına yetmese kadı ta’zir edüb ağaç başına bir akçe alına. Ve eğer serika hesabına yetse elin keseler.

m.31. Eğer at veya katır veya deve veya eşek veya sığır serika olursa siyaset edeler.

m.32. Ve eğer bir kişinin kuyusundan veya anbarından buğday veya arpa serika olursa şer’an elin kesmek lazım olmasa gani olsa kırk akçe veya mutavassıtul-hal olsa yirmi akçe veya fakir olsa on akçe cürm alına.

¹⁶⁴ Akgündüz, Osmanlı, s. 92.

¹⁶⁵ Cin, Akgündüz, s. 322.

m.34. Eğer balta ve bıçak ve destar ve destimal uğurlasa kat-ı yed lazım olmasa, ta'zir edüb her ağaç başına bir akçe cürm alına.

m.35. Eğer oğul atasından eğer anasından veya ata ana oğlundan veya karındaş karındaşından veya avret erinden veya er avretinden nesne uğurlasa kadı ta'zir edüb ağaç başına bir akçe alına.

m.36. Bir kimse dülbend kapsa ve gasp ile bir kimesnenin nesnesin alsa muhkem ta'zir edüb ağaç başına bir akçe alına.

m.37. Ve kul ve cariye ayardanı veya oğlan ayardub alub gidene ve dükkân açanı eve gireni ve birkaç kere hırsızlık edeni salp edeler.

m.38. Ve eğer mahalle ve köy içinde adam ölse ve karban basılıb esbab hasaret olsa ve bir köy arasında uğurluk ve haramilik olsa elbette teftiş edüp edeni bulduralar. Ve eğer bulunmaz ise müttehem var mıdır göreler, anlara tanzim ettüreler. Ve eğer müttehem yoğ ise ahali-i mahalle ve köy halkına tazmin etdüreler.

m.39. Ve dahi köy kurbunda konan kişinin gece ile malı uğurlansa hırsuzı elbette köylüye bulduralar. Ve eğer bulunmaz ise köylüye tazmin etdüreler.

m.40. Ve eğer bir kişi yoldan geçerken akçesüz yoğurt ve ekmek alsa ta'zir edüb ağaç başına bir akçe cürm alına.

*m.41. Ve eğer bir kişinin evinde uğurluk esbab bulunsa satun aldı ise satanı bulduralar bulunmaz ise, müttehem ise işkence vereler. Amma ihtiyat edeler ki telef-i nefis olmaya. Ve eğer yabanda buldu ise isbat ederse halas ola.'*¹⁶⁶ Şeklinde yer almaktadır. Bu kanunnamede kovan, koyun ve kuzu hırsızları için ta'zir cezası istenmekle beraber şartlar oluşması halinde had cezası uygulanması emredilmektedir. Ayrıca Yavuz Sultan Selim han'ın Kanunnamesinde olduğu gibi esir kaçırın kişiler ile birkaç defa dükkân açarak veya eve girerek hırsızlık yapan kişilerin asılması, cezaları öngörülmektedir.

¹⁶⁶ Akgündüz, Osmanlı, s. 302.

5. Aydın- Eli Siyasetnamesi

1493 yılında çıkarılan Aydın-Eli Siyasetnamesinde hırsızlık suçuyla ilgili maddeler yer almaktadır. Buradaki maddelerde;

‘‘2. Ol sancakda olan kadılar marifetiyle mezkur sancağa müteallik olan hırsuzları teftiş edüpşer’an zahir olan yerde emr-i şer nice ise eyle ola.

3. Ve şol yerde ki, şer ile sabit olmayub örf ile ola, mezkur siyasetname mucibince hırsuzın hakkından geleler.

4. Mesala bir kimesne bir kimesnenin gece ve gündüzde evine girse, hırsuzluğ ile girdüğü sabit ola, avret çeken gibi siyaset oluna ve avretle dutulanın içmiği kesile.

6. Ve esir uğurlayanın siyaseti uğrılar siyaseti gibi ola.

8. İşkence ile ikrar edene kadı araya girmeye; ikrar ettiği nesneyi bulduralar veyahut ödede.

9) Ve bir kimsenin evinde veya elinde uğurluk davar bulunsa satın aldıysa satanı bulduralar; satanı bulmazlarsa müttehem gibidür, hırsuz olur.

10. Ve işkencede ölenin davasını sormayalar.

12. Ve bir nice köy arasında konan karbanın davarın uğurlasalar kim ettiği bilinmese, tehdid edip hırsuzı bulduralar veyahud diyet salalar.

13. Ve karbanda konsa delseles nesnelerin alsalar, karbansaraycıya bulduralar.

18. Ve hırsuz sipahi taifesinden olursa hırsuzlar siyaseti gibi ola. Ve örf ile bir kimesnenin hırsuzluğu zahir olursa, kadı aradan çıka, mezkur siyasetname mucibince hırsuz hakkından geleler.

19. Yaya olsun müsellemler olsun ve yörük ve doğancı ve vakıf ve mülk ve gayri olsun bir hırsuz çıkub bunların içine girse hırsuzı bulup vereler. Ve eğer hırsuz bunlardan olursa siyaseti anun hırsuzlar siyaseti gibi ola.’’¹⁶⁷Denilerek, kadınların hırsızları teftiş etmesi, hırsızlık amacıyla bir başkasının evine girenlerin, esir kaçıranların cezalandırılması, çaldığı nesneyi işkenceyle ikrar edenlere kadının araya girmemesi

¹⁶⁷ Akgündüz, Osmanlı, s. 1.

ve çaldığı nesnenin buldurulması ya da ödettirilmesi, evinde veya elinde alıntı davar bulunanlara eğer satın aldıysa satanı buldurmaları istenmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU'NDA HIRSIZLIK

Çalışmamızın bu bölümünde 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda hırsızlık suçunun öngörülen basit ve nitelikli halleri incelenerek suçun 765 sayı eski yasamızdaki halleri ve diğer malvarlığına karşı suçlarla olan benzerlikleri ve farklılıkları ortaya konmaya çalışılmıştır.

I.GENEL OLARAK

YTCK hırsızlık suçunu ayrıntılı olarak ele almış, ETCK'dan farklı bazı düzenlemelere yer vermiştir. Hırsızlık suçu, kişilere karşı suçlar kısmında, “Malvarlığına karşı suçlar” içerisinde düzenlenmektedir. Aynı bölümde yer alan diğer suçlar ise, yağma, mala zarar verme, ibadethanelere ve mezarlıklara zarar verme, hakkı olmayan yere tecavüz, güveni kötüye kullanma, bedelsiz senedi kullanma, dolandırıcılık, kaybolmuş veya hata sonucu ele geçmiş eşya üzerinde tasarruf, hileli ve taksirli iflas, şirket veya kooperatifler hakkında yanlış bilgi, suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi, suç eşyası hakkında bilgi vermeme suçlarıdır.

765 Sayılı ETCK' da hırsızlık suçunun basit şeklinin yer aldığı 491. Madde de hırsızlık suçunun maddi konusu, diğerinin taşınır malı olarak ifade edilmişken, 5237 sayılı YTCK' da, başkasına ait taşınır bir mal, ifadesi kullanılmıştır. Ayrıca 765 sayılı ETCK'daki “*Mala Karşı Suçlar*” başlığı yerine “*Malvarlığına Karşı Suçlar*” ifadesi kullanılarak suçla korunmak istenen hukuki yararı daha geniş bir şekilde düzenlemiştir.

II. BASİT HIRSIZLIK

5237 sayılı TCK'da hırsızlık suçunun temel şekli 141. maddede “*zilyedin rızası olmadan başkasına ait taşınır bir malı, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak maksadıyla bulunduğu yerden alan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir. Ekonomik bir değer taşıyan her türlü enerji de taşınır mal sayılır.*” Şeklinde düzenlenmiştir.

Hırsızlık suçunun temel şekli yürürlükten kaldırılan 765 sayılı TCK'nın 491. Maddesinde ise “*Her kim diğerinin taşınabilir malını rızası olmaksızın faydalanmak için bulunduğu yerden alırsa altı aydan üç seneye kadar haps olunur. Ekonomik bir değer taşıyan her türlü enerji de taşınır mal sayılır.*” şeklindeydi. Ayrıca 492, 493 ve 494. Maddelerde hırsızlık suçuna ilişkin hükümlere yer vermekte idi.

Hırsızlık suçunda YTCK'nın ETCK'ya göre bazı değişiklikler yaptığı görülmektedir. Örneğin ETCK'da diğerinin ibaresi kullanılmışken YTCK'da zilyedin ibaresi kullanılmış ve böylece çalınan malın mağdur tarafından meşru olarak elde bulundurulması zorunluluğu kaldırılmıştır.

YTCK'da taşınır malın alınmasının suç oluşturabilmesi için zilyedinin rızasının olmaması gerekmektedir. Rızanın geçerli olması için bulunması gereken koşulların varlığında zilyedin rızası bir hukuka uygunluk sebebi teşkil edip suç oluşmayacaktır. Hırsızlık suçunun meydana gelmesi için, failin kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak amacıyla hareket etmesi yeterli olup, bunun fiilen temini şart değildir. Bu yarar maddi olabileceği gibi manevide olabilir.¹⁶⁸

Maddenin ikinci fıkrasında, ekonomik bir değer taşıyan her türlü enerji, taşınır mal sayılmıştır. Buna göre, elektrik enerjisi, gazlar gibi enerjiler hırsızlık suçunun konusunu oluşturabilecektir. Gerek eski gerekse yeni TCK' da genel olarak kişilerin mal varlıklarının korunması amaçlanmıştır. Mal varlığı kavramı toplumun ve devletin değer verdiği bir kavramdır.

¹⁶⁸ Mustafa Artuç, **Malvarlığına Karşı suçlar**, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s. 3.

III. SUÇUN UNSURLARI

A.KORUNAN HUKUKİ YARAR

Kanun tarafından korunan belirli hak veya yararlar, suç olarak ifade edilen hareketler sonucunda ya ihlal edilir ya da tehlikeye düşürülür. İhlal edilen veya tehlikeye düşürülen hak veya yarar, suçun korunan hukuki yararı olarak ifade edilir. Türk Ceza Kanunundaki tanıma baktığımızda hırsızlık suçuyla korunmak istenen hukuki yararın “*zilyetlik*” olduğu ifade edilebilir. Zilyetlik TMK'da “*bir şey üzerinde fiili hakimiyeti bulunan kimse onun zilyededir.*” Şeklinde yer almaktadır.

TCK sadece malın mülkiyetine sahip olan kişinin değil, malın mülkiyetini elinde bulundurmakla birlikte, malı kullanma yetkisine sahip olan kişinin hakkını da gözetmiştir.¹⁶⁹

Malvarlığını bir bütün olarak koruyan dolandırıcılık gibi diğer suçlardan farklı olarak hırsızlıkta, ekonomik bir değer taşıyıp taşımamama durumuna bakılmaksızın belirli bir malın alınması söz konusudur. Bu nedenle malın alınması yoluyla ekonomik olarak bir zarara sebep olması aranmadığından, malın ekonomik bir değere sahip olması zorunlu olmadığı gibi, failin çalmış olduğu mal için bunu karşılayacak kadar parayı fiilin işlendiği yere bırakması durumunda da hırsızlık suçu oluşur.¹⁷⁰

B. SUÇUN MADDİ UNSURU

Yürürlükteki Ceza Kanunumuzda hırsızlık suçunun maddi konusunu başkasına ait taşınır mal oluşturmaktadır. Öncelikle ortada hırsızlığa konu olacak bir

¹⁶⁹ Ersan Şen, “Hırsızlık Suçları”, **Ankara Barosu Dergisi**, Ankara 2012, s. 322.

¹⁷⁰ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, **Teorik Ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2011, s. 569.

malın olması ve bu malın niteliğinin taşınır olması ayrıca malın başkasına ait olması gerekir.

1.Mal Kavramı

Mal, tanım olarak “*bir kimsenin veya bir tüzel kişinin mülkiyeti altında bulunan, taşınır veya taşınmaz eşyaların bütünü*” demektir.¹⁷¹ Malvarlığı genelde mal denilen değerlerden meydana gelmektedir. Hukukta, mal, insanın dışında fakat dünyada mevcut olan, mameleki hakların konusunu oluşturan her şeydir. Başka bir ifadeyle ekonomik değer taşıyan, edinilebilir olan her şey maldır.¹⁷²

Hırsızlık suçunda mal, taşınır mallardır, taşınmaz mallar hırsızlığın konusunu oluşturmaz, ayrıca malın fiziki bir halinin olması gerekmektedir. Bu fiziki halin canlı bir hayvan olması dahi hırsızlığa konu olurken, insan kaçırılması konusu kanunumuzda hırsızlık suçu içerisinde değil hürriyete karşı suçlar içerisinde değerlendirilir, insanın organlarının alınması ise organ veya doku ticareti suçu içerisinde değerlendirilmektedir. İnsan bedeni canlı olduğu sürece hırsızlık suçunun konusunu oluşturmaz ise de bedenden ayrılmış halde bulunan kan ya da organ hırsızlığa konu olabilir. Ayrıca insan bedeninden ayrılabilir özellikteki protezler hırsızlık suçu anlamında maldır. Ölmüş bir kimsenin bedeni mal haline dönüşmezse de bir ölünün kısmen veya tamamen ceset veya kemiklerini alanlar, kişinin hatırasına hakaret suçunu işlemiş olur. Bununla birlikte cesetle gömülen şeyler hırsızlık suçuna konu olabilir.¹⁷³

Düşünce, fikir gibi somut kavramların korunması için de ayrıca kanunların ve kanun hükmünde kararnamelerin oluşturulduğu görülmektedir. 5846 sayılı Fikir Ve Sanat Eserleri Kanunu, 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK), 551 sayılı Patent Haklarının korunması hakkında

¹⁷¹ Türk Dil Kurumu (TDK), <http://www.tdk.gov.tr>.(25.11.2014)

¹⁷² Zeki Hafizoğulları, **Malvarlığına Karşı Suçların Ortak Genel Yapısı**, s. 5. www.baskent.edu.tr (15.03.2015)

¹⁷³ Veli Özer Özbek ve diğerleri, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Seçkin Yayınları, 7.Baskı, Ankara 2014, s. 581.

KHK, bunlardan bazılarıdır. Genellikle insanların değer yargılarına göre değişim değeri bulunmayan, alınıp satılmayan şeyler malvarlığını oluşturmazlar.

Malvarlığının konusunu oluşturmayan şeyler de hırsızlık suçunun konusunu oluşturmazlar. Çünkü parasal değişim değeri yoktur. Ancak parasal değeri bulunmayan bir şeyin manevi değeri olabilir. Duygusal veya ailesel değeri olabilir. Bunların rıza olmadan alınması da hırsızlığa sebebiyet verir.¹⁷⁴

2. Fiil

Fiil, başkasına ait olan bir malın bulunduğu yerden alınmasıdır. Burada bulunan, “*almak*”, failin malı ele geçirmesi, malı sahiplenmesi, malı zilyetliğinde bulunduran kişinin zilyetliğini sona erdirmesi anlamındadır. Alma herhangi bir şekilde gizlice veya açıkça gerçekleşmiş olabilir. Ancak almanın şeklinin örneğin, elde veya üstte taşınan eşyayı çekip almak suretiyle ya da özel beceriyle olması durumunda, hırsızlık suçunun nitelikli hali oluşacaktır.¹⁷⁵

Malın alınmasının ne anlama geldiği konusunda farklı görüşler vardır. Bunlar;

- Malın üzerine elin konulmasının yeterli olduğunu savunan “el koyma teorisi”
- Malın bulunduğu yerden kaldırılması gerektiğini savunan “basit hareket teorisi”
- Failin, malı bulunduğu yerden alarak götürmek istediği yere kadar götürmesini, yani failin malı güvence altına almasını ve ondan fiilen faydalanabilme olanağı bulmasını arayan “taşımaya teorisi”dir. Bugün baskın olan

¹⁷⁴ Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Yetkin Yayınları, Ankara 2010, s. 366.

¹⁷⁵ Özbek ve diğerleri, s. 583.

görüş ise “egemenlik teorisi”dir. Hırsızlık suçunun oluşması için fail mal üzerinde yeni bir egemenlik kurmuş olmalıdır.¹⁷⁶

Malın bizzat fail tarafından alındığı hallerde, diğer unsurlar da varsa hırsızlık suçunun oluştuğu yönünde tereddüt edilemez. Bununla birlikte, bazı durumlarda zilyet de bizzat kendi eliyle malın zilyetliğini faile bırakmış olabilir. Zilyedin malı faile bizzat teslim ettiği durumlarda yerine göre dolandırıcılık veya güveni kötüye kullanma gibi başka suçlar oluşur ise de, çoğu zaman hırsızlık suçu oluşmaz. Gerçekten, mal, faile mağdurun rızasıyla devredilmiş, fakat fail, bu malı devir amacı dışında kullanmış (örneğin, kendine ödünç olarak verilmiş malı satmış) ya da devir olgusunu inkar etmiş ise oluşan suç güveni kötüye kullanma suçudur. Bu bakımdan, zilyetliğin bizzat mağdur tarafından faile bırakıldığı durumlarda, kural olarak hırsızlık suçu oluşmayacaktır.¹⁷⁷

3. Fail

TCK Madde metninde suçu işleyen kişi için “kimse” tabiri kullanılmakta olduğundan, suçun faili için herhangi bir özellik aranmadığı görülmektedir. Dolayısıyla hırsızlık suçunun faili herkes olabilir. Bazı durumlarda suçu işleyen kimse ile suçtan yarar elde eden kimse aynı olmayabilir. Neticede yarar sağlayan bir tüzel kişide olabilir bu durumda ise, YTCK’nın 20. maddesinin ikinci fıkrasında, tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımını uygulanmayacağı, ancak suç dolayısı ile kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımların saklı olduğu belirtilmiş 169. maddede ise, hırsızlık suçunun işlenmesi suretiyle yararına haksız menfaat sağlanan tüzel kişiler hakkında, bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunacaktır, denilmekte olduğundan hırsızlık suçuna konu olan eşyayı zilyedinde bulunduran kişi dışındaki herkes hırsızlık suçunun faili olabilecektir.

¹⁷⁶ Tezcan ve diğerleri, s. 583.

¹⁷⁷ Tezcan ve diğerleri, s. 579.

Hırsızlık suçunun faili, suça konu olan malın sahibi dışında herhangi bir kişi olabilir. Suçun oluşması için zilyedin aynı zamanda o malın maliki olması gerekmez. Suça konu olan şeyi fiilin işlendiği esnada elinde bulunduran kişi aynı zamanda o malın maliki değilse, zilyed suçtan zarar gören, malik ise mağdurdur. Ancak bu durumda tam tersini savunanlar olduğu gibi; her ikisini mağdur olarak görenler de vardır. Hatta suçla korunan hukuki yararı zilyetlik olarak görenler açısından, zilyedi mağdur şeklinde değerlendirmek gerekecektir.¹⁷⁸

4. Mağdur

Suçun mağduru olmak içinde herhangi bir özellik aranmamaktadır. Hırsızlık suçu ile başkasına ait taşınır bir mal konu edildiğinden bu malı zilyedinde bulunduran herkes suçun mağduru olabilecektir. Hırsızlık suçu açısından zilyetliğin hukuka uygun ya da aykırı olması arasında fark bulunmamaktadır. Önemli olan zilyetliğin bulunmasıdır.

Hırsızlık suçunun mağduru, başka bir kimsenin namına ve hesabına o eşyayı elinde bulunduran zilyet yardımcıları olamaz. Bu durumda da, suçun mağduru zilyettir. Örneğin, şoföre verilen bir arabanın çalınması durumunda mağdur, şoför değil, aracın sahibidir.¹⁷⁹

“Zilyetlik” egemenlik iradesine dayanan bir ilişkidir. Bunun için mülkiyet iradesinin olmasına gerek olmadığı gibi, hukuki yönden iradeyi açıklama yetkisine sahip olunması da gerekmez. Bu nedenle sarhoşlar, akıl hastaları veya küçükler zilyetliğe sahip olabilirler. Bununla beraber tüzel kişiler, tüzel kişinin yasal temsilcisi veya görevlileri o malın zilyedi kabul edilirler.¹⁸⁰

¹⁷⁸ Tezcan ve diğerleri, s. 570.

¹⁷⁹ Artuç, s. 19.

¹⁸⁰ Esen, s. 10.

C. SUÇUN MANEVİ UNSURU

Hırsızlık kasten işlenebilen bir suçtur. Kasıt zilyedinin elinde ve kontrolünde bulunan malı zilyed olmak amacıyla bilinçli olarak almaktır. Ancak fail malı özel bir niyet ve bilinç ile, kendisi veya başkasının yararlanması amacıyla almalıdır. Bunun anlamı hırsızlıkta özel bir kastın gerekli olduğudur.¹⁸¹

Bir malın sahipsiz olduğu düşünülerek bulunduğu yerden alınması durumunda kast bulunmadığından suç oluşmaz. Zira burada hata esastır. Ancak malın kaybedilmiş olduğunun düşünülmesi halinde hata esaslı değildir ve bu sebeple kastı kaldırmaz. Çünkü bu fiil ayrıca suç olarak düzenlenmiştir.¹⁸²

Malın bulunduğu yerden alındığı sırada, failin, malın kime ait olduğunu bilmesi gerekmemektedir. Malın kendisi dışında bir kimseye ait olduğunu bilmesi yeterlidir. Bu bakımdan failin yanılarak malın kendisine ait veya sahipsiz olduğu veya sahibinin malın alınmasına rıza gösterdiği düşüncesiyle alması halinde kast ortadan kalkar.¹⁸³

Fail suça konu malı bulunduğu yerden almayı istemesi de gerekir. Örneğin fail, bir eve gidip çantasında bulunan mıknaş yüzünden çantaya yapışmış olan kaşığı da evin dışına çıkarırsa, kastı malı dışarıya çıkarmaya yönelik olmadığından hırsızlık suçu oluşmayacaktır.¹⁸⁴

D. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

Hukuka aykırılık, işlenen ve kanunda yapılan tarife uygun bulunan fiile hukuk düzenince cevaz verilmemesi, bu fiilin mubah sayılmaması, sadece ceza hukuku değil, bütün hukuk düzeni ile çelişki ve çatışma halinde bulunmaması

¹⁸¹ Soyaslan, s. 371.

¹⁸² Özbek ve diğerleri, s. 609.

¹⁸³ Tezcan ve diğerleri, s. 585.

¹⁸⁴ Artuç, s. 34.

demektir. Dolayısıyla eylemde hukuka uygunluk sebebi varsa artık o eylem meşrudur.¹⁸⁵

Yetkili merciden verilen emri yerine getirme durumunda da hukuka uygunluk sebebinden söz edilir. Örneğin, bir polis memurunun Cumhuriyet Savcısı tarafından verilen bilgisayara el koyma kararını uygulaması durumunda, emrin yerine getirilmesinden bahsedilir. Ayrıca, görevini yerine getiren açısından da fiil, hukuka uygun sayılacaktır. Örneğin, icra müdürünün bir takip sebebiyle gittiği borçlunun evinde olmaması ve kapının kilitli olması durumunda, kilidi çilingir vasıtasıyla açarak evde bulunan eşyaları haczedip depoya götürmesi olayında kamu görevinin yerine getirilmesi söz konusu olduğundan, taşınır bir malı bulunduğu yerden almak eylemi, hukuka uygun hale gelecektir.¹⁸⁶

IV. NİTELİKLİ HİRSIZLIK

765 Sayılı ETCK’da hırsızlık suçunun cezasını arttırıcı nitelikli halleri birden fazla maddede düzenlenmekteydi. 5237 Sayılı YTCK’da ise hırsızlık suçunun nitelikli işleniş halleri 142. Maddede üç fıkra halinde düzenlenmiştir. Hırsızlık suçunun hafifletici sebepleri olarak; kanunun 144. Maddesinde suçun “*paydaş veya elbirliği ile malik olunan mal üzerinde işlenmesi*” ve “*bir hukuki ilişkiye dayanan alacağı tahsil amacıyla işlenmesi*”, 145. Maddesinde “*suçun konusunu oluşturan malın değerinin az olması*”, 146. Maddesinde, “*kullanma hırsızlığı*”, 147. Maddesinde ise “*zorunluluk hali*” düzenlenmiştir.

Hırsızlık suçunda “*şahsi cezasızlık sebepleri*” anılan kanunun 167. Maddesinin 1.Fıkrasında, “*cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebepler*” ise 167. Maddenin 2. Fıkrasında yer almaktadır. 168. madde de Malvarlığına karşı işlenen suçlardan dolandırıcılık, mala zarar verme, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, taksirli iflas, karşılıksız yararlanma gibi suçlar için ortak olarak düzenlenen

¹⁸⁵ Sinan Esen, **Malvarlığına Karşı Suçlar Belgelerde Sahtecilik Ve Bilişim Alanında Suçlar**, Adalet Yayınevi, Ankara 2007, s. 13.

¹⁸⁶ Artuç, s. 36.

“*etkin pişmanlık hali*” yer almaktadır. Hırsızlık suçunun gece vakti işlenmesi ise yine cezayı artırım sebebi olarak 143. Maddede düzenlenmiştir.

A. MADDE 142-1’DE ÖNGÖRÜLEN NİTELİKLİ HALLER

142. maddenin birinci fıkrasındaki nitelikli haller beş bentte sayılmaktadır. Bu nitelikli hallerin işlenmesi halinde faile üç yıldan yedi yıla kadar hapis verilir. Burada belirtilen “*üç yıldan yedi*” ibaresi, 18.6.2014 tarihinde yapılan düzenlemeyle, getirilmiş anılan tarihten önce bulunan “*iki yıldan beş*” ibaresi kaldırılıp maddenin birinci fıkrasında öngörülen nitelikli haller için öngörülen ceza miktarında artırıma gidilmiştir.

1. Kime Ait Olursa Olsun Kamu Kurum Ve Kuruluşlarında Veya İbadete Ayrılmış Yerlerde Bulunan Ya Da Kamu Yararına Veya Hizmetine Tahsis Edilmiş Eşya Hakkında, İşlenen Hırsızlık

Bendin başında yer alan “*Kime Ait Olursa Olsun*” ifadeden anlaşılacağı gibi bu bendin uygulanması bakımından suça konu olan malın kime ait olduğu önem taşımamaktadır.

ETCK’nın 491/2. Fıkrasının 1.bendinde resmi dairelerde ve evrak mahzenlerinde bulunan devlete ait mal ve evraktan söz edilmesine karşın, YTCK’ da kamu kurum ve kuruluşlarında bulunan eşyadan bahsedilmiştir. Ayrıca ETCK 495/5. Maddesinde ibadet olunan yerde mabede ait eşya hakkında hırsızlık eylemi nitelikli hal olarak sayılmışken, YTCK ile ibadete ayrılmış yerde bulunan eşya hakkında hırsızlık nitelikli hal olarak belirlenmektedir.

Kamu kurum ve kuruluşları tabirinden, devletin yasama, yürütme ve yargı faaliyetlerinin yapıldığı, il, belediye ve köylerin içinde bulunduğu mahalli idarelerle

KİT'leri kapsayacak şekilde devlet aygıtının anlaşılması gerekir.¹⁸⁷ Burada önemli olan yerlerin kamu görevinin yerine getirilmesi amacıyla tahsis edilmiş olmasıdır. Örneğin yıkılan kaymakamlık binasının hizmetleri bir çadırda görülüyorsa, burada bulunan eşyanın çalınması halinde nitelikli hal oluşacaktır.

Bu nitelikli hal, hırsızlığın ibadethanede ya da kamu kurum ve kuruluşta bulunan kişinin üzerinden değil de, koruma altına alınsın ya da alınmasın, burada bulunan herhangi bir eşyanın zilyetliğinin iradi olarak terk edildiğinin kabul edileceği yönünde bir iz bulunmamasına rağmen çalınan eşya hakkında işlenmesi halinde uygulanır. Örneğin, askıda bulunan paltonun cebinden bir şeyin çalınması hali veya masa üzerine bırakılmış saatin çalınması durumu gibi.¹⁸⁸

2.Halkın Yararlanmasına Sunulmuş Ulaşım Aracı İçinde Veya Bunların Belli Varış Veya Kalkış Yerlerinde Bulunan Eşya Hakkında, İşlenen Hırsızlık

Kanun koyucu halkın yararlanmasına sunulmuş araçlarında ve bunların belirli varış veya kalkış yerlerinde bulunan eşyaları özel koruma altına almıştır. Bu nitelikli halin uygulanması için, aracın otobüs, tramvay, tren, gemi gibi bir araç olması ve halkın yararlanmasına sunulmuş olması gerekir. Örneğin, ailesiyle birlikte komşusunu özel arabasıyla pikniğe götüren bir kimsenin aracının içinde bulunan eşyadan hırsızlık meydana gelmesi halinde, bu artırım nedeni uygulanmayacaktır.¹⁸⁹

Bu maddenin uygulanabilmesi için, hırsızlık sonucu çalınan eşyanın şoför, muavin gibi araç personeline ait olması şartı gerekmemektedir. Ayrıca eşyanın sahibinin beraberinde olması şartı da yoktur. Örneğin kargo araçlarında bulunan eşyanın çalınmasında eşya sahibi eşyanın beraberinde değildir. Madde bendinde eşyanın muhafaza altına alınmış olma koşulu da aranmamıştır. Aracın türü önemli değilse de, zorunlu olan umama tahsis edilmiş olmasıdır. Bir aracın umumun

¹⁸⁷ Artuç, s. 37.

¹⁸⁸ Necati Meran, **YTCK'da Sahtecilik Malvarlığı Bilişim Suçları**, Seçkin Yayınları, Ankara 2008, s. 51.

¹⁸⁹ Artuç, s. 49.

yararına sunulduğu bir bedel karşılığında herkes tarafından kullanılabilir olması ile değil, belirli bir yöne gitmekte olan yolcuları ve eşyayı nakletmesiyle anlaşılır.¹⁹⁰

3.Bir Afet Veya Genel Bir Felaketin Meydana Getirebileceği Zararları Önlemek Veya Hafifletmek Maksudıyla Hazırlanan Eşya Hakkında, İşlenen Hırsızlık

Maddenin bu bendinde bir afetin veya genel bir felaketin meydana getirebileceği zararları önlemek veya hafifletmek maksadıyla hazırlanmış olan eşyanın çalınması nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Bu hüküm 765 sayılı ETCK'nın 492/1-3.maddesinin ilk bölümü ile içerik olarak aynı olup günümüz Türkçesine çevrilmesi dışında bir fark bulunmamaktadır. Bu nitelikli hal ile çeşitli tabiat olaylarının neden olacağı zararları önlemek veya hafifletmek için hazırlanan eşyanın korunması amaçlanmıştır.

Bir afet ya da felaketin sonucunda meydana gelebilecek zararları önlemek veya hafifletmek için hazırlanan eşyanın nitelikli hırsızlık suçuna konu olabilmesi için, mutlaka bir kamu kurum ve kuruluşuna ait olması gerekmektedir.¹⁹¹

Deprem, sel, su baskını, yangın ve savaş gibi afet veya genel felaketin sebep olacağı zararları önlemek, bu afet veya felaketlere maruz kalan kişilerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla hazırlanmış olan eşya, burada meydana gelen hırsızlık suçunun konusunu oluşturmaktadır. Eşyanın bulunduğu yer önemli değildir; bunların bina içerisinde açıkta depolanmış olması mümkündür. Bunun gibi, eşyanın afet ve felaket bölgesine gittikten sonra ve henüz afetten zarar görenlere dağıtılmadan önce çalınması halinde de bent uygulanacaktır.¹⁹²

Burada eşyanın afet veya felaketin yol açacağı zararları önleyecek veya en azından meydana gelecek zararları hafifletecek bir nitelikte olması gerekir. Önemli olan eşyanın oluşacak afet veya felaketi önlemesi değildir, burada önemli olan afet

¹⁹⁰ 5237 sayılı TCK m.142/1-c Gerekçesi

¹⁹¹ Şen, s. 333.

¹⁹² 5237 sayılı TCK m. 142/1-c Gerekçesi

veya felaket olduğunda sonuçlarının zararlı olmasını engelleyecek veya en azından hafifletecek nitelikte olan eşya hakkında hırsızlık yapılmasıdır.¹⁹³

4.Adet Veya Tahsis Veya Kullanımları Gereği Açıkta Bırakılmış Eşya Hakkında, İşlenen Hırsızlık

YTCK'nın 142/1-e maddesinde düzenlenen bu nitelikli halin karşılığı 765 sayılı ETCK'da 491/1-2 maddesinde şu şekilde düzenlenmekteydi. *“Adet muktezası olarak yahut tahsis ve istimleri itibariyle umumun tekellüfı altında bulunan eşya hakkında”* ayrıca 492/1-8 de yer aldığı hali *“Ormanlarda kesilmiş odunlar ve istif edilmiş kereste ve ağaçlar ve sair yerlerde koparılmış veya biçilmiş ve lüzumuna göre açıkta bırakılmış olan mahsuller ve tarlalarda bırakılmış ziraat aletleri hakkında işlenirse”* şeklinde düzenlenmiş idi. YTCK' da, ETCK'dan farklı olarak *“Adet veya tahsis veya kullanımları gereği açıkta bırakılmış eşya hakkında, işlenen hırsızlık”* şeklinde daha genel bir ifadeye yer verilmiş ve tek tek fıkra düzenlenmesiyle hepsini kapsamıştır.

Bu nitelikli halin uygulanması için suça konu eşyanın açığa bırakılmış olması ve bunun adet veya tahsis veya kullanımları gereği olması aranmaktadır. Açığa bırakılmış eşya aynı zamanda bu suçun konusunu oluşturmaktadır. *“Adet”* Toplum içinde yazılı olmayan fakat yıllarca uygulanan ahlak ve hukuk kurallarıdır. Örf ve adet zamana, yere ve bölgeye göre farklılık gösterebilmektedir. Örneğin bir bölgede tarlada bırakılan tırmık örf ve adet gereği olabilirken, bir başka bölgede tırmığın tarlada bırakılması örf ve adet gereği olmayabilir. Bir eşyanın açıkta bırakılma nedeninin örf ve adetten kaynaklanıp kaynaklanmaması konusunda, gerektiğinde keşif yapılarak mahalli bilirkişi dinlenmelidir.¹⁹⁴

Ormanda kesilmiş odunlar, sıralı halde bulunan keresteler, biçilmiş ya da koparılmış ürünler adet veya kullanımları gereği bulundukları yerde herhangi bir muhafazaya alınmadan açıkta bırakılmış olabilirler. Açıkta bırakmanın sebebi adet

¹⁹³ Artuç, s. 52.

¹⁹⁴ Artuç, s. 53.

ya da ürünün değeri için zorunlu bir işlemin gerçekleştirilmesi de olabilir. Adet gereği, biçildikten sonra biçildiği ya da toplandığı yerde bırakılan ürünler de bu bent kapsamında değerlendirilebilir.¹⁹⁵

5. Elektrik Enerjisi Hakkında İşlenen Hırsızlık

YTCK’da düzenlenen nitelikli hırsızlık türlerinden biride elektrik enerjisi hakkında işlenen hırsızlıktır. 765 sayılı ETCK’da elektrik enerjisi hırsızlığı hakkında açık bir madde bulunmamaktaydı. 491. Maddeye 6.6.1991 tarihinde 3756 sayılı kanunla “*Ekonomik bir değer taşıyan her türlü enerji taşınır mal hükmünde sayılmakta*” şeklindeki bir ekleme yapılmış ve bu düzenlemeyle birlikte elektrik hırsızlığının cezalandırılması öngörülmüştür.

YTCK’nın 142/1-f maddesiyle elektrik enerjisi hakkında yapılan tüm hırsızlıklar bu nitelikli hal kapsamına alınmış böylelikle uygulamada bulunan karışıklığa son verilmiştir. Ancak; 2.7.2012 tarihinde yapılan 6352 sayılı yasanın 82. maddesi ile suçun dayanağını oluşturan (f) bendi yürürlükten kaldırılmış, aynı yasanın 83. maddesi ile de, karşılıksız yararlanma suçunu düzenleyen 163. Maddeye 3.Fıkra olarak eklenmiştir. Buna göre yeni düzenleme “*abonelik esasına göre yararlanılabilen elektrik enerjisinin, suyun veya doğal gazın sahibinin rızası olmaksızın ve tüketim miktarının belirlenmesini engelleyecek şekilde tüketilmesi halinde kişi hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.*” Şeklinde dir.

¹⁹⁵ Meran, s. 58.

B. MADDE 142/2'DE ÖNGÖRÜLEN NİTELİKLİ HALLER

1.Kişinin Malını Koruyamayacak Durumda Olmasından Veya Ölmesinden Yararlanarak Hırsızlık Suçunun İşlenmesi

YTCK 142.Maddenin ikinci fıkrasında, hırsızlık suçunun birinci fıkra göre daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri düzenlenmiştir. YTCK'nın142/2-a maddesi ile malını koruyamayacak olan bir kimsenin veya ölmüş olan bir kimsenin malına karşı işlenen hırsızlık, suçun nitelikli hali olarak düzenlenmiştir. Bu husus 765 sayılı ETCK'nın 492/1-3 te ise *“mal sahibinin uğradığı hususi bir felaketten mütevellit kolaylıktan istifade suretiyle yapılırsa”* şeklinde düzenlenmiş idi. Mal sahibinin uğradığı kendine özel ve kişisel bir felaketin sağladığı kolaylık ifadesi yerine, YTCK *“kişinin malını koruyamayacak durumda olması”* ifadesini kullanmıştır. Ayrıca kişinin ölmesinden yararlanılarak işlenen hırsızlık suçunun gerçekleşmesini de aynı bent kapsamına almıştır.

Mağdurun trafik kazası geçirmiş olması, akli veya bedensel bir hastalık veya sakatlıkla malul olması, kişinin malını koruyamayacak durumda olmasına örneklerdir. Hatta bir yakınının ölmüş olduğu haberini almış olmaktan doğan büyük bir üzüntünün neticesinde doğan bir panik halinin de aynı durumu doğurmuş olması olanaklıdır. Hırsızlık suçunun bir insanın geçirmiş olduğu kaza sonucunda ölmüş olmasından faydalanılarak üzerindeki veya yanındaki eşya hakkında işlenmiş olması da bu bent kapsamında mütalaa edilmiştir.¹⁹⁶

Fail tarafından bir kimsenin malını koruyamayacak hale getirilip veya öldürülüp hırsızlık suçunun işlenmesi durumunda ise yağma veya kasten öldürme suçu oluşmakta olduğundan bu bent hükmü uygulanmayacak yağma veya kasten öldürmedeki hükümler uygulanacaktır.

¹⁹⁶ 5237 sayılı TCK m.142/2-a Gereği

2. Elde Veya Üstte Taşınan Eşyayı Çekip Almak Suretiyle Ya Da Özel Beceriyle Hırsızlık Suçunun İşlenmesi

YTCK'nın 142/2-b maddesi ile nitelikli hal olarak öngörülen, elde veya üstte taşınan eşyanın çekip almak suretiyle ya da özel bir beceriyle işlenmesi hali 765 sayılı ETCK'nın 492/7.maddesinde suçun “*yankesicilik suretiyle işlenmesi*” ve yine aynı yasanın 493/1.maddesinde “şahsi çeviklik sayesinde bertaraf edilen mâniaları kaldırarak” işlenmesi hali nitelikli hal olarak düzenlenmişti.

765 sayılı yasanın yürürlükte olduğu dönemde toplumda kapkaç olarak adlandırılan, kişinin elinde veya üstünde taşıdığı eşyayı çekip almak suretiyle hırsızlık yapılması durumu özel olarak yer almamakta ve çoğu zamanda bu suç adi hırsızlık olarak değerlendirilmekteydi. Özellikle nüfusun yoğun olduğu büyük şehirlerde bu hırsızlık türünün çok fazla işlenmesi ve buna bağlı olarak toplumdaki yakınmalar göz önünde bulundurularak bu husus, kapkaççılık terimi kullanılmadan, nitelikli hal olarak öngörülmüştür.¹⁹⁷

Eski kanunda hırsızlık olarak değerlendirilip failin daha az ceza almasıyla sonuçlanan bu suç türüne, kapkaçın tanımı olan, suçun çekip almak suretiyle işlenmesi hali açıkça yazılarak, failin eylemi nitelikli hal kapsamına girip daha fazla cezaya çarptırılması öngörülmüştür.

Madde meddindeki, çekip alma bir zor kullanmayı gerektirir fakat bu zor kullanma mağdur üzerinde değil eşya üzerinde uygulanmalıdır. Yani üstte bulunan eşyanın çekilip alınması durumunda failin mağdura karşı herhangi bir cebir veya tehdit kullanmaması gerekir. Failin kapkaç olarak adlandırılan bu eylemi işlerken mağdurun direncini kırmaya yönelik cebir veya tehditte bulunması durumunda YTCK'da 148. maddede düzenlenen yağma suçu oluşacaktır.

Özel beceri kavramı ile eşyayı çekip alma kavramı arasında önemli bir fark vardır. Birincisinde, failin sahip olduğu yetenekleri kullanmak suretiyle mağdurun elinde veya üstünde taşıdığı eşyayı alması, ikincisinde ise failin herhangi bir özel

¹⁹⁷Artuç, s. 69.

beceri kullanımına başvurmadan eşyayı şahsi çeviklikle mağdurun elinden veya üstünden çekip alma durumu söz konusudur.¹⁹⁸

Yargıtay bu hükmü yorumladığı kararında “ *Katılandan cep telefonu istenip verilmemesi üzerine elinden almak biçiminde gerçekleşen eylemde, kapkaç olarak değerlendirilebilecek bir hareket tarzı veya mağdurun dalgınlığı veya dikkatinin dağıtılarak, savunma olanağının ortadan kaldırılması suretiyle gerçekleştirilen bir hırsızlık fiili bulunmadığından, eylem 5237 sayılı TCK’nun 141/1. maddesi hükmü kapsamında değerlendirilmelidir...Bu açıklamalar somut olay değerlendirildiğinde, mağdur ve sanık birbirini tanımakta ve aynı ortamda bulunmaktadırlar. Mağdurdan telefonunu isteyen sanık, olumsuz cevap alması üzerine telefonu mağdurun elinden çekip almıştır. Eldeki eşyanın çekilip alınması suretiyle eylem gerçekleştirilmiş ise de hüküm ile yaptırım altına alınan eylemler kapkaç ve yankesicilik suretiyle gerçekleştirilen fiillerdir. Olayda kapkaç olarak değerlendirilebilecek bir hareket tarzı bulunmadığı gibi, mağdurun dalgınlığı veya dikkatinin dağıtılarak savunma olanağının ortadan kaldırılması suretiyle de gerçekleştirilmiş bir eylem bulunmamaktadır.*” ifadelerine yer vermiştir.(Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 13.11.2007 gün, 2007/6-210 E. ve 2007/234 K. Sayılı Kararı)¹⁹⁹

Failin almış olduğu malı bırakıp kaçmasından sonra yakalamasına yönelik girişimleri önlemek için yaptığı girişimler tehdit, yaralama gibi suçları ayrı ayrı oluşturabilir ise de yağma suçunu oluşturmaz.²⁰⁰

142/2. Maddenin son bendi uyarınca suçun, yaşlı veya sakat olması nedeniyle beden veya ruh bakımından kendini savunamayacak durumda bulunan kişilere karşı işlenmesi halinde daha etkin bir yaptırım uygulanarak faile verilecek ceza üçte bir oranında attırılabilir.

Beden ya da ruh bakımından kendisini savunamayacak olan kimsenin hangi ölçüte göre belirleneceği madde bendinde belirtilmemiştir. Kolları veya bacakları olmayan bir kimsenin hırsızlık suçunu işleyen faile direnmesi olanaksız olduğu gibi,

¹⁹⁸ Şen, s. 335.

¹⁹⁹ Şen, s. 336.

²⁰⁰ Meran, s. 60.

henüz ameliyat olmuş ve vücudunda dikişler bulunan kimsenin de direnmesi olanaksız olacaktır.²⁰¹

3. Doğal Bir Afetin Veya Sosyal Olayların Meydana Getirdiği Korku Veya Kargaşadan Yararlanarak Hırsızlık Suçunun İşlenmesi

5237 sayılı TCK' nın 142/2. maddesinin (c) bendine göre, hırsızlık suçunun, doğal bir afetin veya sosyal olayların meydana getirdiği korku veya kargaşadan yararlanarak işlenmesi halinde fail üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezasına hükmolunacaktır.⁷⁶⁵ sayılı ETCK'da bu nitelikli hal 492/1-3 de "*umumi musibet veya heyecandan istifade suretiyle hırsızlık*" şeklinde karşılık bulmakta idi.

Deprem, sel, heyelan, gibi doğal afetler ya da iç savaş gibi sosyal olaylar meydana geldiğinde insanlar mal varlıklarından çok canlarını kurtarma derdine düşeceklerdir. Dolayısıyla insanların mal varlıkları üzerindeki denetimleri ve gözetimleri ya tamamen ortadan kalkacak ya da azalacağından hırsızların işi kolaylaşacaktır. Doğal afet ve sosyal olaylarda mal sahibi kişi haricindeki toplumun diğer kişilerinin ve birimlerinin denetimi de azalacaktır. Böyle bir durumda meydana gelecek hırsızlık, maddenin bu bendi ile nitelikli bir hal alacaktır.

Doğal afet meydana geldiğinde toplumda bir kargaşa olmamışsa, örneğin Japonya'da meydana gelen 7 şiddetindeki bir depremde insanlar herhangi bir korkuya kapılmadan işlerine devam ediyorlar ve hayatın doğal akışını sürdürüyorlarsa bu artırımı nedeni uygulanmaz. Doğal afet veya toplumsal olayın meydana getirdiği kargaşa bittikten sonra hırsızlık suçu işlenirse yine bu artırımı nedeni uygulanmaz.²⁰²

²⁰¹ Meran, s. 73.

²⁰² Artuç, s. 75.

4. Haksız Yere Elde Bulundurulan Veya Taklit Anahtarla Ya Da Diğer Bir Aletle Kilit Açmak Veya Kilitlenmesini Engellemek Suretiyle Hırsızlık Suçunun İşlenmesi

5237 sayılı YTCK' nın 142/2-d maddesiyle, anahtar veya benzer bir aletle kilit açmak suretiyle hırsızlık suçu düzenlenmiştir. Bu bentte yer alan “veya kilitlenmesini engellemek” ibaresi 18.6.2014 tarihinde yapılan değişiklikle eklenmiştir. Bu durum 765 sayılı ETCK' da “*cürümü işlemek veya çalınmış eşyayı başka yere kaldırmak için, taklit anahtar yahut sair alet kullanarak veya sahibinin terk veya kaybettiği anahtarı anahtarı elde ederek yahut haksız yere elinde bulundurduğu asıl anahtarla bir kilidi açarak işlenirse*” şeklinde düzenlenmiştir.

Bu nitelikli hal için önemli olan, hırsızlığın kilit açmak suretiyle işlenmiş olmasıdır. Dolayısıyla suça konu eşyanın herhangi bir kilit açılmadan işlenmesi halinde bu nitelikli hal oluşmayacaktır. Kilit haksız yere elde bulundurulan bir anahtarla ya da başka bir aletle açılmış olabilir. Anahtar, çalınmış veya yağma suçu işlenerek alınmış olabilir böyle bir durumda iki suç oluştuğunu kabul etmek gerekir.²⁰³

Sahibinin rızası olmadan bir anahtarın ele geçirilmesi haksız yere olduğundan böyle bir durumdaki anahtarla kilit açılması suretiyle meydana gelen hırsızlık suçunun nitelikli hali sayılmıştır. Kilidin madde meddinde bulunan hallerin oluşmasıyla değil de kırılması suretiyle açılması durumunda YTCK'nın 142/1-b maddesindeki “*herkesin girebileceği bir yerde bırakılmakla birlikte kilitlenmek suretiyle ya da bina veya eklentileri içinde muhafaza altına alınmış olan eşya hakkında*” işlenen hırsızlık suçunun yanı sıra 151.maddede düzenlenen mala zarar verme suçu oluşacaktır.

Yargıtay 6.CD'nin 13.05.2010 tarih ve 2006/10926-2010/6260 sayılı kararında, sanığın, hırsızlık suçunu, yakınana ait aracın kapı kilidini, anahtar gibi kullanmadığı spatula ile zorlayarak hasar verip açmak suretiyle işlediğinin anlaşılması karşısında, eylemin TCK'nın 142/1-b maddesi yerine uyduğu

²⁰³ 5237 sayılı TCK m.142/2-d Gerekçesi

gözetilmeden, kanıtların takdirinde yanılığa düşülerek aynı Yasanın 142/2-d maddesiyle hüküm kurulması, gerektiğini belirtmiştir.²⁰⁴

6.CD'nin 15.06.2010 tarih ve 2008/6878-2010/9371 sayılı kararında ise Yargıtay yakınının cüzdanının olduğu dolabın kilidi tornavida ile zorlanıp açılarak hırsızlık yapıldığının anlaşılması karşısında, hırsızlık suçunun anahtarla ya da diğer bir aleti anahtar gibi kullanarak kilit açmak suretiyle gerçekleştirildiğine ilişkin kanıtların nelerden ibaret olduğu karar yerinde açıklanıp tartışılmadan, hükümlü hakkında 5237 sayılı TCK'nun 142/1-b maddesi yerine, aynı Yasanın 142/2-d maddesinin değerlendirmeye alınması kararını vermiştir.

5. Bilişim Sistemlerinin Kullanılması Suretiyle Hırsızlık Suçunun İşlenmesi

Hırsızlık suçunun bilişim sistemleri kullanılarak işlenmesi ilk defa 5237 yasayla yeni bir nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Bu nitelikli hal 765 sayılı ETCK' bulunmamaktadır. YTCK'nın 142/2-e maddesiyle hırsızlık suçunun bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle işlenmesi halinde üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezasına hükmolunacaktır.

Bu bentte düzenlenen suçlara örnek olarak, alış veriş merkezine gelip otoparka lüks otomobilini park edip, otomobilinin kapılarını uzaktan kumandayla kapatmak isteyen kişinin bilgisi dışında, failin önceden kurduğu bir düzenekle uzaktan kumandanın yapacağı kilitleme işlemini devre dışı bırakarak kapının gerçekte kapanmamasını sağlaması, araç zilyedinin kapılarının kapandığını zannedip uzaklaşmasıyla, aracın fail ya da suç ortağı tarafından çalınması verilebilir.²⁰⁵

Elektronik kart sistemine göre giriş ve çıkış yapılan bir binaya, içerisinde belli bilgilerin doldurulduğu ve bir kimseye ait belli bir şifre içeren kartın haksız biçimde elde edilip girilmesi durumunda ise, hırsızlık suçunun bilişim sistemi kullanılarak değil, anahtar uydurmak suretiyle gerçekleştirildiği kabul edilebilir.²⁰⁶

²⁰⁴ Artuç, s. 189.

²⁰⁵ Artuç, s. 79.

²⁰⁶ Meran, s. 77.

Yargıtay 11.C.D. 29.03.2010 gün, E.2009/23625 ve K.2010/3600 sayılı kararında, internet bankacılığı şifresinin kırılması suretiyle başkasının hesabında bulunan parayı kendisinin ve yakınlarının hesabına aktaran ve bu yolla haksız menfaat elde eden failin eyleminin “*Nitelikli Hırsızlık*” hallerini ve cezalarını düzenleyen TCK m.142/2-e kapsamında “*bilişim sisteminin kullanılması suretiyle hırsızlık suçu*” sayılması gerektiğini belirtmiştir.²⁰⁷

6. Tanınmamak İçin Tedbir Alarak Veya Yetkisi Olmadığı Halde Resmi Sıfat Takınarak Hırsızlık Suçunun İşlenmesi

YTCK’nın 142/2-f maddesinde hırsızlık suçunun, tanınmamak için tedbir alarak veya yetkisi olmadığı halde resmi sıfat takınarak işlenmesi hali nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Tanınmamak için tedbir almak durumu 765 sayılı ETCK’ nın 493/1-3. Maddesinde, hırsızlığın kıyafet değiştirerek işlenmesi şeklinde yer almakta, yetkisi olmadığı halde resmi sıfat takınma hali ise 493/1-4. Maddesinde, salahiyyeti olmaksızın resmi sıfat takınarak, işlenmesi şeklinde düzenlenmekte idi.

Failin hırsızlık suçunu işlerken, tanınmamak için maske takabileceği gibi, görüntüsünü değiştirecek peruk takması veya yüzünü boyaması gibi hallerle suçun işlenmesinden sonra yakalanmayı zorlaştıracı ve ceza almaktan kurtulmayı amaçlayacağı bu hali kanun nitelikli hırsızlık olarak öngörmüştür.

İkinci halde failin resmi sıfat takınması işini kolaylaştıracak be suretle hırsızlık suçunu gerçekleştirmesinde kendisine kolaylık sağlayacaktır. Bu bentteki nitelikli halin uygulanması için, kamu görevlisi olmayan birinin resmi sıfat takınarak ve bu hareketin meydana getirdiği nedensel güçten faydalanarak hırsızlık suçunu işlemesi gerekir.²⁰⁸ Fail yetkisi olmadığı halde resmi sıfat sahibi kişi gibi davranarak hırsızlık suçunun işlenmesini kolaylaştırabilir. Örneğin fail kendisine polis, bekçi veya güvenlik görevlisi süsü verebilir. Burada failin kamu görevinde bulunan bir kişi olup

²⁰⁷ Şen, s. 323.

²⁰⁸ Artuç, s. 83.

olmaması değil, yetkisi olmadığı halde takındığı resmi sıfatı taşıyıp taşımadığı önemlidir.²⁰⁹

Fail hırsızlık suçunu resmi sıfat takınmak suretiyle ve aynı zamanda resmi göreve veya mesleğe ilişkin bir kıyafeti giyerek ya da bir rütbeyi alenen başkalarını yanıltacak şekilde takarak gerçekleştirmiş ise, bu durumda 142/2-f deki nitelikli hırsızlığın yanında 264. Maddede bulunan “*özel işaret ve kıyafetleri usulsüz kullanma*” maddesi uyarınca ayrı ayrı cezalandırılır.²¹⁰

Yargıtay 6. CD’si 02.11.2006 5397-10684 sayılı karar hırsızlık suçunun yetkisi olmaksızın resmi sıfat takınmak suretiyle işlenmiş tek bir suç olduğu, polislik ilişkin kimlik sorma gibi işlemler yapmanın bu suçun unsuru olduğu düşünülmeden, sanıklar Oğuzhan K. ve Serkan K.nin yakınan Ahmet Melih A.ya yönelen eyleminde ayrıca kamu görevinin usulsüz olarak üstlenilmesi suçundan da hüküm kurulması, yönünde karar vermiştir.²¹¹

7. Büyük Veya Küçükbaş Hayvan Hakkında Hırsızlık Suçunun İşlenmesi

Hırsızlık suçunun büyük veya küçükbaş hayvan hakkında işlenmesi, YTCK’nın 142/2-g maddesinde nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Bu hal 765 sayılı ETCK’nın 491/3-5. Maddesinde “*mandıra ağıl gibi hayvanata mahsus yerlerde bulunan lüzumuna göre açık yerlerde veya kırlarda bırakılan ve haklarında 492. Maddenin 9. fıkrasının tatbiki mümkün olmayan hayvanları bu yerden almak suretiyle*” hırsızlık, aynı yasanın 492/1-9 maddesinde ise “*meskûn bir hanenin doğrudan doğruya müstemilatından olan veya duvarla çevrilmiş bulunan yerlerdeki hayvan hakkında hırsızlık*” eylemi düzenlenmişti.²¹²

Maddenin bu bendinde bulunan “*barınak yerlerinde, sürüde veya açık yerlerde bulunan*” ibaresi 18.6.2014 tarihinde yapılan değişiklikle, hırsızlık eyleminin hayvanın bulunduğu yer açısından nerede çalındığının düzenlenmesi

²⁰⁹ Şen, s. 341.

²¹⁰ Meran, s. 77.

²¹¹ Esen, s. 101.

²¹² Artuç, s. 85.

madde metninden çıkartılmıştır. Bentte yer alan büyükbaş hayvanlar, deve, at, manda, sığır gibi hayvanlar, küçükbaş hayvanlar ise koyun ve keçi gibi hayvanlar ve bunların yavrularıdır. Tavuk, kedi, köpek, kuş gibi hayvanların çalınması durumunda hırsızlık suçunun buradaki nitelikli hali oluşmayacaktır.

Hırsızlık suçunun bu nitelikli haliyle ilgili bir davada Yargıtay 2.C.D.E.2012/29121 K.2014/3033 sayılı kararında sanıkların merada otlamakta olan büyükbaş hayvanı çalmaları şeklindeki eylemlerinin, 5237 sayılı TCK'nun 142/2-g maddesine uyan nitelikli hırsızlık suçunu oluşturduğu gözetilmeden, suç vasfını hatalı değerlendirmesi ile aynı Kanunun 141/1 maddesi uyarınca yazılı şekilde hüküm kurulması; Bozmayı gerektirmiş o yer Cumhuriyet Savcısının temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan hükmün bu sebepten istem gibi bozulmasına 06.02.2014 tarihinde karar vermiştir.

8. Herkesin Girebileceği Bir Yerde Bırakılmakla Birlikte Kilitlenmek Suretiyle Ya Da Bina Veya Eklentileri İçinde Muhafaza Altına Alınmış Olan Eşya Hakkında İşlenen Hırsızlık

Maddenin bu bentte bulunan hali YTCK'nın 142. maddesinin 1. fıkrasının b bendinde yer almakta iken 18.6.2014 tarihinde yapılan düzenlemeyle 142. maddenin 2. fıkrasının h bendi olarak öngörülmüştür. Buna göre iki nitelikli hale yer verilmiştir. Bunlardan biri herkesin girebileceği bir yerde bırakılmakla birlikte kilit altına alınmış eşya hakkında hırsızlık, diğeri ise, bina veya eklentileri içinde muhafaza altına alınmış eşya hakkında yapılan hırsızlıktır. Birincisinde kanun koyucu hırsızlığın yapıldığı yeri herkesin girebileceği bir yer olarak belirlemekte ve eşyanın kilit altında olacağını aramakta, ikincisinde eşyanın bina veya eklentileri içinde muhafaza altında olmasını aramaktadır. Ayrıca eşyanın kilit altında olmasını önemsememiştir.

Kafe, lokanta, kahvehane gibi yerlerde herkesin girebileceği, umumu açık yerlerden olmasının yanında buralarda koruma altına alınmış bir eşyanın çalınması, kilitlinmiş olmasa da 142/1-b madde ve fıkrası gereğince cezalandırılmayı gerektirir.

Çünkü aynı bentte bina ya da eklentileri içinde korunma altında bulunan eşyanın çalınması da nitelikli hal kabul edilerek cezalandırılmıştır.²¹³

Bir yerin bina eklentileri içinde kabul edilmesi için kullanma bakımından binanın hizmetlerinde yararlanılan yer olması gerekir. Kömürlük, ahır, odunluk gibi yerler bina eklentilerine örnek verilebilir. Bina, etrafı ve üstü kapalı olarak inşa edilmiş, insanların yaşaması ya da eşyalarının korunması için oluşturulan yapılardır. Bina kullanım amacı olarak iş yeri ya da depo olarak ta kullanılıyor olabilir. Nitelikli halin uygulanması için bunun bir önemi bulunmamaktadır.²¹⁴

Bina veya etrafı çevrili eklentilerinde yapılan hırsızlığın cezası arttırılırken buralara giriş şekline önem verilmemiştir. Tarlada tarım araçlarının korunması için yapılan kulübelerde meydana gelen hırsızlığında madde hükmüne girmesi sağlanmıştır. Fakat bina tanımına girmeyen bir yerde örneğin otomobilde bulunan eşya hakkında muhafaza altına alınmış olma koşulu aranmış; böylece camları kapatılmamış yada kapıları kilitlenmemiş bir otomobildeki eşyanın çalınması halinde nitelikli hırsızlık kabul edilmemiştir.²¹⁵ Bir başka deyişle eşyanın herkesin girebileceği bir yerde olması durumunda, bu eşya kilit altında değil ise, 141. Maddede düzenlenmiş olan açıktan hırsızlığa konu olabilecektir. Böyle bir durumda nitelikli hal uygulanmaz.

5237 sayılı YTCK'nın 142/2. Maddesinde düzenlenen hırsızlık suçunun nitelikli hallerinin, işlenmesi halinde, beş yıldan on yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Suçun, bu fıkranın (b) bendinde belirtilen surette, beden veya kuvvet bakımından kendisini savunamayacak durumda olan kimseye karşı işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte biri oranına kadar arttırılır. Ayrıca 18.6.2014 tarihinde yapılan değişiklikle bu fıkra da yer alan “iki yıldan beş” ibaresi kaldırılarak, “üç yıldan yedi” ibaresi getirilmiş ve cezada artırıma gidilmiştir.

²¹³ Meran, s. 52.

²¹⁴ Artuç, s. 43.

²¹⁵ 5237 sayılı TCK m.142/1-c Gereğesi

C. MADDE 142/3-4-5'DE ÖNGÖRÜLEN NİTELİKLİ HALLER

1. Hırsızlık Suçunun Sıvı Veya Gaz Halindeki Enerji Hakkında Ve Bunların Nakline İşlenmesine Veya Depolanmasına Ait Tesislerde İşlenmesi

YTCK'nın 142/3 maddesinde hırsızlık suçunun *“sıvı veya gaz halindeki enerji hakkında veya bunların nakline, işlenmesine veya depolanmasına ait tesislerde işlenmesi”* nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Bu maddenin karşılığı 765 sayılı ETCK'nın 493.maddenin son fıkrasında *“sıvı yahut gaz halindeki yakıtları nakleden boru hatlarından veya bunların depolarından işlenirse cezanın yukarı haddi verilir. Yakıt boru hatlarının yakıtın kaybına yol açacak şekilde delinmiş veya tahrip edilmesi halinde fiil tamamlanmış sayılır”* şeklinde düzenlenmekte idi.

Eski ve yeni yasamızdaki hükümler arasında iki farkın olduğu görülmektedir. Birincisi 765 sayılı yasada yalnız, nakleden boru hatlarından veya bunların depolarından sıvı veya gaz halindeki yakıtların alınması düzenlenmişken 5237 sayılı yasada, sıvı veya gaz halindeki enerji hakkında da bu hırsızlık suçunun gerçekleştirilmesi nitelikli hal olarak öngörülmüştür. Dolayısıyla hırsızlık suçu, sıvı veya gaz halindeki enerji hakkında olduğu sürece hırsızlık suçu nerede yapılsa yapılsın, nitelikli hal kapsamında olacaktır. Eski ve yeni yasamızda hırsızlık suçunun bu nitelikli haliyle ilgili diğer fark ise, suçun bir teşebbüs suçu olarak düzenlenmemiş olmasıdır.

Hırsızlık suçunun bu nitelikli halinin oluşması için öncelikli olarak, hırsızlığa konu olan malın sıvı veya gaz halindeki enerji olması gerekmektedir. Ayrıca bu suçun enerjinin nakline, işlenmesine veya depolanmasına ait tesislerde işlenmesi gerekmektedir. Suçun oluşması halinde ikinci fıkraya göre ceza hükmolunacak, suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde ise on beş yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezasına hükmolunacaktır.

Hırsızlık suçunun bu nitelikli halinin bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, hapis cezasının yanında adli para cezası da öngörülmüştür. Çünkü

böyle bir halde hırsızlık suçunun işlenmesiyle uğranılan zararın veya elde edilen yararın miktarının tam olarak belirlenmesi her zaman mümkün olmamaktadır.²¹⁶

Ayrıca suçun, “*birlikte işlenmesi*” halini ifade etmek için kişi sayısından bahsedilmemiş bunun yerine, daha sıkı bir birliktelik gerektiren “*örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi*” kavramı getirilmiştir. YTCK’nın 220. maddesine göre kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenlerle, suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olanlar cezalandırılır. Ancak örgütün varlığı için kişi sayısının en az üç olması gerekir.²¹⁷

2. Hırsızlık Suçunun İşlenmesi Amacıyla Konut Dokunulmazlığı

Maddenin bu fıkrası, 2006 yılında çıkarılan 5560 sayılı kanunla eklenmiş ve “*Hırsızlık suçunun işlenmesi amacıyla konut dokunulmazlığının ihlali veya mala zarar verme suçunun işlenmesi halinde, bu suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılabilmesi için şikâyet aranmaz.*” Şeklinde hüküm getirilmiştir. 5237 sayılı YTCK’nın 116.maddesinin 1. ve 2. fıkralarında düzenlenen konut dokunulmazlığını bozma suçlarının kovuşturulmasının şikâyetle bağlı olduğu öngörülmüştür. 116/4. maddesinde ise “*filin, cebir veya tehdit kullanılmak suretiyle ya da gece vakti işlenmesi*” halinde ise konut dokunulmazlığı suçunun şikâyet olmasa bile kovuşturulabileceği belirtilmiştir.

3. Hırsızlık Suçunun İşlenmesi Sonucunda Haberleşme, Enerji, Demiryolu Ya Da Havayolu Ulaşımının Aksaması

Hırsızlık suçunun işlenmesi sonucunda haberleşme, enerji ya da demiryolu veya havayolu ulaşımı alanında kamu hizmetinin geçici de olsa aksaması halinde,

²¹⁶ 5237 sayılı TCK m.142/3 Gerekçesi

²¹⁷ Meran, s. 80.

yukarıdaki fıkralar hükümlerine göre verilecek ceza yarısından iki katına kadar artırılır.

D. HIRSIZLIK SUÇUNUN GECE VAKTİ İŞLENMESİ

5237 sayılı YTCK'nın 143.maddesi ile hırsızlık suçunun, gece vakti işlenmesi de artırımı gerekli kılan nitelikli hal olarak öngörülerek bu halde verilecek cezanın yarı oranında arttırılacağı belirtilmiştir. Burada yer alan “*yarı oranında*” ibaresi 18.6.2014 tarihinde yapılan düzenlemeyle eklenmiş anılan tarihten önce bulunan üçte birine kadar ibaresi kaldırılmıştır.

765 sayılı ETCK'da bu hal 492/1. maddesinde “*Geceleyin bir bina içinde yahut süknaya mahsus bir yerde veya müstemilatında işlenirse*” şeklinde yer almakta ve buna göre suçun gece vakti işlenmesi, yalnızca bina içinde veya binanın müstemilatında işlenmesi artırım nedeni olarak düzenlenmişti. YTCK'ile hırsızlık suçunun gece vakti işlenmesi 141. ve 142. maddede bulunan basit hırsızlık ve nitelikli hırsızlık halleri için bir artırım nedeni olarak öngörülmüştür.

5237 sayılı YTCK'nın 6/1-e maddesinde yer aldığı şekliyle “*gece vakti* *deyiminden; güneşin batmasından bir saat sonra başlayan ve doğmasından ve bir saat evvele kadar devam eden zaman süresi*” anlaşılır. Geceleyin işlenen hırsızlık suçuna artırım uygulanmasının gerekçesi, mağdurun gece vakti korumasız kalması, kolluk kuvvetlerinin yardımının gecikebileceği ve mağdurun huzur ve sükûnunun daha fazla bozulacağıdır.²¹⁸

Yargıtay 6.C.D. 14.11.2006 3378-11226 sayılı kararında, yakınının 1.3.2001 günlü kolluktaki anlatımında, hırsızlığın 05.30 sıralarında; mahkemedeki 09.07.2002 tarihli anlatımında, 05.00' te gerçekleştiğini ifade etmesi ve suç tarihinde güneşin 06.32'de doğduğunun anlaşılması karşısında; eylemin gece gerçekleştiği hiçbir kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde saptanamadığından ve kuşkunun sanık yararına yorumlanması gerektiğinden suçun 5237 sayılı Yasanın 6/e maddesi kapsamında

²¹⁸ Artuç, s. 90.

gündüz sayılan zaman diliminde işlendiğinin kabul edilmesi zorunluluğu gözetilmeden, anılan Yasanın 143/1.maddesiyle yazılı biçimde uygulama yapılmasına karar vermiştir.²¹⁹

E.MADDE 144/1'DE ÖNGÖRÜLEN, DAHA AZ CEZAYI GEREKTİREN HALLER

1. Paydaş Veya Elbirliği İle Malik Olunan Mal Üzerinde, İşlenen Hırsızlık

YTCK'nın 144/1-a maddesinde hırsızlık suçunun, paydaş veya elbirliğiyle mülkiyete konu olan malın çalınması halinde faile iki aydan bir yıla kadar hapis cezası verileceği veya adli para cezasına hükmolunacağı öngörülmüştür. Bu durum 765 sayılı ETCK'nun 494.maddesinin ikinci bendinde yer almaktaydı buradaki haliyle aynıdır. Tek fark YTCK'da hapis cezasına alternatif olarak adli para cezasının bulunmasıdır.

TMK'da paylı mülkiyet kavramı 688.maddede yer almakta ve *“birden çok kimsenin maddi olarak bölünmüş olmayan bir şeyin tamamına belli paylarla maliktir”* denerek paylı mülkiyete konu olan eşyanın üzerindeki mülkiyet hakkının paylı bir şekilde birden fazla kimseye ait bulunmasıdır. Paylı Mülkiyet bir hukuki işlemden oluşabileceği gibi, Yasa hükmünden, ihale veya mahkeme kararından da oluşabilir. Örneğin, birden fazla kişinin birlikte eşya satın alması ya da kendilerine bağışta bulunulması, TMK'nın 746.maddesi gereğince karışmış ya da birleşmiş olan eşyalar üzerindeki mülkiyet yasa hükmünden, satış vaadi sözleşmesi sonrası birden çok kimse ismine taşınmazın tescillenmesi halinde, mahkeme kararından doğan bir paylı mülkiyet söz konusudur.²²⁰

²¹⁹ Esen, s. 132.

²²⁰ Artuç, s. 92.

2. Bir Hukuki İlişkiye Dayanan Alacağı Tahsil Amacıyla, İşlenen Hırsızlık

5237 sayılı YTCK'nın 144/1-b maddesinde yer alan, hırsızlık suçunun bir hukuki ilişkiye dayanan alacağı tahsil amacıyla işlenmesi halinde, faile daha az ceza verileceği öngörülmüştür. Bu hal 765 sayılı ETCK'da düzenlenmeyen yeni bir hal olarak düzenlenmiştir.

Kendiliğinden hak alma olarak adlandırılan İhkakı-hak suçu 765 sayılı ETCK'nın 308. maddesinde bağımsız bir suç olarak düzenlenmişti. Maddede *“bir hukuki ilişkiye dayanan alacağı tahsil amacıyla”* dediğinden bu nitelikli durumun uygulanabilmesi için;

- Failin mağdurdan bir alacağının bulunması
 - Alacağın, hukuki bir ilişkiye dayanması
 - Hırsızlık eyleminin, hukuki ilişkiye dayanan bu alacağı tahsil etmek amacıyla işlenmiş olması,
- gerekir.²²¹

Hırsızlık suçunun yukarıdaki bahsettiğimiz her iki halinde de soruşturma ve kovuşturmanın yapılması mağdurun şikâyetine tabi tutulmuştur.

3. Madde 145/1'de Öngörülen, Malın Değerinin Az Olması

5237 sayılı YTCK'nın 145/1. Maddesinde *“hırsızlık suçunun konusunu oluşturan malın değerinin azlığı nedeniyle, verilecek cezada indirim yapılabileceği gibi, suçun işleniş şekli ve özellikleri de göz önünde bulundurularak, ceza vermekten de vazgeçilebilir”* şeklinde yapılan düzenleme ile hırsızlık suçunun konusunu oluşturan malın değerinin az olması, indirim ve cezasızlık nedeni olarak öngörülmüştür. Bu madde ile hâkime, hırsızlık suçunun işleniş şekli göz önünde bulundurularak suça konu malın değerinin azlığı durumunda faile az ceza verilmesi veya ceza vermekten vazgeçilmesi hususunda takdir yetkisi verilmiştir.

²²¹ Artuç, s. 94.

765 sayılı ETCK'nın 522. maddesinde bu konuda üçlü ayırım yapılmış, malın değerinin çok fazla olması bir artırım sebebi olarak düzenlenirken; hafif veya pek hafif olması indirim sebebi olarak düzenlenmiş ve fail aynı çeşitten olan cürümlerden dolayı mükerrer ise, indirim nedeninin uygulanmayacağı belirtilmiştir.²²²

Yargıtay 6.C.D.25.06.2007 13921/8014 sayılı kararında, 5237 sayılı TCK'nun 145. maddesindeki “*malın değerinin azlığı*” kavramının, 765 sayılı TCK'nun 522. maddesindeki “*hafif*” ve “*pek hafif*” ölçütleriyle, her iki maddenin de cezadan indirim olanağı sağlaması haricinde benzerliği bulunmadığı, “*değer azlığının*” 5337 sayılı yasaya özgü ayrı ve yeni bir kavram olduğu; bunun, daha çoğunu alabilme olanağı varken, yalnızca gereksinmesi kadar ve değer olarak da az olan şeyi alma durumunda, olayın özelliği ve sanığın kişiliği de değerlendirilerek, yasal ve yeterli gerekçeleri de açıklanarak uygulanabileceği gözetilmeden, 65 YTL tutarındaki eşyanın değerinin az olmadığı ve öngördüğü koşullar gerçekleşmemesine karşın, sanık hakkında aynı Yasanın 145. maddesi uyarınca indirim yapılması yönünde karar vermiştir.²²³

4. Madde 146/1'de Öngörülen, Kullanma Hırsızlığı

5237 sayılı YTC'nın 146/1. Maddesinde “*Hırsızlık suçunun, malın geçici bir süre kullanılıp zilyedine iade edilmek üzere işlenmesi halinde, şikâyet üzerine, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilir. Ancak malın suç işlemek için kullanılmış olması halinde bu hüküm uygulanmaz.*” Şeklindeki düzenleme ile hırsızlık suçunun geçici bir süre kullanılıp iade edilmesi hali, cezada indirim nedeni olarak öngörülmüştür.

Bu hırsızlık şeklinin oluşması için fail sahibinin rızası olmadan malı alırken, bunu belli bir süre kullandıktan sonra iade etmek maksadıyla hareket etmesi gerekir. Kullanma hırsızlığında, kullanmanın kısa bir süre devam etmesi her halde temel

²²² Artuç, s. 98.

²²³ Esen, 143.

koşuldur.²²⁴ Malın fail tarafından suç işlemek maksadıyla kullanılmış olması halinde, bu madde hükmü uygulanmayacağı yani hırsızlık suçundan dolayı verilecek cezada indirim yapılmayacağı maddenin son cümlesinde öngörülmüştür.

Kullanma hırsızlığı suçu 765 sayılı ETCK'nın 494/1.maddesinde yer almış ve bu maddeye göre *“Hırsızlık geçici olarak kısa bir süre kullanıp zilyedine iade edilen veya zilyedin kolaylıkla bulabileceği bir yere bırakılan veya iade edilmek üzere alındığı açıkça anlaşılan ve ücret karşılığı yük ve yolcu taşımacılığına tahsis edilmiş olmayan özel bir ulaşım aracının çalınması”* kullanma hırsızlığını oluşturacaktır.

Kullanma hırsızlığı suçu eski ve yeni TCK'da çok farklı şekillerde düzenlenmiştir. 765 sayılı ETCK'da kullanma hırsızlığının konusu sadece özel ulaşım araçları olabiliyor iken; YTCK'da hırsızlığın konusu olabilen tüm taşınır, kullanma hırsızlığının da konusu olabilecektir. Bu taşınır mallar ücret verilerek yük ve yolcu taşımacılığına tahsis edilmiş olsalar bile, YTCK döneminde kullanma hırsızlığının konusu olabilecektir.²²⁵

765 sayılı ETCK'da bir hırsızlığın kullanma hırsızlığı olabilmesi için, çalınan malın kullanıldıktan sonra zilyedine iade verilmesi veya zilyedin kolaylıkla bulabileceği bir yere bırakılması ya da iade etmek üzere alındığının açıkça anlaşılması gerekirken; YTCK'da bu hususlara yer verilmemiş, yalnızca malın geçici bir süre bir zaman kullanılıp zilyedine iade edilmek üzere alınması suçun meydana gelmesi için yeterli görülmüştür.²²⁶

Fail tarafından zilyedin rızası olmadan alınan malın, kullanmadaki amacı açıkça anlaşılması gerekir. Örneğin failin, zilyedin rızası olmadığı halde sahilde bağlı bir şekilde bulunan sandalı alarak balığa çıkması durumunda; Failin balık tutma faaliyeti bir kaç saat içinde tamamlandığında olaya kullanma hırsızlığı olarak bakılabilir. Aksine fail sandalı alarak başka bir ilçeye gizlediğinde, failin bu eyleminin kullanma hırsızlığı olarak nitelenmesi doğru olmaz.²²⁷

²²⁴ 5237 sayılı TCK m.146/1 Gerekçesi

²²⁵ Artuç, s. 103.

²²⁶ Artuç, s. 104.

²²⁷ Erdener Yurtcan, **Yargıtay Kararlarının Işığında Malvarlığına Karşı Suçlar**, Beta Yayınları, İstanbul 2008, s. 48.

5. Madde 147/1’de Öngörülen, Zorunluluk Hali

5237 sayı YTCK’nın 147/1. Maddesi *“Hırsızlık suçunun ağır ve acil bir ihtiyacı karşılamak için işlenmesi halinde, olayın özelliğine göre, verilecek cezada indirim yapılabileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir.”* Şeklinde düzenlenmiştir.

Yasadaki bu maddeyle hırsızlık suçunun ağır ve acil bir ihtiyacı karşılamak için işlenmesi hali, hırsızlık suçunun zorunluluk hali olarak düzenlenmiştir. Zorunluluk hali YTCK’nın 25. maddesinde *“Gerek kendisine gerek başkasına ait bir hakka yönelik olup, bilerek neden olmadığı ve başka suretle korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak veya başkasını kurtarmak zorunluluğu ile konu ve kullanılan vasıta arasında orantı bulunmak koşulu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.”* Şeklinde düzenlenmiştir.

765 sayılı ETCK’da bu hal 494. maddenin 1. fıkrasının üçüncü bendinde yer almaktaydı. Buradaki hüküm *“hırsızlık zaruret haline ulaşmayan ağır ve acil bir ihtiyacı karşılamak için bir mal hakkında işlenirse, faile iki aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir. Yukarıdaki bentte yazılı hallerde cürümün kovuşturulması şikayete bağlıdır.”* Şeklindeydi.

Maddenin uygulanmasında iki nokta öne çıkmaktadır. Bunlar ağır ve acil ihtiyaçtır. Ağır ihtiyaç, giderilmediği zaman, failde önemli sonuçlar meydana getirecek ihtiyaçlar olmalıdır. Failin uzun zaman süre aç kalmasından dolayı, yaşamının tehlikeye girmesi gibi. Bu şartlar altında bulunan fail, fırından ekmek çaldığında, ağır ihtiyaç unsuru gerçekleşir.²²⁸

Maddede açıklanan acil ihtiyaçta ağır ihtiyaç kavramıyla bağlantılıdır diyebiliriz. Hırsızlık suçunun ağır ve acil bir ihtiyacın karşılanması amacıyla işlenmesi halinde, zaruret halinin varlığı kabul edilmektedir. Örneğin bir babanın veya annenin hasta çocuğu için ödeyecek parası olmadığı için ilaç çalması olayı bir zaruret halidir. Ancak bu durumda hâkime olayın mahiyetine göre, verilecek cezada

²²⁸ Yurtcan, s. 50.

indirim yapma veya ceza vermekten vaz geçme konusunda takdir yetkisi tanınmaktadır.²²⁹

Maddede belirtilen ağır ve acil bir ihtiyaç zorunluluk haline ulaşan bir ihtiyaç olabileceği gibi, zorunluluk haline ulaşmayan fakat yine de ağır ve acil olan bir ihtiyaçta olabilir. Böyle bir durumda somut olayın oluş özelliği göz önünde bulundurularak, hâkim tarafından takdir ve tayin edilecektir.²³⁰

6. Madde 167’de Öngörülen Şahsi Cezasızlık Nedenleri

5237 sayılı TCK’’da hırsızlık suçu açısından şahsi cezasızlık sebeplerini ve cezada indirim yapılmasını gerektiren sebepleri de öngörmüştür. Madde 167 ye göre, suçun haklarında aykırılık kararı verilmemiş eşlerden birinin, üstsoy veya altsoyunun veya bu derecede kayın hısımlarından birinin veya evlat edinen veya evlatlığın veya aynı konutta beraber yaşayan kardeşlerden birinin zararına olarak işlenmesi halinde, ilgili akraba hakkında cezaya hükmolunmayacaktır.

Ancak suçun, haklarında ayrılık kararı verilmiş olan eşlerden birinin, aynı konutta beraber yaşamayan kardeşlerden birinin, aynı konutta beraber yaşamakta olan amca, dayı, hala, teyze, yeğen veya ikinci derece kayın hısımlarının zararına olarak işlenmesi halinde, ilgili akraba hakkında şikâyet üzerine verilecek ceza, yarısı oranında indirilecektir. Eş olma vasfı Türk Medeni Kanunu’nun 141 ve devamı maddeleri uyarınca evlenme ile başlar ve bu yasanın 161 ve devamı maddelerince boşanmanın kesinleşmesiyle eş olma durumu son bulur.

Evlilik devam edip eşler hakkında ayrılık kararı verilmediği sürece, taraflar aynı konutta yaşıyorlarsa bile, hatta kendi aralarında boşandıklarını birbirlerine bildirmişseler bile, mahkeme kararıyla boşanmadıkları veya evlenmenin batıl olduğunu tespit ettirmedikleri sürece, bu madde hükümlerinden yararlanacaklardır.²³¹

²²⁹ 5237 sayılı TCK m.147/1 Gerekçesi

²³⁰ Artuç, s. 109.

²³¹ Artuç, s. 694.

7. Madde 168’de Öngörülen Etkin Pişmanlık Hali

5237 sayılı YTCK madde 168 de hırsızlık suçunu işleyen failin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanması mümkündür. Buna göre, “*Hırsızlık, mala zarar verme, güveni kötüye kullanma, dolandırıcılık, hileli iflas, taksirli iflas ve karşılıksız yararlanma suçları tamamlandıktan sonra ve fakat bu nedenle hakkında kovuşturma başlamadan önce, failin, azmettirenin veya yardım edenin bizzat pişmanlık göstererek mağdurun uğradığı zararı aynen geri verme veya tazmin suretiyle gidermesi halinde; verilecek cezanın üçte ikisine kadarı indirilir.*”

Suç tamamlandıktan sonra fail pişmanlık gösterebilir. Bu durumda, işlenmiş ve tamamlanmış olan suç işlenmemiş hale döndürülmez. Ancak, suç tamamlandıktan sonra, pişmanlık duyularak, meydana gelen haksızlığın sonuçları mümkün olduğu kadar ortadan kaldırılabilir.²³²

F.HIRSIZLIK SUÇUNUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

1. Teşebbüs

Ceza kanunlarında tarifi yapılmış olan suç, bir süreç içerisinde işlenmektedir. Buna suç yolu denilmektedir. Suç yolunda önce hazırlık hareketleri, daha sonra icra hareketleri gerçekleştirilmektedir. Suç tanımı içerisinde ayrıca bir unsur olarak neticeye de yer verilmiş ise, suçun tamamlanması için neticenin de gerçekleşmesi gerekir.²³³

5237 sayılı TCK’nu 35.maddenin 1. Fıkrasında, yapılan teşebbüsün tanımında, “*Kişi işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp ta elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise, teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur.*” Denilmektedir.

²³² 5237 sayılı TCK m.168 Gerekçesi

²³³ Esen, s. 24.

Suç tamamlanmış ise artık teşebbüs alanından çıkmıştır. Suçun tamamlanmış kabul edilmesi için mutlaka netice gerçekleşmiş olmalıdır. Hırsızlık suçu bakımından neticenin gerçekleşmiş sayılması için hırsızlık konusu malın bulunduğu yerden alınması yeterli değildir, malın tümüyle failin egemenlik alanına geçmesi yani üzerinde özgürce tasarrufta buluna bilmesi gerekir.²³⁴

2. İştirak

Suçta iştirak hükümleri, bir kişinin işleyebileceği bir suçu birden fazla kişinin işlemesi durumunda suç ortağı olan kişilerin sorumluluk statülerini belirler. İştirak halinde, faillik ve yardım etme vardır. Kanunda tanımlanan, haksızlığı yalnız başına gerçekleştiren kişiye doğrudan fail, birden fazla suç ortağı tarafından gerçekleştirenlere ise müşterek faillik denir.²³⁵

Hırsızlık suçu iştirak açısından özellik göstermez, bu anlamda suça her türlü iştirak mümkündür.²³⁶ Eski tarihli olmakla birlikte Yargıtay kararına konu olan şu olayda birlikte faillik söz konusudur. *“Sanıkların hep birlikte kapkaç suretiyle hırsızlık suçunu işlemek hususunda önceden karar aldıkları, sanık Abdurrahman’ın sanık C.’in önünde, sanık M.’in de yanında olmak üzere yolda yürümekte olan şikayetçiye yaklaştıkları, sanık C.’in şikayetçinin çantasını kolundan kapıp her üçünün birlikte aynı yöne doğru kaçmaya başladıkları, bir süre çanta ile koştuktan sonra yorulan sanık C.’in çantayı Abdurrahman’a vererek Abdurrahman’ın sanık M. İle birlikte koşarak olay yerinden uzaklaştıkları ve olay sonrası sanık C.in yakalandığı olayda; sanıklar Abdurrahman ve Mehmet T’nin sanık C. İle birlikte fikir ve eylem birliği içinde suçu işlemeleri, suçun işlenmesindeki rolleri ve önemi itibariyle”* birlikte cezalandırılmaları gerekir.²³⁷

²³⁴ Özbek ve diğerleri, s. 616.

²³⁵ Esen, s. 33.

²³⁶ Tezcan ve diğerleri, s. 589.

²³⁷ Özbek ve diğerleri, s. 618.

3. İçtima Ve Zincirleme

5237 sayılı TCK'da içtima 42. ve 44. madde arasında düzenlenmiştir. Kanunun 42. maddesinde bileşik suç, 43. maddesinde zincirleme suç, 44. maddesinde ise fikri içtima düzenlenmiştir.

YTCK'nın 142. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde düzenlenen bir bina içinde muhafaza altına alınan bir mala yönelik olarak gerçekleştirilen hırsızlık suçunda binaya hukuka aykırı olarak girilip girilmediği önemsenmeyip sadece, bina ve eklentileri içindeki değerlerin korunduğu gerekçesiyle Yargıtay 6. Ceza Dairesi, *"hırsızlık bina veya eklentileri içinde muhafaza altına alınmış olan eşya hakkında, ... İşlenmesi halinde,"* konuta veya işyerine hukuka aykırı şekilde girilmiş ise, konut veya işyeri dokunulmazlığını bozmak fiilinin hırsızlık suçunun yanında bu suçtan ayrı ve bağımsız suç olma özelliğini koruduğunu içtihat etmiştir.²³⁸

Hırsızlık suçu bakımından mümkün olan diğer suçların çokluğu hali zincirleme suçtur. Buna göre hırsızlık suçunun aynı suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda bir kişiye karşı birden fazla işlenmesi durumunda bir cezaya hükmedilir. Örneğin bir vida fabrikasında çalışan failin her gün 10 adet vida çalmasında da zincirleme suç hükmü gereği tek suç olduğu kabul edilmelidir. Ancak failin cezası TCK'nın 43. maddesi ne göre arttırılacaktır. Bununla beraber fail girdiği evden birden fazla sayıda eşya almaşa tek bir hırsızlık suçundan söz edilmelidir.²³⁹

G. YAPTIRIM VE KOVUŞTURMA

1.Yaptım

YTCK'nın 141. Maddesi hırsızlık suçunu işleyen faile bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verileceğini öngörmüştür. Maddede öngörülen suça verilen hapis

²³⁸ Esen, s. 39.

²³⁹ Özbek ve diğerleri, s. 620.

cezasının alt sınırının bir yıl olduğu, bu sürenin ise YTCK'nın, 49/2. maddesine göre kısa süreli hapis cezası kabul edildiği gözetildiğinde, hâkimin cezayı alt sınırdan vermesi durumunda 50/1. maddeye göre adli para cezasına ya da diğer bir tedbire çevirme olanağı vardır. Ancak bu halde cezanın ertelenmesi olanağı bulunmamaktadır. Bunun yanında cezanın sonucu 51. Maddede düzenlenen iki yıl veya daha az süreli hapis cezası ise kişinin cezası ertelenebilir.²⁴⁰

2. Kovuşturma

Hırsızlık suçunun kovuşturulması şikâyet koşuluna bağlı değildir. Soruşturma ve kovuşturma işlemleri Cumhuriyet Savcısı tarafından doğrudan yapılır. Görevli mahkeme ise Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun 11. Maddesine göre asliye ceza mahkemesidir.

Hırsızlık suçunun paydaş veya elbirliğiyle malik olunan mal üzerinde veya bir hukuki ilişkiye dayanan alacağı tahsil etmek amacıyla işlenmesi veya kullanma hırsızlığı niteliğinde olması durumlarında, suçun takibi zilyedin şikâyetine bağlıdır. Zilyet, süresi içinde şikâyetinde bulunursa suç takip edilecektir.²⁴¹

V.HIRSIZLIK SUÇUNUN BENZER SUÇLARLA MUKAYESESİ

Hırsızlık suçu malvarlığına karşı işlenen suçlar arasında yer almakta ve diğer malvarlığına karşı işlenen suçlarla bazı benzerlikler ve farklılıklar taşımaktadır. Ayrıca özellikle uygulamada bazı suçlar hırsızlıkla karıştırılmakta ve suçun karşılığının belirlenmesinde bazı güçlükler yaşanabilmektedir. Çalışmamızdaki bu başlık altında hırsızlık suçunun, yağma, mala zarar verme, güveni kötüye kullanma,

²⁴⁰ Meran, s. 46.

²⁴¹ Artuç, s. 126.

dolandırıcılık, karşılıksız yararlanma ve kaybolmuş veya hata sonucu ele geçmiş eşya üzerinde tasarruf suçları ile olan benzerlikleri ve farklılıkları değerlendirilmeye çalışılmıştır.

A.YAĞMA SUÇU VE HIRSIZLIK

Hırsızlık suçuyla en yakın benzerlik gösteren suçlardan olan yağma suçu, Türk Ceza Kanununda, hırsızlık suçunun düzenlendiği ve kişilere karşı suçların yer aldığı malvarlığına karşı suçlar başlığını taşıyan onuncu bölümde 148. Maddede üç fıkra olarak yer almaktadır. Buradaki halinde;

“1)Bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden ya da malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından bahisle tehdit ederek veya cebir kullanarak, bir malı teslim veya malın alınmasına karşı koymamaya mecbur kılan kişi, altı yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

2)Cebir veya tehdit kullanılarak mağdurun, kendisini veya başkasını borç altına sokabilecek bir senedi veya var olan bir senedin hükümsüz kaldığını açıklayan bir vesikayı vermeye, böyle bir senedin alınmasına karşı koymamaya, ilerde böyle bir senet haline getirilebilecek bir kağıdı imzalamaya veya var olan bir senedi imha etmeye veya imhasına karşı koymamaya mecbur edilmesi halinde de aynı ceza verilir.

3)Mağdurun, herhangi bir vasıta ile kendisini bilmeyecek ve savunamayacak hale getirilmesi de, yağma suçunda cebir sayılır.” Denilerek yağma suçunun temel şekli madde metninde tanımlanmış ve suçun niteliği itibarıyla hırsızlıktan daha ağır yaptırımlar öngörülmüştür.

Hırsızlık suçunda olduğu gibi, yağma suçunda da taşınır malın alınmasında zilyedin rızasının olmaması gerekir. Ancak hırsızlık suçundan farklı olarak, yağma suçu mağdurun rızasının cebir veya tehdit kullanılarak ortadan kaldırılması halinde

oluşacaktır. Cebir kullanılarak işlenen yağmada cebirin, neticesi sebebiyle ağırlaşmış kasten yaralama boyutuna ulaşmaması gerekir.²⁴²

Mal alındıktan yani hırsızlık suçu tamamlandıktan sonra, malını geri almak isteyen kişiye karşı cebir veya tehdide başvurulması durumunda artık yağma suçundan söz edilemez. Hırsızlık suçuna konu olan malın geri alınmasını önlemek amacıyla yönelik olarak kullanılan cebir veya tehdit ayrı suçları oluşturur. Bu durumda, gereken gerçek içtima hükümlerinin uygulanmasıdır.²⁴³ Ayrıca yağma suçunda hırsızlık suçunda olduğu gibi sadece mal mülkiyetini ve zilyetliğini değil kişinin hürriyetinin de korunması amaçlanmaktadır. Bu anlamda hırsızlık suçu ve yağma suçunda korunan hukuksal değerlerin farklı olduğu görülmektedir.

Yağma suçunun nitelikli halleri ise Yeni Türk Ceza Kanunu'nun(YTCK) 149.maddesinde iki fıkra olarak düzenlenmiş ve burada suçun silahla, kişinin kendisini tanınmayacak bir hale koyması, birden fazla kişiyle, gece vakti işlenmesi gibi halleri de içine alan sekiz bentte fail hakkında on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunacağı öngörülmüştür.

Günümüzde zaman zaman kapkaç niteliğindeki eylemler ile yağma suçları birbirine karışmaktadır. Olayların çoğunda bu iki suç geçitli bir nitelik arz etmektedir. Kapkaç çoğu zaman bir kimsenin üstünde veya elinde taşıdığı eşyanın fail tarafından, kişinin vücuduna herhangi bir dokunma olmaksızın alınıp, olay yerinden uzaklaşması şeklinde gerçekleşmektedir. Bu şekildeki eylem, hırsızlık suçunu oluşturacaktır. Eğer mağdur çantayı bırakmaz failde çantayı çekiştirir ve zorlama sonucu çantanın kulpu koptuktan sonra fail çantayı alıp kaçarsa hırsızlık suçu yağma suçuna dönüşecektir.²⁴⁴

²⁴² TCK m.148 Gereğesi

²⁴³ TCK m.148 Gereğesi

²⁴⁴ Artuğ, s. 232.

B. MALA ZARAR VERME SUÇU VE HIRSIZLIK

Mala zarar verme suçu YTCK'nın 151.maddesinin birinci fıkrasında *“Başkasının taşınır veya taşınmaz malını kısmen veya tamamen yıkan, tahrip eden, bozan, kullanılamaz hale getiren veya kirleten kişi, mağdurun şikâyeti üzerine dört aydan üç yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.”* şeklinde tanımlanmıştır. İkinci fıkra ise suçun haklı bir neden olmaksızın sahipli bir hayvanın öldürülmesi, işe yaramaz hale getirilmesi veya değerinin azaltılması halinde işlenmesi durumunda da birinci fıkra hükmünün uygulanacağı öngörülmüştür.

YTCK'nın 151. maddesinde düzenlenen mala zarar verme suçunun basit halinin devamında 152.maddede nitelikli hali 153.maddede ise, ibadethanelere ve mezarlıklara zarar verme suçları düzenlenmiştir. Mala zarar verme suçunun basit ve nitelikli halleri 765 sayılı ETCK'nın 516-521.maddelerinde düzenleme altına alınmıştır. 521.maddede düzenlenen, nedensiz bir yere başkasına ait bir hayvanı öldürme veya işe yaramayacak hale getirme suçu YTCK'da ayrı bir suç olarak düzenlenmemiş 151.maddenin ikinci fıkrasında hüküm altına alınmıştır.

Mala zarar verme suçuyla hırsızlık suçu arasında benzerlikten çok farklılıklar bulunmaktadır. Mala zarar verme suçunda, bir kimsenin rızasıyla faile verdiği mallarına zarar verilmesi durumunda da suç oluşacaktır. Oysaki hırsızlık suçunda mal mağdurun rızası dışında elinden çıkmaktadır. Ayrıca suçun maddi unsuru yönünden farkları ise, mala zarar verme suçu seçimlik hareketli bir suç olmasıdır. YTCK 151.madde metninde sayıldığı gibi fail suça konu olan mala, yıkma, tahrip etme, yok etme, bozma, kullanılamaz hale getirme veya kirletme suretiyle zarar vermektedir. Buradaki seçimlik hareketlerden kirletme, örneğin başkasına ait olan bir binanın duvarına yazı yazmak, afiş veya ilan yapıştırmak, resim yapmak suretiyle gerçekleştirilebilir.²⁴⁵

Mala zarar verme suçu, taşınır malvarlığına karşı işlenmesinin yanında, taşınmaz mallara karşı da işlenmektedir. Bu durum korunan hukuki yararın zilyetlik

²⁴⁵ TCK m.151 Gereği

değil de, mülkiyet hakkı olması ve failin gayesinde faydalanmak niyeti olmayıp, mala zarar verme düşüncesiyle hareket etmesi yönlerinden hırsızlık suçlarından ayrılır. Ancak her ikisinin de malvarlığına yönelik haklara karşı işlenmesi sebebiyle aynı bölümde düzenlenmiştir.²⁴⁶

Maddenin ikinci fıkrasında, mala zarar verme suçunun konusunun hayvan olması durumuna ilişkin bir hüküm bulunmaktadır. Buna göre, başkasına ait olan bir hayvanın öldürülmesi veya işe yaramaz hale getirilmesi yahut değerinde azalmaya neden olunması durumunda birinci fıkra hükmü uygulanacaktır.²⁴⁷ Ayrıca hırsızlıktan farklı olarak mala zarar verme suçunun basit halinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun şikâyetine bağlıdır.

C. GÜVENİ KÖTÜYE KULLANMA VE HIRSIZLIK

YTCK'nın 155.maddesinde güveni kötüye kullanma suçu iki fıkra halinde düzenlenmiş ve buna göre bir kişi *“1) başkasına ait olup da muhafaza etmek veya belirli bir şekilde kullanmak üzere zilyetliği kendisine devredilmiş olan mal üzerinde, kendisinin veya başkasının yararına olarak, zilyetliğin devri amacı dışında tasarrufta bulunan veya bu devir olgusunu inkâr eden kişi, şikâyet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.”*

2) Suçun, meslek ve sanat, ticaret veya hizmet ilişkisinin ya da, hangi nedenden doğmuş olursa olsun, başkasının mallarını idare etmek yetkisinin gereği olarak tevdi ve teslim edilmiş eşya hakkında işlenmesi halinde, bir yıldan yedi yıla kadar hapis ve üç bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.” Bu yasadaki 155.madde, 765 sayılı ETCK'nın 508. ve 510.maddelerini aynı hükümde düzenlemiştir.

Anılan 155.maddeye göre, başkasına ait olup da muhafaza etmek veya belirli bir şekilde kullanmak için zilyetliği kendisine devredilmiş bulunan mal üzerinde

²⁴⁶ Artuç, s. 314.

²⁴⁷ TCK m.151 Gerekeçesi

kendisinin veya başkasının yararına olarak, zilyetliğin devri amacı dışında tasarrufta bulunan veya bu devri inkâr eden kişi şikâyet üzerine cezalandırılır.²⁴⁸

İkinci fıkra da geçen başkasının mallarını idare etmek yetkisi de geniş bir kavramdır. Bu nedenle, yasa koyucuda bunu, hangi nedenden doğmuş olursa olsun, ibaresiyle açıklamayı gerekli görmüştür. Malları idare etmek, bir resmi görevle ilgili olabileceği gibi, özel bir ilişkiden de kaynaklanabilir. Bu duruma örnek olarak bir çiftlikte kâhyalık yapan kişiye verilen idare görevi gösterilebilir.²⁴⁹

155.maddenin ikinci fıkrasında güveni kötüye kullanma suçunun nitelikli hali düzenlenmiştir. Buna göre güveni kötüye kullanma suçunun, meslek ve sanat, ticaret veya hizmet ilişkisinin ya da, hangi nedenden doğmuş olursa olsun, başkasının mallarını idare etmek yetkisinde bulunulmasının gereği tevdi ve teslim edilmiş eşya hakkında işlenmesi halinde, failin suçun temel şekline göre daha ağır ceza ile cezalandırılması gerekmektedir.²⁵⁰

Güveni kötüye kullanma suçunun maddi konusu, faile belirli bir şekilde kullanması veya muhafaza etmesi için zilyetliği devredilmiş bulunan maldır. Bu mal taşınır veya taşınmaz olabilir. Fail, suç konusu malın maliki değildir. Bu nedenle müşterek veya iştirak halinde mülkiyete konu olan mallarla ilgili olarak, müşterek veya iştirak halinde malik olanlar birbirlerine karşı güveni kötüye kullanma suçunu işleyemezler.²⁵¹

Hırsızlık suçunda fail herkes olabilirken güveni kötüye kullanma suçunda malın zilyetliği kendisine devredilmiş kişi fail olabilir. Ve güveni kötüye kullanma suçunda fail başkasına ait bulunan bir malın zilyetliğine suç oluşturan davranışı gerçekleştirmeden önce sahiptir.

²⁴⁸ Artuç, s. 406.

²⁴⁹ Yurtcan, s. 105.

²⁵⁰ Yurtcan, s.105.

²⁵¹ TCK m.155 Gereği

D. DOLANDIRICILIK SUÇU VE HIRSIZLIK

Dolandırıcılık suçu YTCK'nın 157.maddesinde *“hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak kendisine veya başkasına bir yarar sağlayan kişiye bir yıldan beş yıla kadar hapis iki bin güne kadar adli para cezası verilir.”* Şeklinde düzenlenmiştir.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere dolandırıcılık suçunda fail için özel bir koşul aranmamıştır. Suçun faili herkes olabilir. Dolayısıyla bu açıdan hırsızlık suçu ile dolandırıcılık suçu arasında bir fark bulunmamaktadır. Hırsızlık suçunda söz konusu malvarlığı mağdurun taşınmaz malları iken, dolandırıcılık suçunda taşınır malların yanında taşınmaz mallarda suça konu olmaktadır. Ayrıca suçun işlenmesi sırasında fail hileli davranışlarla mağduru aldatmaktadır. Yapılan hileli davranışlarla mağdurun irade serbestisi etki altına alınıp özgür iradesi ihlal edilmektedir.

Dolandırıcılık suçunda hile, icrai bir davranışla gerçekleştirilebileceği gibi; mağdurun içine düştüğü hatadan, bir konu hakkında yanlış bilgisi bulunmasından yararlanarak da, yani ihmali davranışla da gerçekleştirilebilir. Ancak, böyle bir durumda kişinin hataya düşen kişiyi bilgilendirmekle yükümlü olması gerekir.²⁵²

Dolandırıcılık suçunda mağdurun hileli davranışa maruz kalacak düzeyde iradesi olması gerekir yani mağdurun çok küçük bir çocuk ya da akıl hastası biri olması durumunda, maruz kaldığı suç sonrası dolandırıcılık suçu değil hırsızlık suçu oluşacaktır. Mağdurun algılama yeteneğinin zayıf olması durumunda ise hırsızlık suçu değil 158. Maddede öngörülen nitelikli dolandırıcılık suçu oluşacaktır.

Dolandırıcılık suçu, kasten işlenebilen bir suçtur. Buradaki kast, dolandırıcılık suçunun maddi unsurlarının tümünün fail tarafından bilinmesini ifade etmektedir. Yani, fail gerçekleştirdiği davranışların hile içerdiğini, başka birini aldatıcı nitelikte olduğunu bilmelidir.²⁵³

Hırsızlık suçu ile dolandırıcılık suçu arasında suçun failinin tespiti açısından da bazı farklılıklar ve kolaylıklar vardır. Hırsızlık suçunda mağdur çoğu zaman fail

²⁵² Yurtcan, s. 111.

²⁵³ TCK m.157/1 gerekçesi

veya faillerle karşılaşmamaktadır. Örneğin evden yapılan hırsızlıklarda eğer ev sahipleri suçun gerçekleştiği esnada evde değilse, hırsızları tarif etmeleri ve eşkâl vermeleri mümkün olmamaktadır. Eğer bahsedilen ev bir yazlık ya da yayla evi ise hırsızlığın gerçekleşme tarihinin bile belirlenmesi zorlaşmaktadır. Bu durum hırsızlık faillerinin belirlenmesinde ve yakalanmasında zorluklara sebep olmaktadır. Dolandırıcılık suçunda ise fail ve mağdur çoğu zaman yüz yüze ilişki kurmakta ve suç işlenene kadar bazen saatlerce ve günlerce birlikte olmaktadır.

Halk içinde define dolandırıcılığı olarak bilinen ya da altın görünümlü saat, çakmak gibi eşyaların mağduru aldatarak değerinin çok üstünde satılması şeklinde gerçekleşen dolandırıcılık suçlarında mağdur fail veya faillerle uzun zaman birlikte olduğundan suçluların eşkâlleri kolluk güçlerine açık bir şekilde verilebilmektedir. Böylece dolandırıcıların tespiti ve yakalanması kolaylaşmaktadır.

E. KARŞILIKSIZ YARARLANMA SUÇU VE HIRSIZLIK

Karşılıksız yararlanma suçu 5237 sayılı YTCK'nın 163.maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddenin birinci fıkrasında *“Otomatlar aracılığı ile sunulan ve bedeli ödendiği takdirde yararlanılabilen bir hizmetten ödeme yapmadan yararlanan kişi, iki aydan altı aya kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.”* Şeklinde tanımlanmış, ayrıca anılan maddenin ikinci fıkrasında, suçun telefon hatlarından veya elektromanyetik dalgalarla yapılan şifreli veya şifresiz yayınlardan sahibinin veya zilyedinin rızası olmadan yararlanan kişi tarafından işlenmesi halinde altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılacağı öngörülmüştür.

765 sayılı ETCK'nın ilk halinde karşılıksız yararlanma eylemi suç olarak düzenlenmemektedir. 1991 yılında çıkarılan 3756 sayılı yasayla karşılıksız yararlanma faslı adı altında 521/a ve 521/b Maddeleri eklenmiştir.

765 sayılı ETCK'nın 521/b maddesiyle, YTCK'nın 163.maddesinin hükümleri benzer nitelikte olmasının yanında bir kısım farklılıklarda mevcuttur. 765 sayılı ETCK'nın 521.maddesinde sadece, *“bedel ödendiği takdirde hizmet elde*

edebilecek otomatik aletlerden ödeme yapmadan yararlanma” eylemi suç olarak düzenlenmişken, YTCK’da üç ayrı eylem suç haline getirilmiştir.²⁵⁴

Otomat insanların yapabileceği bazı şeyleri yapan elektrikli veya manyetik bir araç anlamındadır. Bazı otomatlar yiyecek, içecek gibi ihtiyaç malzemeleri sunarken bazıları oyun oynatma, telefonla konuşma ya da müzik dinleme gibi hizmetler sunarlar.

Madde metninden de anlaşılacağı gibi; otomatlar aracılığı ile sunulan ve bedeli ödendiği zaman yararlanılabilen bir hizmetten ödeme yapmadan yararlanmak, karşılıksız yararlanma suçunu oluşturmaktadır. Hırsızlık suçu oluşması için ortada taşınır bir mal bulunması gerekir. Otomatlar aracılığıyla satışa sunulan hizmetlerden, otomatın teknik işleyişine müdahale ederek otomatı devre dışı bırakmak suretiyle ve bedeli ödenmeksizin yararlanılması durumunda ortada taşınır bir mal olmadığından hırsızlık suçu oluşmamaktadır.

Kamuda ya da özel kuruluşlarca kurulmuş bulunan telli ve telsiz telefon hatları ile bunların sistemlerinden veya elektromanyetik dalgalar yolu ile şifreli veya şifresiz yayın faaliyeti yapan televizyon yayınlarından, sahiplerinin yada zilyetlerinin rızası yokken yararlanılması durumunda da karşılıksız yararlanma suçu oluşur. Bu durumda bir mal olmadığı için hırsızlık suçundan söz edilemez.²⁵⁵

Ayrıca hırsızlık suçunda olduğu gibi karşılıksız yararlanma suçunda da suç herkes tarafından işlenebilir. Dolayısıyla suçun faili açısından aralarında fark bulunmamaktadır.

F. KAYBOLMUŞ VEYA HATA SONUCU ELE GEÇMİŞ EŞYA ÜZERİNDE TASARRUF SUÇU VE HIRSIZLIK

Kaybolmuş veya hata sonucu ele geçmiş eşya üzerinde tasarruf suçu 5237 sayılı YTCK’nın 160.maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre “*Kaybedilmiş olması nedeniyle malikinin zilyetliğinden çıkmış olan ya da hata sonucu ele geçirilen eşya*

²⁵⁴ Artuç, s. 640.

²⁵⁵ TCK m.163 gerekçesi

üzerinde, iade etmeksizin veya yetkili mercileri durumdan haberdar etmeksizin, malik gibi tasarrufta bulunan kişi, şikâyet üzerine, bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.”

YTCK'daki bu suç tipiyle kanun koyucu, kaybolması nedeniyle malikinin zilyetliğinden çıkmış ve kaybolma, ya da hata sonucu failin eline geçmiş olan bir malın hukuk kurallarına aykırı bir şekilde mal edinilmesini yasaklamıştır. Suçun faili herhangi bir gerçek kişi olabilir. Kaybedilmiş bir malı bulan veya hata sonucu ele geçirdiği bir malı sahibine iade etmeyen ayrıca yetkili mercilere bildirmeyip mal üzerinde malik gibi tasarrufta bulunan kimse bu suçun failidir.

Kaybolmuş veya hata sonucu ele geçmiş eşya üzerinde tasarruf suçunun mağduru, eşyanın malikidir. Yani eşyayı kaybeden veya hata sonucu elden çıkaran kimse, suçun mağdurudur. Malik ile eşyayı kaybeden veya elden çıkaran kimse farklı olabilir. Tüzel kişiler açısından ise anılan tüzel kişilik suçun mağduru olamayacağından suçtan zarar gören olarak anılacaktır.²⁵⁶

Suçun konusu olan kaybolmuş veya hata sonucu ele geçmiş eşyayı bulan kimsenin ne yapması gerektiği, Türk Medeni Kanunu (TMK)'nın 769 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Anılan maddelere göre, kaybedilmiş bir şeyi bulan kimse, malın sahibine haber vermek, malın sahibini bilmiyorsa kolluk kuvvetlerine bildirmek, eğer köyde ise muhtara bildirmek veya araştırma yapmak ve gerektiğinde ilan etmek zorundadır.²⁵⁷

Suçun takibi açısından, kaybolmuş veya hata sonucu ele geçmiş eşya üzerinde tasarruf suçunun takibi mağdurun şikâyetine bağlıdır.

VI. MALVARLIĞINA KARŞI İŞLENEN SUÇLARDA ORTAK HÜKÜMLER

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile aralarında belli akrabalık ilişkisi bulunan kişilerin birbirlerinin malvarlığına karşı işlemiş oldukları suçlardan dolayı cezalandırılmamaları öngörülmüştür. Ayrıca failin, azmettiren veya yardım edenin

²⁵⁶ Artuç, s. 603.

²⁵⁷ Artuç, s. 605.

pişmanlık göstermesi ve mağdurun zararının bir kısmını veya tamamını karşılaması durumunda alacağı cezada indirimde gidilmesi hususları öngörülmüştür.

A.ŞAHSİ CEZASIZLIK SEBEBİ VEYA CEZADA İNDİRİM YAPILMASINI GEREKTİREN ŞAHSİ SEBEP

5237 sayılı Türk Ceza Kanunuyla mal varlığına karşı işlenen suçların mağdurun belli akrabaları tarafından işlenmesi halinde failin cezalandırılmaması öngörülmüş, ancak yağma ve nitelikli yağma suçlarında bu şahsi cezasızlık nedeninden yararlanma kabul edilmemiştir.

Buna göre anılan maddenin uygulanacağı suçları şu şekilde belirleyebiliriz.

- Hırsızlık, nitelikli hırsızlık(m.142,143,144,145), kullanma hırsızlığı(m.146)
- Mala zarar verme(m.151),mala zarar vermenin nitelikli halleri(m.152)
- İbadethanelere ve mezarlıklara zarar verme (m.153)
- Hakkı olmayan yere tecavüz (m.154)
- Güveni kötüye kullanma(m.155)
- Bedelsiz senedi kullanma (m.156)
- Dolandırıcılık (m.157), nitelikli dolandırıcılık (m.158,159)
- Kaybolmuş veya hata sonucu ele geçmiş eşya üzerinde tasarruf etme (m.160)
- Hileli iflas (m.161) ve taksirli iflas (m.162)
- Karşılıksız yararlanma (m.163)
- Şirket veya kooperatifler hakkında yanlış bilgi verme (m.164)
- Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi (m.165)
- Bilgi vermeme (m.166)

Bu suçların haricinde YTCK'nın 167. Maddesinde düzenlenen şahsi cezasızlık veya cezadan indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebeplerin uygulanması olanağı bulunmamaktadır.²⁵⁸

²⁵⁸ Artuç, s. 693.

167.maddede iki fıkra halinde yapılan düzenlemeye göre “(1) Yağma ve nitelikli yağma hariç, bu bölümde yer alan suçların;

a) Haklarında ayrılık kararı verilmemiş eşlerden birinin,

b) Üstsoy veya altsoyun veya bu derece kayın hasımlarından birinin veya evlat edinen veya evlatlığın,

c) Aynı konutta beraber yaşayan kardeşlerden birinin, zararına olarak işlenmesi halinde, ilgili akraba hakkında cezaya hükmolunmaz.

(2) Bu suçların, haklarında ayrılık kararı verilmiş olan eşlerden birinin, aynı konutta beraber yaşamayan kardeşlerden birinin, aynı konutta beraber yaşamakta olan amca, dayı, hala, teyze, yeğen veya ikinci derecede kayın hasımlarının zararına olarak işlenmesi halinde; ilgili akraba hakkında şikâyet üzerine verilecek ceza, yarısı oranında indirilir.”

YTCK 167. Maddede belirlenen şahsi cezasızlık sebebi veya cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebeplere benzer hükümlere, 765 sayılı ETCK’nın 524. maddesinde yer verilmiştir. YTCK’nın 167. Maddesinde sayılan akrabalar ile 765 sayılı ETCK’da sayılar akrabalar aynıdır.

Şahsi cezasızlık nedeninin söz konusu olduğu durumlarda, ilgili kişinin sadece cezai sorumluluğuna gidilemez. İşlenen fiil, suç oluşturma özelliğini devam ettirmektedir. Maddenin ikinci fıkrasında ise, malvarlığına karşı işlenen ve birinci fıkra kapsamında yer alan suçlardan dolayı cezada indirime gidilmesini gerektiren şahsi sebepler gösterilmiştir.²⁵⁹

B. ETKİN PİŞMANLIK

Mala karşı işlenen belli suçlarda failin, azmettirenin veya yardım edenin bizzat pişmanlık göstererek mağdurun uğramış olduğu zararı aynen geri verme veya tazmin suretiyle tamamen gidermesi durumunda verilecek cezada belli oranlarda

²⁵⁹ TCK m.167 gerekçesi.

indirim yapılmasıyla ilgili hüküm 5237 sayılı TCK'nın 168. Maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

“Etkin pişmanlık madde 168.(Değişik:29/6/2005-5377/20 madde.)

(1) Hırsızlık, mala zarar verme, güveni kötüye kullanma, dolandırıcılık, hileli iflas, taksirli iflas ve karşılıksız yararlanma suçları tamamlandıktan sonra ve fakat bu nedenle hakkında kovuşturma başlamadan önce, failin, azmettirenin veya yardım edenin bizzat pişmanlık göstererek mağdurun uğradığı zararı aynen geri verme veya tazmin suretiyle tamamen gidermesi halinde, verilecek cezanın üçte ikisine kadarı indirilir.

(2)Etkin pişmanlığın kovuşturma başladıktan sonra ve fakat hüküm verilmezden önce gösterilmesi halinde, verilecek cezanın yarısına kadarı indirilir.

(3) Yağma suçundan dolayı etkin pişmanlık gösteren kişiye verilecek cezanın, birinci fıkraya giren hallerde yarısına, ikinci fıkraya giren hallerde üçte birine kadarı indirilir.

(4) Kısmen geri verme veya tazmin halinde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için, ayrıca mağdurun rızası aranır.

(5) (Ek:2/7/2012-6352/84m.) Karşılıksız yararlanma suçunda, fail, azmettiren veya yardım edenin pişmanlık göstererek mağdurun, kamunun veya özel hukuk tüzel kişisinin uğradığı zararı, soruşturma tamamlanmadan önce tamamen tazmin etmesi halinde kamu davası açılmaz; zararın hüküm verilinceye kadar tamamen tazmin edilmesi halinde ise,

Verilecek ceza üçte birine kadar indirilir. Ancak kişi, bu fıkra hükmünden iki defadan fazla yararlanamaz.’’

Etkin; kelime olarak, hareketli, işleyen, çalışan, faal, aktif, dinamik manasına gelmekte, pişman ise; yaptığı bir işin veya davranışın olumsuz sonucunu görerek üzülen kişi manasına gelmektedir.²⁶⁰ Etkin pişmanlık kavramı, bir kişinin işlediği olumsuz bir davranışın sonunda hiçbir zorlama ve baskı olmadan üzülmesi, pişmanlık duyması ve bu pişmanlığını yaptığı bazı hareketlerle dışa yansıtması durumudur.

²⁶⁰ Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük <http://www.tdk.gov.tr> (15.03.2015)

5237 sayılı TCK'nın 168.maddesinde düzenlenen “*etkin pişmanlık*” hükümlerinin uygulanabilmesi için, maddede sınırlı olarak sayılan suçların işlenmesi halinde, failin bizzat pişman olarak mağdurun uğramış olduğu zararı aynen iade etme veya tazmin suretiyle tamamen gidermesi gerekmektedir.

Kişi suç tamamlandıktan sonra pişmanlık gösterebilir. Bu durumda, işlenmiş ve tamamlanmış olan suç işlenmemiş hale artık döndürülemez. Ancak, suç tamamlandıktan sonra, pişmanlık duyarak, gerçekleştirilen haksızlığın neticeleri mümkün olduğunca ortadan kaldırılabilir.²⁶¹

Hırsızlık suçlarında suçun işlenmesi esnasında meydana gelen “*diğer zararlar*” ayrıca “*mala zarar verme*” suçu kapsamında göz önüne alınacağından, çalınan malın kendisinin iade edilmesi veya tazmin edilmesi durumunda fail hakkında etkin pişmanlık hükümlerini uygulamak suretiyle cezada indirim yapılması gerekmektedir.²⁶² Yağma suçuyla ilgili olarak, bu madde çerçevesinde tektin pişmanlıktan yararlanma da, kovuşturmadan önce- hükümden önce ayrımı dikkate alınmak suretiyle yeniden düzenlenmiştir. Ancak indirim oranları farklıdır.²⁶³

C. TÜZEL KİŞİLER HAKKINDA GÜVENLİK TEDBİRİ UYGULANMASI

5237 sayılı TCK'nın 169.maddesine göre, hırsızlık, güveni kötüye kullanma ve dolandırıcılık suçlarının işlenmesi suretiyle yararına haksız menfaat sağlanan tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunacağı öngörülmüştür. Tüzel kişiler hakkında uygulanabilecek güvenlik tedbirleri 5237 sayılı yasanın 60. Maddesinde dört fıkra halinde gösterilmiştir. Buna göre;

“(1) Bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcisinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkûmiyet halinde, iznin iptaline karar verilir.

²⁶¹ TCK m.168 gerekçesi

²⁶² Esen, s. 433.

²⁶³ Yurtcan, s. 170.

(2) Müsadere hükümleri, yararına işlenen suçlarda özel hukuk tüzel kişileri hakkında da uygulanır.

(3) Yukarıdaki fıkralar hükümlerinin uygulanmasının işlenen fiile nazaran daha ağır sonuçlar ortaya çıkarabileceği durumlarda, hakim bu tedbirlere hükmetmeyebilir.

(4) Bu madde hükümleri kanunun ayrıca belirttiği hallerde uygulanır.”

Birinci fıkradaki anlatımla ifade edilmek istenen şey şudur. Bir özel hukuk tüzel kişisi, bir kamu kurumunun verdiği izinle faaliyet yürütecektir. Tüzel kişinin organ ya da temsilcilerinin iştirakiyle iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması ile kasıtlı bir suç işlenmektedir. Bu suçtan dolayı tüzel kişi bünyesinde görev yapmakta olan gerçek kişiler hakkında mahkûmiyet kararı verildiğinde, mahkeme iznin iptal edilmesine de karar verecektir. Maddenin ifadesi mutlak olup sayılan hususların gerçekleşmesi halinde, iznin iptaline karar verilmesi mecburidir. Bu konuda takdir yetkisi bulunmamaktadır.²⁶⁴ Konuyla ilgili olarak 169.madde gerekçesinde şu örnekler bulunmaktadır. Uyuşturucu madde ticaretinden elde edilen gelirlere meşruiyet görüntüsü vermek için bir döviz bürosunun kullanılması durumunda, bu döviz bürosunu işleten özel hukuk tüzel kişisinin, döviz bürosunu işletmek üzere almış olduğu izin iptal edilir. Yine aynı şekilde, ilaç üretmek için izin alınmış olan bir laboratuvarı uyuşturucu madde üretimi yapılması durumunda da aynı sonuç doğacak yani laboratuvarın izni iptal edilecektir.

²⁶⁴ Yurtcan, s. 177.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÜNÜMÜZDE İŞLENEN HIRSIZLIK ÇEŞİTLERİ HIRSIZLARIN KULLANDIĞI YÖNTEMLER VE ALINABİLECEK TEDBİRLER

Çalışmamızın bu bölümünde günümüzde işlenen hırsızlık çeşitleri, hırsızların kullandığı yöntem ve malzemeler, hırsızlık suçuna karşı alınabilecek caydırıcı ve önleyici tedbirler ile birlikte hırsızlığın nedenleri bir arada ortaya konmaya çalışılmıştır.

I. GENEL OLARAK

Hırsızlık suçu ülkemizde meydana gelen tüm suçlar içerisinde en çok işlenen suç çeşitlerinin başında gelmektedir. 2012 yılında meydana gelen 1.491.769 asayiş olayının 405.405'i hırsızlık suçudur. Buna göre, Türkiye'de meydana gelen asayiş olaylarının %27'si, yani her dört suçtan biri hırsızlık suçudur. Asayiş olaylarının 1.312.055 si polis bölgesi, 179.714' ü jandarma bölgesinde, hırsızlıkların 376.773'ü polis bölgesi, 28.632'si jandarma bölgesinde meydana gelmiştir.²⁶⁵

Yapılan araştırmalara göre, genelde yapılan hırsızlıkların yarısı ihbar edilmektedir. Öte yandan ihbar edilen suçlardan faili meçhul olanlarının sayısı da oldukça fazladır. 1996-2006 yılı polis verilerine göre evden hırsızlıkta %66.00/90.40 oto hırsızlığında %86.18/92.80'dir. Yıllar geçtikçe oranlarda artış olmaktadır. Hırsızlık verileri bakımından gerçeğe en yakın olanlar ise evden ve otodan yapılan hırsızlıklardır.²⁶⁶

²⁶⁵ Hırsızlık Suçu Ve Geleceğe Yönelik Yaklaşımlar, j.Gn.K. Basımevi Müdürlüğü, Ankara 2013, s. 3.

²⁶⁶ Yücel, s. 171.

II. HIRSIZLIĞIN ÇEŞİTLERİ

A. EVDEN HIRSIZLIK

Hırsızlık çeşitleri arasında evden hırsızlık önemli bir yer tutmaktadır. İnsanların evi özel yaşamlarını sürdürdükleri ve kendilerini en fazla güvende hissetmek isteyecekleri yerdir. TÜİK tarafından her yıl yapılan Yaşam Memnuniyet Anketi'nde 2002 verilerine göre, kişilerin % 80,8 gibi büyük bir oranda kendilerini evinde güvende hissettikleri tespit edilmiştir.²⁶⁷

Kadınların iş hayatına atılmaları, çocukların ve gençlerin sınavlara hazırlık kursları gibi nedenlerle bireylerin evde bulunma süreleri kısaldığından evden hırsızlık olaylarında artışlar görülmektedir. Cohen ve Felson (1979) tarafından geliştirilen Rutin Aktivite Kuramı, işlenen Suçların, gündelik sosyal etkileşim kalıplarının doğası ile ilişkili olduğunu öngörmektedir. Teori, 1960-1980 yılları arasında kadınların çalışma yaşamına katılmasıyla bütün gün evinden uzak kalması gibi sosyal değişmeler üzerinde odaklaşmıştır. Bu değişmeler, sosyal organizasyonun çözülmesine ve buna bağlı olarak da kriminal fırsatlara yol açmıştır.²⁶⁸

Aile bireylerinin evde bulunup bulunmama durumu bu hırsızlık türünde etken olmasının yanında, evin konumu, kışlık, yazlık olması gibi durumlarda birer etkidir. Evden hırsızlık suçuna etki eden bazı faktörleri ve yöntemleri aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz.

1.Evin Bakımı

Suçlular suç işleme niyetlerinin ardından suçu nerede işleyeceklerine karar verirler ve ardından kendilerine spesifik bir hedef belirlerler. Suçlularla özellikle

²⁶⁷ Hırsızlık Suçu ve Geleceği... s. 74.

²⁶⁸ Enver Alper Güvel, **Suç Ve Ceza Ekonomisi**, Roma Yayınları, Ankara, 2004, s. 43.

evden hırsızlık suçunu işleyen kişilerle ilgili yapılan çalışmalar, rasyonel davranışlar sergilendiğini ve bir çeşit planlama yapıldığını ortaya koymuştur.²⁶⁹

Müstakil bir eve dışarıdan bakıldığında sahipsiz olduğu ve evde kimsenin olmadığı izlenimi doğuran, evin harabe ve yıkık bir görüntü vermesi, pencerelerin aşırı kirli olması veya evin etrafında varsa çimlerin kesilmemiş, ağaçların budanmamış olması gibi haller evden hırsızlık yapmak isteyen faillerin dikkatini çekmektedir. Posta kutusunda biriken fatura ve benzeri gönderilerin fazlalığı da evde kimse olmadığı izlenimi verir. Böyle durumlarda mümkünse komşulardan posta kutusunda biriken gönderileri almaları istenebilir.

Özellikle akşam saatlerinde evin ışıklarının yanmaması dışarıdan bakıldığında evde kimse olmadığına bir işaret olarak anlaşılır. Komşulara misafirlğe gitmek gibi kısa süreli evin terk edilmesi durumlarında evin bazı ışıklarının açık bırakılması faydalı olacaktır. Gündüz saatlerinde evin perdelerinin çekili olması da akşam saatlerinde ışıkların kapalı olması gibi evde kimse olmadığı izlenimini doğurur. Hırsızlar kapı zillerini çalmak suretiyle de evde kimse olup olmadığını kontrol ederler. Kapı zillerine ev sahiplerinin isimlerini açık bir şekilde yazmaları yerine isimlerinin baş harfi ve soyadları gibi kısaltılmış olarak yazmaları faydalı olacaktır. Son yıllarda kapı girişini gösteren kameraların evin içerisinden izlenmesini sağlayan güvenlik sistemlerinin yaygınlaşması, yabancı şahısların zillere basarak apartmana veya eve girebilmelerini zorlaştırmaktadır.

Yaşanılan evin kendisinin, bahçe duvarları ve kapısının çok lüks olması bahçesinde nadir bulunan pahalı ağaç ve çiçeklerin olması gibi durumlarda, bu tür evlerin bölgede bulunan diğer evlere nazaran daha zengin kişilere ait olduğu düşünülür. Evin bu durumu hırsızlık faillerince evden hırsızlık suçunu işleme kararı oluşmasına neden olabilir.

²⁶⁹ Hırsızlık Suçu Ve Geleceği... s. 90.

2. Evde Kıymetli Eşyaların Bulunması

Evden hırsızlıklarda çalınan eşyaların yükte hafif ve pahada ağır olması hırsızlarca başlıca tercih nedenidir. Buzdolabı, çamaşır makinesi, koltuk takımı gibi ağır eşyaların taşınması için bir araca ihtiyaç vardır ayrıca bunları tek kişinin çalması zordur. Bu tür ağır ve büyük ev eşyaları çalındığında komşular tarafından görülme olasılığı yüksek olacak ve suçun gerçekleşmesi uzun zaman alacaktır, çünkü eşyaların evden çıkarılıp araca yüklenmesi bazen bir iki saat sürebilmektedir. Ayrıca araçla olay yerinden uzaklaşmak kolay olsa da plaka ve araç bilgileri yakalanma riskini arttıracaktır. Çalınan ev eşyaların değerinin çok altında ve zor alıcı bulması da evden hırsızlık olaylarında bu tür eşyaların çalınmasının pek tercih edilmemesine neden olur.

Bahsettiğimiz ağır ev eşyalarının çalınması durumları genellikle yazlık, kışlık gibi kısa süre kullanılıp uzun süre terk edilen tatil yörelerinde gerçekleşir. Tatil mevsimi dışında evde hane halkıyla birlikte komşuların da olmaması bu eşyaları çalmak isteyen hırsızları nüfusun yoğun olduğu şehir merkezlerinden çok buralara çekmektedir.

Evde bulunan para ve ziynet eşyası, dizüstü bilgisayar, tablet gibi taşınması ve satması kolay olan eşyalar evden hırsızlığın oluşmasında önemli faktörlerdendir. Son zamanlarda özellikle bankaların yaptıkları altın günleri ve benzeri kampanyalar yastık altında bulunan altınların bankalarda saklanmasını sağlamaktadır. Hırsızların girdikleri evde çalacak altın bulamaması açısından bu gibi uygulamalar çalınan altın oranında düşüşe neden olacaktır.

Özellikle paraların, korunması gereken diğer eşyaya oranla daha titiz bir şekilde muhafaza edilmesi gerekmektedir. Hırsızlıklarda paranın çalınması öncelikle tercih edilir. Bunun nedeni paraya özel işaretler konulmamasıdır. Her ne kadar paraların seri numaraları olsa da bu seri numaraların mağdurlar tarafından bilinmemesi, paranın mağdura ait olduğunun kanıtlanmasını güçleştirmektedir. Bir başka neden ise paranın diğer eşyalar gibi paraya çevrilmesine gerek olmamasıdır.

Çünkü çaldığı eşyaları paraya çevirmek isteyen hırsızların bu esnada yakalanma riskleri devam etmektedir.²⁷⁰

Bankalardan çekilen, noterde veya tapuda bir araç veya gayrimenkul satışı sonrası alınan yüklü miktardaki paralar, hırsızlara hazır ve sonu iştah kabartıcı bir hedef göstermektedir. Hırsızlar buralarda planlı bir şekilde takipler yapmakta ve paraların başka yolla alınamayıp evde saklanması durumunda, ilk fırsatta takip ettikleri kişinin evine girerek yüklü miktardaki bu paraları çalmaktadırlar.

Evlerinden büyük miktarlarda para çalınan kişiler hırsızların mahallede veya apartmanda neden başka eve değil de kendi evlerine girdiklerini merak ederler. Balıkçıların balık olmadığını bildikleri bir su birikintisine değil de bolca balık tutacaklarını düşündükleri yerlere olta attıkları gibi, hırsızlarda yüksek miktarda para olduğunu bildiklere evlere daha çok girmek isterler. Yeni evlenen çiftlere düğünde takılan altınların düğünden kısa bir süre sonra çalınması gibi durumlarda da evin hırsızlar tarafından hedef seçilmesinin nedeni evde altın olma olasılığının yüksekliğidir.

Evde bulunan para ve ziynet eşyalarının yatakların altı, çekmeceler ve çantalar gibi kolay bulunabilecek yerlere bırakılmaması faydalı sonuçlar doğurabilir zira hırsızlar girdikleri evlerde fazla oyalanmak istemezler. Elektronik eşya ve diğer değerli malzemeler ise, varsa faturaları ve seri numaraları muhafaza edilmeli mümkünse fotoğrafları çekilerek saklanmalıdır. Çalınan eşyaların kolluk tarafından araştırılması ve bulunduğunda mağdura ait olduğunun kanıtlanabilir olması eşyaların mağdura teslim edilebilmesi açısından çok önemlidir.

3. Evin Anahtarlarının Tanıdıklara Bırakılması

İnsanların yaşamlarını apartman ve site gibi yerlerde sürdürmeye başlamalarıyla birlikte, doğadan ve hayvanlardan uzak kalan bireyler bu boşluğu çiçek bakmak, kedi, kuş, balık beslemek gibi uğraşları evlerinin içine taşımakla

²⁷⁰ Muhsin Cellek, **Can Ve Mal Güvenliği**, Aydın Matbaası, Ankara 1980, s. 160.

doldurmaktadırlar. Bakımı süreklilik isteyen bu durum evden uzun süreli ayrılmayı gerektiren hallerde komşulara veya tanıdıklara evin anahtarını bırakıp çiçeklerin solmaması ve hayvanların aç kalmaması için onların yardımına başvurmakla çözülmektedir.

Elinde başkasının evine ait anahtarları bulunduran kötü niyetli insanlar sahibinin bilgisi dışında kendileri için anahtarların yedeğini yaptırarak, anahtarın aslının sahibine teslim edilmesinden sonraki uygun bir zamanda yedek anahtarla eve girip hırsızlık yapmak isteyebilirler. Evinden uzun süreli ayrılıp anahtarlarını başkalarına bırakmak durumunda kalan kişilerin para, altın gibi değerli eşyaları evlerinde bulundurmamaları faydalı olacaktır.

Evin anahtarlarıyla ilgili diğer bir husus ta yeni bir eve taşınan kişilerle ilgilidir. Daha önce kullanılmış bir eve yeni taşınan kişiler kapı mutlaka kilitlerini değiştirmelidir. Evin eski sahiplerinde, kiracılarında veya evle ilgisi kalmamış diğer kişilerde evin anahtarlarının bulunabileceği unutulmamalıdır. Evini satmak isteyen kişiler halen evi kullanıyor ve evde değerli eşyaları da varsa, evi müşteri olarak görmek isteyen kişilere evin anahtarları verilmemeli, ayrıca satılmak istenen ev müşterilere gezdirilirken yanlarında olunmalıdır.

4. Evin Girilebilir Olması

Yaşanılan evin pencere korkuluklarının olmaması, kapısının eski ve çürük tahtadan olması, evin balkonlarının tırmanmaya müsait olması veya evin yanına bırakılan araçların üzerine çıkıldığında evin pencere ve balkonlarına ulaşılabilmesi, eve girişi ve çevreyi gösteren kameraların bulunmaması gibi faktörler eve hırsızlık amaçlı girmek isteyen kişilerin işini kolaylaştıracaktır. Müstakil evlerin bahçesinde köpek bulunması ise evin girilebilir olmasına etki etmekte hırsızlar için caydırıcı bir unsur olmaktadır.

Evin kapı ve pencerelerin dışında kalan havalandırma boşlukları, yangın merdiveni çıkışı gibi yerler eve dışarıdan girilebilecek yerlerdendir. Komşu binaların eve bitişik olması durumunda ise çatılara giriş çıkışın olduğu kapılar çok sağlam

yapılmalı ve buralarda asma kilit gibi basit sayılacak yöntemlerin dışında daha sağlam ve güvenli kilitler kullanılmalıdır. Evden yapılan hırsızlıklar da hırsızların zaman zaman çelik kapıları bile levye türü malzemelerle açtıkları, pencerelere yapılan demir korkulukları söktükleri görülür. Ayrıca kapı kilit göbeklerini kırmak ve tel toka gibi nesnelerle açmak gibi yöntemlerde kullanılmaktadır. Her ne kadar hırsıza kilit dayanmaz sözü toplumda sık kullanılan bir söz olsa da alınan önlemlerin hırsızların işini zorlaştıracığı ve hırsızlığa maruz kalma riskini azaltacağı da bir gerçektir. Zira hırsızlar öncelikli olarak kendilerini fazla uğraştırmayacak ve zaman kaybettirmeyecek yerlere girmek isterler.

Eve hırsızlık amaçlı giren kişilerin boy kilo gibi fiziksel özellikleri farklı olabildiği gibi, genç veya yaşlı olmaları, bayan veya erkek olmaları gibi diğer kişisel özelliklerde farklılıklar göstermektedir. Ev sahiplerinin kendi fiziksel ve kişisel özelliklerini baz alarak evlerinin balkonlarına çıkılamayacağı, çatılarında dolaşılamayacağı gibi düşüncele kapılmaları, buralara girmeyi meslek edinmiş hırsızlar için önlemler almamalarına neden olacaktır. Evden hırsızlık vakalarında apartmanların üst katlarına tırmanan hırsızların becerileri ve devamında atlayıp kaçmadaki cesaretleri hesaba katılarak zemin kat haricindeki dairelerinde pencere ve balkonlarına caydırıcı korkuluklar ve anahtarlar yapılmalıdır. Zira bazı hırsızların olay öncesinde cesaret veren haplar ve maddeler kullandıkları göz önünde bulundurulmalıdır.

5. Satıcılar ve Dilenciler

Hırsızlar için eve girmenin yöntemlerinden biride satıcı veya dilenci kılığına bürünmektir. İnsanların ihtiyaç duydukları ve ilgilerini çekecek ürünleri satan kişiler, satış yapmak için evin içine girmek isteyebilirler, aynı şekilde dilencilerde susadım, acıktım gibi bahaneleri kullanırlar. Bu kişilerin evin içine alınmaları evden hırsızlık olayına maruz kalma riskini arttırır. Postacı, kargo görevlisi veya sağlık taraması yapma bahanelerle sağlık görevlisi kılığında hırsızlık yapan kişiler olabileceği düşünülmeli ve bu gibi kurumlardan geldiğini söyleyen kişilerin kurumlarıyla irtibata

geçilip görevlilerin teyidi yapılmalıdır. Özellikle bekçi ve güvenlikçi bulunduran apartman ve sitelerde gelen giden şahısların kontrol edilmesi faydalı sonuçlar doğurmaktadır.

İnsanlar evlerinde hırsızlık suçuna maruz kalıp mağdur olmaları durumunda travma yaşamakta, sadece malı çalındığı için değil, özel ve kendilerini güvende hissettikleri alanın yabancı kişilerce kirletilmesi, izinsiz girilmesi gibi nedenleri de içine alarak yaşanan bu travma giderek büyümektedir.²⁷¹

Evden hırsızlık suçlarında kişilerin can güvenliği mallarından daha önemlidir. Özellikle gece uyurken evinin içine hırsız girdiğini fark edip uyanan kişiler asla hırsızla boğuşmamalı mümkünse evin dışına çıkarak mümkün değilse bulunduğu odada kolluk güçlerini aramalı ve bağırarak komşulardan yardım istemelidir.

Evde tabanca veya tüfek gibi ateşli silahların bulunması halinde, bunlara ait mermiler ayrı bir yerde muhafaza edilmelidir. Eve hırsız girdiğinde bulduğu silahın boş olması çok önemlidir zira ev sahiplerinin uyanması halinde hırsızlar bu silahları kullanıp ev sahiplerine zarar verebilirler.

6. Hava Durumu

Evden hırsızlık suçuna etki eden faktörlerden biriside hava durumudur. Havaların yağışlı olması halinde çatılara ve sokağa yağan yağmurun çıkardığı ses hırsızlar için bir avantajdır. Aynı şekilde şimşek çakması ve gök gürültüsü sonrası meydana gelen şiddetli sesle park halindeki bazı araçların alarmları sık sık ötmektedir. Bu durumda genellikle araç sahipleri tarafından alarm tertibatı pasif hale getirilerek devre dışı bırakılmakta ve etrafta çalan diğer alarmların sebebinin gök gürültüsü ve şimşek çakması olduğu düşünülmektedir.

Hırsızlar hava şartları nedeniyle oluşan gürültüden faydalanmaktadır. Çünkü sessiz ortamlarda kırılan kapı ve pencereler veya açılan çelik kasalar bina sakinleri ve komşular tarafından duyulup dikkat çekecek ve fark edilmeleri kolaylaşacaktır.

²⁷¹ Hırsızlık Suçu Ve Geleceği... s.74.

Ayrıca yağmurluk, kapüşonlu mont gibi kışlık kıyafetler, hırsızların tanınmasını zorlaştıracak ve daha rahat hareket etmelerini sağlayacaktır.

Hava sıcaklığın artması durumunda da hırsızlık suçunda artışlar görülmektedir. Yaz sıcaklığının yüksek olduğu bölgelerin bir kısmı, turizme ev sahipliği yapan sahil ilçeleridir. Bu ilçelere tatil için gelen kişilere ait mevsimlik konutlar, kullanılmadığı dönemlerde hırsızlığa açık hale gelmektedir. Tatil yerlerine gelen kişilerin daha iyi ekonomik şartlara sahip olmaları para, mücevher, fotoğraf makinesi gibi malzemeler, failleri buralara çekmektedir. Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz gibi sıcak bölgelerde yazları pencerelerin açık bırakılması, evin damlarında ve balkonlarında yatılması evi hırsızlara hedef yapmaktadır.²⁷²

7. Zaman

İnsanlar için sıradan gün ve zamanların dışında kalan önemli anlar, evden hırsızlık yapmak isteyen faillere çeşitli fırsatlar doğurur. Örneğin çok önemli bir futbol maçının olduğu saatlerde, insanların maçın oynayacağı stada ve maçı büyük ekranlardan izlettiren yerlere akın etmesi ile evlerini korunaksız bırakmaları eve girmek isteyen hırsızlar için rahat çalışacakları bir zaman dilimi doğuracaktır. Maçı evlerindeki televizyondan izleyen kişilerin televizyonun sesini fazla açarak maça odaklanmaları durumunda ise evin diğer odalarına balkon ve pencerelerden girmek isteyen hırsızlar için yine uygun bir fırsat oluşacaktır.

Yukarıdaki örneğin dışında diğer spor müsabakaları içinde durum aynıdır. Bunun dışında şehirde büyük siyasi mitinglerin, konserlerin olduğu zamanlar veya dini ve milli bayramların kutlandığı, üniversite sınavının yapıldığı günlerde de insanlar evlerinden uzaklaşacağından böyle zamanlarda evden hırsızlık vakalarında artışlar görülecektir.

²⁷² Cevdet Polat, Hakan Eren, Ferdi Erbakıcı, “Hırsızlık Suçunu Etkileyen faktörlerin Değerlendirilmesi Ve Geleceğe Yönelik Yaklaşımlar”, **Güvenlik Bilimleri Dergisi**, Mayıs 2013, s. 16.

8. Terör Olayları

Terör olayı sayısı hırsızlık olaylarının sayısını düşürmektedir. Terör olaylarının artmasıyla birlikte insanların daha az hareketli olmaları, özellikle geceleri zorunlu olmadıkça evlerini terk etmemeleri hırsızlık failleri için imkânları kısıtlamaktadır.²⁷³ Terör olayları nedeniyle insanların zamanlarının çoğunu kendilerini en fazla güvende hissettikleri evlerinde geçirmeleri nedeniyle, evden hırsızlık vakalarında azalmalar görülse de işyerlerinin yağmalanması, yol kesme gibi suçlarda artışlar meydana getirecektir.

9. Mahallelerin Geçirgenliği

Bir evin suça maruz kalmasına neden olan ya da maruz kalmamasını sağlayan sebeplerden biride geçirgenliktir. Geçirgenliği trafiğe açık yollardan mahallelere giriş yapılabilen yollar olarak tanımlayabiliriz. Geçirgenliği fazla olan mahallelerin olmayanlara göre hırsızlığa maruz kalma oranlarını belirlemeye yönelik çalışmalar 40 yılı aşkın bir zamandır devam etmektedir. Yapılan çalışmaların pek çoğu geçirgenliğin evden hırsızlık olaylarını kolaylaştırıcı bir etken olduğunu ortaya koymaktadır.²⁷⁴

Yaşanılan mahallelerin veya sitelerin, iş merkezlerine veya okullara yakın yerlerde olmaları dışarıdan bir takım insanların buraları kestirme bir yol olarak kullanmak istemelerine neden olmaktadır. Böyle durumlarda bina veya sitenin etrafı çevrilerek giriş çıkışlarının kontrollü hale getirilip yabancıların kullanımına kapatılması faydalı olacaktır.

²⁷³ Polat, Eren, Erbakıcı, s. 18.

²⁷⁴ Emin Özcan, **Mahallelerin Geçirgenliğinin Evden Hırsızlık Suçuna Etkisi Diyarbakır Örneği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2013, s. 4.

B. İŞYERİNDEN HIRSIZLIK

İşyerinden meydana gelen hırsızlıklar evden hırsızlık suçunun yanında insanların en çok maruz kaldığı hırsızlıklardandır. Bireyler evlerinde güvenli ve rahat bir yaşam istendiği gibi iş yerlerinde de canlarının ve mallarının güvende olmasını arzularlar. İşyerleri konutlara göre içerisinde bulunan eşyalar ve insanlar açısından ve yapılan iş bakımından daha çok çeşitlilik gösterir ve insanlar genellikle zamanlarının çoğunu işyerlerinde geçirirler.

Evlere hane halkının dışında gelen kişiler tahmin edilebilir düzeydedir. Eve misafirler, komşular, satıcılar gibi sınırlı sayılabilecek kişiler haricinde pek kimse girmez. Bu durum giren ve çıkan kişilerin yabancı olması halinde dikkat çekmelerine neden olur. İşyerlerinde ise durum farklıdır. Çalışanların ve müşterilerin sayılarının çok fazla olduğu işyerleri olduğu gibi, tek kişinin çalışarak müşterileriyle telefon ve bilgisayar üzerinden iletişim kurulan işyerleri de bulunmaktadır. Ayrıca işyerleri değerli eşyaların ve para trafiğinin en fazla olduğu yerlerdendir.

Yukarda kısmen bahsetmeye çalıştığımız nedenlerden dolayı işyerlerinde meydana gelen hırsızlıklara günlük hayatta oldukça fazla miktarda rastlanmakta ve bu hırsızlık türü zaman ve yöntem açısından çok farklı şekillerde gerçekleşmektedir.

1. İşyerinde Oyalamak Suretiyle Hırsızlık

İşyerinde çalışanların fazla sayıda olması hırsızlara karşı bir güven duygusu oluşturmaktadır. Burada geçirilen zamanın fazlalığı ve sonrasında çalışanların yorulması beraberinde dikkat dağınıklığına ve rehavete neden olabilmektedir. Oluşan bu güven duygusu, dikkat dağınıklığı ve rehavet çalışanların ve işyeri sahiplerinin cep telefonlarını masalara koymalarına, değerli eşya ve paraların bulunduğu çantalarını kolay alınabilecek askılara asmalarına, masa kenarlarına bırakılmasına, masaların çekmecelerine ya da dolap gözlerine bırakılması durumunda ise buraları kilitlememelerine neden olmaktadır.

İşyerlerine hırsızlık amaçlı gelen kişiler, çalışanların eşyalarının kolay ulaşılabilir olmasını fırsat bilmekte ve çeşitli bahanelerle onları oyalayarak değerli eşyaları çalarak bu hırsızlık çeşidini gerçekleştirmektedir.

Hırsızlar iş yerlerinde çalışanların değerli eşyalarını çalmalarının yanında işyerinde satılan malzemeleri de çalmaktadırlar. Özellikle döviz büroları ve kuyumcu gibi maddi değeri yüksek olan ziynet eşyaları satan işyerlerinde bu hırsızlık çeşidi çok fazla görülmektedir. Bu tür iş yerlerine gelen müşterilerin birden fazla sayıda olması halinde çok dikkatli olunması gerekmektedir. Müşterilerin uzanmak suretiyle çok rahat ulaşabilecekleri malzemelerin bulunduğu vitrinlerin kilitlenmesi ve müşterilere sunulan bilezik, yüzük gibi el çabukluğuyla alınabilecek altınların tek tek gösterilmesi gerekmekte ayrıca verilen altınların yine el çabukluğuyla sahteleriyle değiştirilebileceği düşünülerek dikkatli olmak gerekmektedir.

Bu tür işyerlerine gelen hırsızlar aynı anda veya farklı zamanlarda gelen birden fazla kişi olabileceği gibi, aile görünümünde veya yalnız bir erkek ya da bayan da olabilmektedir. Müşterilerin bayılması gibi ani olaylarda dikkatli olunmalı, işyeri sahibinin bayılan şahsa yardım ettiği esnada içerde bulunan diğer müşterilerin hırsızlık yapabileceği unutulmamalıdır. Ayrıca işyerinin önünde trafik kazası, kavga gibi olayların olması gibi durumlar işyeri sahibini dışarı çekip oyalamaya yönelik kurgular olabilmektedir.

İşyerlerinde meydana gelen oyalayarak hırsızlıkların büyük bir kısmı para alış veriş yapan kasiyerin bulunduğu yerde meydana gelmektedir. Özellikle market gibi yerlerde müşterilerin kasiyere depodan, işyerinin kasaya uzak olan arka kısmından malzeme getirilmesi talep edildiğinde veya yüksek raflarda bulunan malzemelerin indirilmesi istenildiğinde dikkatli olunmalı ve kasa kilitlenmelidir.

Kasada müşteriden para alınırken ya da para üstü verilirken dikkat edilecek bir hususta halk arasında tırnakçılık olarak bilinen yöntemdir. El çabukluğu ve kasiyerin dikkatini dağıtacak konuşmalarla yapılan bu yöntemle failler alışveriş sonrası eksik para vermekte veya fazla para almaktadırlar. İşyerinin camına taş atılması veya başka şekilde zarar verilmesi, dışarıdan çağrılıp adres sorulması şeklinde yardım istenmesi gibi durumlarda kasa ve işyeri boş bırakılmamalı zorunlu hallerde kasayla birlikte mümkünse işyeri kapısı da kilitlenmelidir.

Son yıllarda kasa içerisinde bulunan paraların çalınması dışında kasaya yakın yere bırakılan sadaka kutularının da çalındığı görülmektedir. Sadaka kutularının mümkünse işyerinde uygun bir yere sabitlenmesi ve içerisinde fazla miktarda para birikmeden boşaltılması bu tür hırsızlıkların önlenmesinde faydalı olacaktır.

2. Soyunma Kabinlerinde Yapılan Hırsızlıklar

İşyerinde meydana gelen hırsızlıkların büyük bir bölümü mağazalarda gerçekleşmektedir. Hırsızlar kıyafet deneme bahanesiyle soyunma kabinlerinde ürünlerin etiketlerini ve alarm cihazlarını sökmekte, eski kıyafetlerini bırakıp yeni kıyafetleri giymekte veya birden fazla kıyafeti üst üste giymek suretiyle mağazalardan hırsızlık yapmaktadırlar. Unutmamak gerekir ki hırsızlar için görünmemek büyük bir avantajdır. Soyunma kabinleri hırsızlar bu avantajı kullanmaları için en müsait yerlerdendir.

Soyunma kabinlerinde dikkat edilmesi gereken diğer bir husus ise, müşterilerin buralara ellerindeki çanta ve poşetlerle girdiği zamanlardır. Kötü niyetli müşteriler mağazadan aldıkları kıyafetleri yanında getirdikleri poşet ve çantalara katarak çalmak isteyebilirler. Ayrıca diğer müşterilere ait çanta ve poşetleri fark ettirilmeden alıp bu kabinlerde içlerindeki değerli eşyaları alabilirler.

Mağaza sahibi veya mağaza güvenliği tarafından prova hücrelerine giren şahıslara dikkat edilmeli, mümkünse sadece buralara bakan personeller görevlendirilmelidir. Zira buralardan yapılan hırsızlıklar önemli kayıplara neden olmaktadır.

3. İşyeri Kilitleri Kırılarak Yapılan Hırsızlıklar

İşyerlerinin açık olduğu ve içerisinde insanların bulunduğu zamanlarda meydana gelen hırsızlıkların dışında, işyeri içerisinde kimsenin bulunmayıp kapalı

olduğu zamanlarda da çok sayıda hırsızlık olayı meydana gelmektedir. Özellikle gece saatleri ve tatil günleri işyerlerinin kepenk kilitlerinin demir kesme makaslarıyla keserek, kapılarını kırarak, duvarlarını delerek veya pencerelerini zorlayarak girmek isteyen hırsızlar için uygun zamanlardır.

İşyerlerinden meydana gelen hırsızlıkları genelde amatör hırsızların gerçekleştirdiği bakkal, büfe, manav gibi küçük işletmelerden yapılan ve değeri düşük malzemelerin çalınması şeklinde gerçekleşen hırsızlıklar ve profesyonel hırsızlıkların gerçekleştirdiği ve büyük miktarlarda paraların ve eşyaların çalındığı hırsızlıklar olarak ayırabiliriz.

Buralara dışarıdan takılan asma kilitler hırsızlar tarafından çok çabuk kırılabilen işyeri kapıları tornavida ve ıskarpelalarla çok rahat açılabilir. Ev hırsızlıklarında olduğu gibi işyerlerinde de yüklü miktarda paranın bulunması hırsızların iştahını kabartmaktadır. İşyerinde bulunan paraların çelik kasalar içinde muhafaza edilmesi ve kilitlenmesi hırsızlık suçlarına karşı çok önemli bir tedbir ise de, profesyonel hırsızlar için bu çelik kasaları açmak sanıldığı kadar zor olmamaktadır. Çok ağır ve ancak beş altı kişi tarafından taşınabilecek çelik kasalar bile faillerce bulundukları yerlerden alınarak başka yerlere taşınmakta ve içindeki değerli mallar çalınmaktadır.

İşyerinden hırsızlık failleri çelik kasaları açmak için değişik yöntemler kullanırlar. Çelik kasanın anahtar giriş kısmını murç tabir edilen büyük demir çubuklarla kırarak, matkapla anahtar sistemini delerek, oksijen kaynağı veya spiral kullanarak açtıkları kasalardan yüklü miktarlarda para ve ziynet eşyası çalmakta ayrıca kasalardan çıkan çek ve senetleri çeşitli yollarla piyasaya sürmektedirler.

Profesyonel olan bu tür hırsızlar organize gruplar halinde çalışmakta ve girecekleri yerleri önceden tespit ederek, hedef olarak seçtikleri işyerine hangi araçla gelecekleri, giriş çıkışları nereden yapacakları, işyerinde içeride ne kadar kalacakları, kaçarken hangi güzergâhı kullanacakları, çaldıkları malzemeleri nerede saklayacakları gibi hususları en ufak ayrıntısına kadar hesaplamaktadırlar.

Sayılan yöntemlerin haricinde çelik kasaların açık unutulması veya anahtarla açılmasıyla gerçekleşen hırsızlıklarda vardır. İşyeri sahipleri çelik kasaların kilitlediklerinden emin olmalı ayrıca anahtarlarını işyerinde bırakmamalıdır.

İşyerine malzeme çalmak için giren hırsızlar çelik kasanın anahtarlarını bulmaları halinde, çelik kasayı açarak içerisinde bulunan para veya değerli eşyaları da çalmaktadırlar. Ayrıca çelik kasa anahtarları iş yeri dışında da iyi muhafaza edilmeli işyeri sahibinin komşuları, arkadaşları veya akrabaları gibi yakınları tarafından gizlice alınması önlenmelidir.

İşyerlerinde meydana gelen hırsızlıkların önemli bir kısmı da ticari malların saklandığı depolarda meydana gelmektedir. Bu depolar işyerinin hemen bodrumunda, üst katında, bitişiğinde veya arka bölümde olmasının yanında, toptancılar sitesi, sanayi sitesi gibi yerlerde ve şehir dışında bir arazi içerisinde bağımsız bir halde olduğu durumlarda vardır.

Ticari malların bulunduğu depoların korunması için bağımsız ve ücra yerlerden ziyade, etrafı çevrili, bekçisi veya güvenlik görevlisi bulunan ve kameralarla gözetlenen siteler tercih edilmelidir. Ayrıca bu depolara sık sık gidilerek denetlenmeli ve gerekli sayımlar yapılarak meydana gelebilecek hırsızlıklara karşı tedbir alınmalı eğer hırsızlık gerçekleşmişse en kısa sürede fark edilmeli ve ilgililere haber verilmelidir.

İşyerlerinden meydana gelen hırsızlıklara karşı sigorta yaptırmak meydana gelecek zararların telafisi açısından çok önemlidir. Çok büyük zararların olduğu ve büyük miktarlarda paraların çalındığı hırsızlıklarda işyeri sahiplerinin sigortadan para alabilmek için hırsızlığı kendilerinin veya ortaklarının planlamış olabileceği unutulmamalı ve bu yönde gerekli araştırmalarda yapılmalıdır.

Günümüzde işyerleri ve çevresinin kameralarla izlenmesi ve ihtiyaç halinde kayıtlarının incelenmesi hırsızlık faillerinin tespit edilmesi ve yakalanması açısından en önemli delillerin başında gelmektedir. Bu kayıtların yapıldığı cihazlar işyerinin dışında veya gizli bir bölmede saklanarak muhafaza edilmelidir. Hırsızların arkalarında delil ve iz bırakmamak için çaldıkları mallarla birlikte olay yerini gösteren kamere kayıt cihazlarını da çalabilecekleri unutulmamalı ve işyeri sahipleri tarafından bu hususta gerekli tedbirler alınmalıdır.

Sürekli olarak yeni yöntemler bulmak için çabalayan hırsızlar, buldukları bu yöntemleri çürütebilecek tedbirlerin bulunmasına kadar yöntemlerini uygulamaya

devam ederler. Hırsızların buldukları yöntemleri başarısız kılmak ve hırsızlık girişimlerini sonuçsuz bırakmak işyeri sahiplerinin alacağı tedbirlere bağlıdır.²⁷⁵

4. İşyerinde Bazı Çalışanlarının Hırsızlık Yapması

İşyerinde içeriden yapılan hırsızlıkların sebepleri, kimin niçin hırsızlık yaptığı, bu hırsızlıklara nasıl engel olunacağı bir işyeri sahibinin bilmesi gereken en önemli konulardandır. İç hırsızlıklar konusunda yapılan bilimsel araştırmalarda her üç personelden birisinin ya da her sekiz personelden ikisinin işyerinden hırsızlık yapmak için fırsat kolladıkları saptanmıştır.²⁷⁶

İşyerinde meydana gelen hırsızlıkların bir kısmı çalışanlar tarafından gerçekleştirilebileceğinden işyeri sahipleri çalışanlarını işe almadan önce iyi araştırmalı ve işe başladıktan sonra sık sık denetlemelidir. İşyeri sahiplerinin iyi niyetli olmaları ve emrinde çalışanların hırsızlık yapmayacaklarını düşünmeleri hırsızlığa eğilimi olan personelin korkusuzca ve gönül rahatlığıyla hırsızlık yapmalarına neden olabilir.

Bazı işyeri sahipleri bilmeden hırsızlığa son derece uygun bir ortam oluştururlar. Yapılan hırsızlıklardan haberdar olan diğer işçilerin, bu hırsızlıkları kendilerine bildirileceği ümidini beslerler. Oysa hırsızlığın farkında olan bazı işçiler, neme lazımcılık politikasıyla hırsızlığı açığa çıkarmaktan çekinirler. İşyeri sahibinden ve idareden nefret eden işçiler için ise hırsızlık memnuniyet vericidir. Bu hırsızlık sayesinde öçlerinin alınmış olduğunu düşünürler.²⁷⁷

Market ve benzeri işyerlerinde para kasasını ve çevresini çok iyi gören kameraların bulunması ayrıca ürünlerin giriş çıkışını yapan elektronik cihazların kullanılması iç hırsızlıklarda caydırıcılık unsurudur. Çalışanların işyerine gelen arkadaşları ve yakınları vasıtasıyla iş yerinden gizli ürün çıkışı yapmalarının önüne geçmek için mümkünse işyerindeki para ve ürünlerin bulunduğu yerlerden bağımsız

²⁷⁵ Cellek, s. 74.

²⁷⁶ Cellek, s. 93.

²⁷⁷ Cellek, s. 95.

alanlara ziyaretçi odası yapılmalı ve çalışanların yakınlarıyla buralarda görüşmeleri sağlanmalıdır.

Fabrika gibi çok sayıda kişinin çalıştığı ve vardiya sisteminin bulunduğu yerlerde işçilerin giriş çıkışlarını denetleyen elektronik sistemlerin kullanılması, çalışanlar haricindeki kişilerin buralara girerek hırsızlık yapmalarının önlenmesinde ve işyerinde hırsızlık meydana geldiği takdirde hırsızlık esnasında işyerinde kimlerin bulunduğu tespitini açısından yararlı ve caydırıcıdır.

Ayrıca işçilerin soyunma dolaplarının olduğu yerlerde hırsızlık olmaması için işyeri sahipleri tarafından gerekli önlemler alınmalıdır. Bu gibi yerleri işçilerin işe geliş ve gidiş saatleri haricinde kapalı tutmak gerekir. Aksi takdirde çalışanların kendi mallarının çalınması işyerinde hem huzursuzluğa neden olacak, hem de işçilerin nasıl olsa hırsız bulunmuyor düşüncesine kapılıp işyerinden hırsızlık yapmalarının önünü açacaktır.

İşyerinden yapılan hırsızlıklarla ilgili 4857 sayılı İş Kanunu'nun 25. Maddesinde *"Süresi belli olsun veya olmasın işveren, aşağıda yazılı hallerde iş sözleşmesini sürenin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemezsizin feshedebilir "* denmekte ve madde içerisinde yer alan *"işçinin, işverenin güvenini kötüye kullanmak, hırsızlık yapmak, işverenin meslek sırlarını ortaya atmak gibi doğruluk ve bağlılığa uymayan davranışlarda bulunması"* şeklindeki düzenleme işveren tarafından işten çıkarmaya dayanak oluşturmaktadır. Ancak bu hususla ilgili işverenler iş yerlerinde meydana gelen hırsızlığı adli mercilere veya kolluk güçlerine bildirmelidir. Zira mahkeme kararı olmadan bir kimseyi suçlu ilan etmek hukuken mümkün değildir. Ayrıca işçinin iş akdini sonlandırmak isteyen işverenlerin, İş Kanununun bu maddesini kötüye kullanma ihtimali olduğu unutulmamalıdır.

İşyeri sahipleri meydana gelen hırsızlıkların çalışanlar tarafından gerçekleştirildiği hususunda tam emin olmadan çalışanlarını suçlayıcı ve töhmet altında bırakıcı davranışlardan kaçınmalıdır. Zira çalındığı düşünülen malzemelerin aslında iş yerine hiç gelmemesine rağmen geldi zannedilmesi, teslimat sırasında ve devamındaki sayımlardan kaynaklanan yanlışlıklar sebebiyle eksik çıkması gibi durumlar göz önünde bulundurulmalıdır.

İşyeri çalışanlarının bütününün hırsızlık eğiliminde olabileceğini düşünmek son derece yanlıştır. Ülkemizde çalışanların büyük bir çoğunluğunun sön derece güvenilir kimseler olduğu bilinmektedir. Ancak işlenmekte olan hırsızlık suçunun faillerinin ortaya çıkarılması toplum düzenini sağlayacağı gibi dürüst olanların zan altından kurtulmalarına da yardımcı olacaktır.²⁷⁸

C. ARAÇ HIRSIZLIĞI

İnsanların evlerinden sonra sahip oldukları en değerli mal varlıklarından biride araçlarıdır. Özellikle son yıllarda bayanların iş hayatında yer almalarıyla birlikte bazı ailelerde birden fazla otomobil bulunmakta ayrıca ticari faaliyetlerde çok sayıda şirket aracı kullanılmaktadır. Hırsızlık failleri hususi olarak kullanılan otomobillerin dışında ticari olarak kullanılan otobüs, kamyon, tır, iş makinesi gibi araçları da çalmakta ve bunun için çeşitli yöntemler kullanmaktadırlar.

Çok sayıda ve çeşitte kullanılan bu otomobillerin çalınması durumunda ailelerde maddi zararlarla birlikte büyük üzüntüler yaşanmakta, şirketlerde ticari faaliyetlerin aksamasına neden olmaktadır. Günümüzde çok sayıda ve çeşitli modelde araçların bulunması hırsızları en kolay çalınabilir olanına yöneltmektedir. Ev ve işyeri hırsızlıklarında olduğu gibi, alınabilecek önlemler sayesinde araçların korunması sağlanarak, çalınmaları önlenabilir veya çalındıktan sonra failer yakalanabilir.

1.Kilit Açmak Suretiyle Oto Hırsızlığı

Araç alırken satıcıdan varsa yedek anahtarlar istenmeli mümkünse aracın kilitleri değiştirilmelidir. Lüks araçlarda kilitlerin değiştirilmesi zor ve maliyetli

²⁷⁸ Celtek, s. 101.

olduğundan pek tercih edilmez fakat eski araçlarda özellikle kapı anahtarlarının kontağı da açtığı hallerde kapı ve bagaj kilitleri mutlaka değiştirilmelidir. Hırsızlar kerpeten veya pense türü malzemelerle kendilerine hedef seçtikleri araçların kapı veya bagaj kilidini sökerek yanlarında getirdikleri düz anahtara kopyalamakta ve otomobilin kontağını yaptıkları anahtarla açarak aracı çalmaktadırlar. Kontak anahtarı ve kapı anahtarı farklı olan araçlarda bu yöntem yapılamadığından anahtarların farklı olması çok önemlidir.

Ayrıca otomobillere gizli kontak ve alarm sistemi takılması faydalı olacaktır. Otodan kısa süreli ayrılmalarda ise kontak kapatılarak anahtar ve aracın ruhsatı alınmalıdır. Aracın anahtarlarının evin veya işyerinin içerisinde kolayca alınabilecek veya bulunabilecek yerlere bırakılmaması gerekir. Ev ve işyerinden yapılan hırsızlıklarda bulunan otomobil anahtarları değerli eşyalarla birlikte otomobilinde çalınmasını kolaylaştırmaktadır.

2. Otoparklarda Meydana Gelen Otomobil Hırsızlıkları

Son yıllarda özellikle şehir merkezlerinde trafiğin yoğunlaşmasıyla birlikte insanların araçlarını gelişi güzel yerlere park etmeleri halinde çok sayıda ceza yazılmakta ve çekici marifetiyle uygunsuz park eden bu araçlar çekilmektedir. Bu durum çok sayıda legal veya illegal faaliyet yürüten otoparkın açılmasına neden olmuştur. Aracın otoparka bırakılması gereken durumlarda buralarda çalışır görünen kişilerin görevli olup olmadıkları araştırılmalı ve ilgisiz kişilere anahtar verilmemeli ve mutlaka aracın bırakıldığına dair makbuz alınmalıdır. Ayrıca giriş çıkışları kameralarla kayıt altına alınan otoparklar tercih edilmelidir. Hırsızlık failleri güvenli olmayan otoparklarda kolaylıkla ulaşılabilen araç anahtarlarını ve aracı gizlice alarak bu hırsızlık çeşidini gerçekleştirmektedirler.

3. Araç Alım Satımlarında Yaşanan Hırsızlıklar

Günümüzde yaşanan araç hırsızlıklarının bir kısmı araç alım satımlarında meydana gelmektedir. Araç sahiplerinin dolandırılması yöntemiyle gerçekleşen bu suç türünün profesyonel failler tarafından gerçekleştirilmesi ve faillerinde mağdur kılığına bürünmeleri gibi nedenlerle, hırsızlık suçu açısından da değerlendirilmelidir. Otomobil pazarları ve galerilerden veya doğrudan satıcı şahıslardan araç alırken mutlaka aracın ruhsat sahibiyle yüz yüze görüşülerek aracın ruhsat sahibinin bilgisi dışında satışının yapılması önlenmelidir.

Aracı alır almaz ruhsat devir işlemleri yapılmalı ve noter trafik gibi resmi işlemlerin yapıldığı yerlerde aracın devir işlemleri gerçekleşmeden satış tutarı ödenmemelidir. Alınan aracın şase ve motor seri numaraları ve plakaları aracın ruhsatındaki bilgilerle karşılaştırılması ve mümkünse devir işlemleri bitene kadar aracın yanında alıcının bir yakını bulundurulmalıdır.

4. Oyalayarak Yapılan Araç Hırsızlığı

Hırsızlık failleri çeşitli yöntemlerle oyaladıkları sürücülerin araçlarını çalmaktadır. Trafikte seyir halindeyken lastiğinizin patladığını fark edildiğinde, aracı taş veya benzeri bir cisim atılması, bir yayanın aracın önüne atlaması veya başka bir aracın çarpması gibi durumlarda araçtan inerken mutlaka araç anahtarı alınmalı ve hırsızlık faillerinin oyalayarak aracın çalınmasına karşı duyarlı olunmalıdır.

Market, fırın gibi yerlerden alışveriş yapmak için veya çocukları okuldan almak gibi araçtan kısa süreli uzaklaşıldığında, araç anahtarı kontak üzerinde bırakılmamalıdır. Özellikle park sorunu olan yerlerde diğer araçların rahat çıkabilmeleri için, araç çalışır vaziyette bırakılmakta veya anahtarlar çevredeki esnaflara verilmektedir. Hırsızlık failleri için açık hedef olabilecek davranışlardan kaçınılması ve araçlara alarm taktırılması gibi önleyici tedbirlerin alınması bu hırsızlık türünde azalmalara neden olacaktır. Her ne kadar bu tür eylemler

dolandırıcılık konusunu ilgilendirse de; Araç sahibini oyalayan faillerin aracı bulunduğu yerden alan faillerle farklı kişiler olmaları durumunda, özellikle kolluğun faillere yönelik yapacağı çalışmalarda konunun hırsızlık suçu açısından da değerlendirilmesi faydalı olacaktır.

5. Parçalamak İçin Yapılan Araç Hırsızlığı

Hırsızlık failleri çaldıkları araçları içinde bulunan veya düzenledikleri sahte belgelerle satmaktadır. Ancak insanların satın aldıkları araçların çalıntı olabileceği konusunda bilinçlenmeleri, yetkili servis ağlarının genişlemesi, internet sayesinde araçların plaka, şase ve motor sorgularının yapılabilmesi gibi hususlar aracın satılmasını zorlaştırmakta ve faillerin yakalanma riskini arttırmaktadır.

Çalınan araçların bir kısmı parçalanmakta ve piyasada yedek parça halinde satılmaktadır. Çalınan aracın parçalarının kolay satılabilmesi için marka ve modelinin hatta renginin bile önemi vardır. Vatandaşlarca en fazla tercih edilip kullanılan araçların kazaya karışma olasılığı yüksek olacağından, bunlara ait yedek parça ihtiyacının karşılanmasında oluşan piyasa aynı oranda hareketli olacaktır. Oluşan yedek parça ihtiyacı hırsızlık faillerinin iştahını kabartmakta ve böylece onları en fazla yedek parça talebi olan marka ve modeldeki araçları çalmaya yöneltmektedir.

Bu yöntemle gerçekleşen hırsızlıklar, aracı bulunduğu yerden çalan, parçalayan, parçaların satılacağı yere nakleden ve satan kişiler farklı ve çok sayıda fail tarafından organize ve planlı bir şekilde genellikle gece saatlerinde yapılmaktadır. Akşam saatlerinde aracını park eden kişiler evlerinde uyuduktan sonra diğer gün araçlarının çalınmış olduğunu fark ettiklerinde aracı çalan kişiler çoktan başka bir şehre gidip aracı parçalamış olurlar. Bu yüzden özellikle aracını evinin önüne park eden araç sahiplerinin uyumadan önce ve gece uyandıklarında pencerelerinden araçlarının yerinde olup olmadığını kontrol etmeleri çok önemlidir.

Aracının çalındığını fark eden mağdurlar durumu vakit kaybetmeden kolluk güçlerine bildirmelidir. Kolluk güçlerinin şehrin giriş ve çıkışlarında ve diğer kaçış

güzergâhlarında yaptığı çalışmalarda çalınan aracı fark ettiklerinde aracı süren failin haricindeki, faili hırsızlık mahalline getirip götürmede yardımcı ve öncülük yapan diğer faillere ve araçlara karşı da duyarlı olmaları başarılı sonuçlar getirmektedir.

İkinci el oto yedek parçası satan yerlerin ve hurdacıların kolluk, maliye ve firma yetkililerince denetlenmesi ve buraların kontrol altında tutulması kötü niyetli kişilerin bu yönde faaliyet yürütmesini engelleyecektir. Ayrıca araç fabrikaları tarafından, araç şase ve motor numaralarına ek olarak araçların kapıları ve camları gibi parçalarına numara ve işaret konulması parçaların çalınan araca ait olduğunun kanıtlanması açısından önemli bir tedbir olacaktır.

6. Suçta Kullanmak İçin Araç Hırsızlığı

Günümüzde suç failleri suç işledikten sonra yakalanmamak için kullandıkları araçların çalıntı olmasını tercih ederler. Bunun nedeni aracın plaka, renk, marka ve modeli gibi ayırt edici özelliklerinin, kolluğun faillere ulaşmasında büyük kolaylıklar sağlamasıdır. Ayrıca suç işledikten sonra fark edilen şüpheliler kaçtıkları araçlarla kaza yapması durumunda ciddi maddi zararlara uğramaktadır. Böyle durumlarda aracın kaza yerinde terk edilmesi ve faillerin yaya olarak kaçmaları açısından da çalıntı araçlar tercih edilmektedir.

D. ARAÇTAN HIRSIZLIK

Günümüzde insanlar işlerine, okullarına veya başka yerlere ulaşım sağlamak için otomobil, motosiklet, bisiklet gibi vasıtaları kullanmakta, bazı kırsal bölgelerde hala at ve eşek gibi hayvanlardan faydalanmaktadırlar. Ayrıca işyerleri ticari malların taşınmasında tır, kamyon, pikap gibi araçları kullanmaktadır.

Hırsızlık çeşitlerinden biri olan araçtan hırsızlık sık rastlanan hırsızlıklardandır. Bu hırsızlık türü insanlar araçlarını bıraktıktan veya park ettikten sonra gerçekleşebileceği gibi araçlarının içindeyken de gerçekleşebilmektedir.

1. Araç içinde Sürücü Varken Yapılan Hırsızlıklar

Özellikle bir ticari faaliyette kullanılan, ev ve diğer gayrimenkul satımında veya otomobil satımında elde edilen paraların banka ve noter gibi yerlerden çıktıktan sonra bir çanta veya poşet içerisine konularak araçta taşınması hususunda çok dikkatli olunmalıdır. Hırsızlık failleri yüksek miktarda paraların taşındığı bu hallerde mağdurları takip ederek araçlarına taş atmak, lastiklerini kesmek, araçlarının önüne atlamak veya araçlarına başka bir araçla çarparak sürücünün dikkatini dağıtmakta ve araçtan hırsızlık suçunu gerçekleştirmektedirler.

Bankadan veya noterden takipli yapılan araçtan hırsızlıklar genellikle iki üç kişilik guruplar halinde ve organize bir şekilde gerçekleşmektedir. Bu hırsızlık türünün meydana gelmesi halinde suçun araştırılması ve faillerin yakalanması için yapılan çalışmalarda, mağdurun parayı nerden çektiği, çektikten sonra aracına hangi yollardan giderek bindiği gibi hususlar dikkatlice incelenmelidir. Ayrıca çok büyük miktarlarda paraların çalındığı bu tür vakaların şüphelilerinin çoğu zaman şehir dışından gelen profesyonel kişiler oldukları görülmektedir. Dolayısıyla şehre girip çıkan araçlar ve daha önce benzer suçlar işleyerek yakalanan faillelere yönelik çalışmalar başarılı olacaktır.

Büyük şehirlerde trafiğin yoğun olduğu yollar ve kavşaklar, içerisinde sürücüsü olan araçlardan hırsızlık yapmak isteyen failler için hedef seçilen yerlerdendir. İnsanların araçlarına binerken ellerinde bulunan çantalarını aracın arka koltuğuna veya yan koltuğa bırakmaları, aynı şekilde cep telefonlarını aracın ön tarafına bırakmaları sonrasında trafikte özellikle kırmızı ışıktaki ve diğer bekleme yapılan noktalarda bu hırsızlık çeşidi çok görülmektedir. Hırsızlar camları açık ise araç içine uzanarak, kapalı ise ellerindeki sert cisimlerle aracın camını kırarak değerli

eşyaları alıp kaçırmaktadırlar. Ayrıca buralarda sürücülerin altın kolyeleri ve güneş gözlükleri de çalınmaktadır.

Trafiğin yoğun olduğu yerlerde işlenen araçtan hırsızlık suçunun mağdurları çoğu zaman kamyon ve tır gibi yük ve eşya taşıyan kişilerdir. Hırsızlık failleri buralarda sürücüye fark ettirmeden aracın kasa kapısını veya kasa üzerine çekili olan çadırı açarak hırsızlık yapmaktadırlar. Bu çeşit hırsızlıklarda iki veya üç kişilik gruplar halinde işlenmektedir. Özellikle karpuz, kavun gibi yiyeceklerin taşınırken tek tek çalınması durumunda, mağdurların çalınan malın değerinin düşük olması nedeniyle işlenen hırsızlığı ilgili mercilere bildirmemektedirler.

Uzun yol şoförlüğü yapan sürücüler yorulmaları halinde güvenli yerlerde dinlenmelidirler. Ayrıca araçlarının içerisinde uyumaları halinde araçlarını mutlaka kilitlemelidirler. Araçlarının kapılarının açık bırakmaları halinde hırsızlık failleri tarafından çantaları, cüzdanları, telefonları, ayrıca araçta bulunan yükleri ve eşyaları çalınabilmektedir.

2. Araç Park Halindeyken Yapılan Hırsızlıklar

Araçtan gerçekleşen hırsızlıklarla ilgili dikkat edilmesi gereken diğer bir husus araçların park halindeyken ve içerisinde kimse yokken işlenen hırsızlıklardır. İnsanlar araçlarını gece uyurken, gündüz işlerine gittiklerinde veya bir seyahate çıktıklarında park ederler.

Araç park edilen yerin güvenli olması çok önemlidir. Araç sahipleri genelde araçlarını evlerinin önüne veya sokaklarında uygun buldukları yerlere park ederler. Son yıllarda site şeklinde yapılan ve giriş çıkışların kontrollü olduğu yerlerde yaşayan kişilerin evden hırsızlık vakalarına maruz kalma olasılıkları azaldığı gibi buralara park ettikleri araçlardan hırsızlık yapılma olasılığı da azalmaktadır.

Araçtan hırsızlık suçunun mağduru olmamak için dikkat edilmesi gereken ilk husus araçta değerli eşyaların bırakılmamasıdır. Bankadan, noterden veya tapudan yüklü miktarda para çeken kişilerin bu paraları araçlarına bırakmaları durumunda

kendilerini takip eden hırsızlar aracın camlarını sert bir cisimle kırıp içerisine bırakılan paraları çalmaktadırlar.

Bu tür hırsızlıklar genelde insanların denize girdikleri sahil bölgelerinde meydana gelmektedir. Yazın sıcağından bunalıp günü birlik denize girmek isteyen kişiler özellikle hafta sonları şehre yakın yerlerdeki plajlara gidip araçlarını park ettikten sonra, cep telefonu, cüzdan, saat gibi eşyalarının araç içine bırakmaktadırlar. Bu durum araçtan hırsızlık yapmak isteyen failerin dikkatini çekmektedir. Aracın kısa süreli park edilmesi ve değerli eşyaların araca bırakılmasının zorunlu olduğu hallerde eşyaların aracın bagajına kilitlenmesi faydalı olacaktır. Ancak hırsızlık faileri levye türü malzemelerle araç bagajlarını açmakta buralara saklanan eşyaları da çalmaktadırlar.

Araçtan hırsızlık otomobiller dışında bisiklet ve motosiklet gibi taşıtlarda da meydana gelmektedir. Sürücülerin kaskları veya korumasız olarak bisiklet ve motosiklet sepetine bıraktıkları diğer eşyaları da çalınmaktadır.

Ticari faaliyet gösteren kamyon tır gibi araçlarda park halinde ve korunaksız olması durumunda hırsızların hedefi olmaktadır. Bu araçlardan malzeme çalınmasının yanında yakıt depolarında bulunan motorin veya aküleri çalınmaktadır. Ayrıca toplu taşımacılık yapan dolmuş ve minibüslerde bulunan bozuk paraların çalınması da günümüzde sıkça rastlanan hırsızlıklardandır.

Araçtan hırsızlık olayına maruz kalmamak için kısa süreli yapılan parklarda aracın kontak anahtarı üzerinde bırakılmamalıdır. Aracın kapıları kilitlenmeli, camları ve varsa tavan penceresi kapatılmalıdır. Araç park edildikten sonra yedek anahtarı ve araca ait olan belgelerin araçta bırakılmaması gerekir. Aksi takdirde bu belgelerle aracın çalınıp başkalarına satılması söz konusu olabilir. Araç otoparka veya yıkamaya bırakıldığında mutlaka içindeki değerli eşyalar alınmalıdır. Aksi halde park yeri veya yıkama işiyle uğraşan kişilerin araçtaki değerli eşyanın takibini yapmaları zor olacağı gibi, oluşabilecek hırsızlıkları ilgililerin araştırması ve ispatı da zor olacaktır.

E. KİŞİNİN ÜZERİNDE BULUNAN MALLARA YÖNELİK HIRSIZLIKLAR

İnsanlar değerli eşyalarını ve paralarını ev ve işyerlerinde bulundurmanın dışında zaman zaman üzerlerinde veya çantalarında da taşımaktadır. Bazı hırsızlık failleri levye ve demir makası gibi hırsızlık suçunda kullanılan malzemeleri taşımak zor olduğu için ve kıpı kırmak, çelik kasa açmak gibi özel beceri ve uğraşı isteyen yöntemleri kullanmak gerektiğinden, daha kolay ve sonuca daha çabuk ulaşılan yöntemleri gerçekleştirmek isterler. Kapkaç veya yankesicilik şeklinde gerçekleşen kişinin üzerinde veya çantasında bulunan eşya ve paraların çalınması bu yöntemlerin başında gelmektedir. Ayrıca halk arasında söğüşçülük olarak adlandırılan yöntemle yüksek miktarlarda alkol almış ve bir kenarda uyumuş veya bir otogar veya hastane koridorunda uyuya kalmış kişilerin üzerinden yapılan hırsızlıklarda failler hiçbir malzeme kullanmazlar. Bu suça maruz kalan mağdurlar ise eşyalarının çalındığının farkına bile varmazlar.

Günümüzde insanlar bankadan ve döviz bürolarından çekilen paraların veya kuyumcudan alınan altınların yaya olarak taşınması durumunda çok dikkatli olmalıdır. Bahsedilen yerler genellikle çarşı merkezinde ve kalabalığın yoğun olduğu yerlerde olduğundan hırsızlık failleri takip ettikleri kişilerin dalgınlığından yararlanarak birkaç saniye gibi kısa bir sürede bu hırsızlık çeşidini gerçekleştirmekte ve kalabalıktan faydalanarak kaçmaktadırlar. Kalabalıkta ve ani olarak gerçekleşen bu suç türünde mağdurun şaşkınlığından dolayı faillerin eşkâlleri tam olarak alınamamakta, alınması durumunda ise, çarşı merkezinde eşkâllere benzeyen onlarca bazen yüzlerce kişi bulunması gibi sebeplerle faillerin yakalanması zorlaşmaktadır.

Kişinin üzerinde bulunan değerli eşyaların çalınması şeklinde gerçekleşen hırsızlıklarda bahse konu para ve eşyaların az veya çok olma olasılığına göre, bu suça maruz kalacak kişilerin ve faillerin bazı özellikleri değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin tek başına bu suçu gerçekleştirmek isteyen failler mağdur olarak yalnız başına yürüyen bayanları veya bankadan emekli maaşını çeken savunmasız yaşlıları seçmektedirler. İki veya daha fazla kişi ve organize bir şekilde çalışan failler ise daha yüklü paralar taşıyan kişilerin peşine düşmekte ve bunların

yaşlı veya bayan olup olmama durumuna göre değil çalacakları paraların veya değerli eşyaların fazla olmasına göre hareket ederler.

Bu suçun mağduru olmamak için tapu, noter ve banka gibi yerlerde ev ve araç satışı yapılması veya ticari bir işlem sonucunda alınan paraların, mümkünse elden alınmaması ve banka hesaplarına yatırılmasının istenmelidir. Zorunlu olarak buralardan yüklü miktarlarda alınan paraların yaya olarak taşınmaması ve mesafe kısa olsa bile paraların, araçların bagajlarına kilitlenmesi faydalı olacaktır.

Günümüzde insanların üzerinde taşıdığı değerli eşyalardan biride cep telefonudur. Cep telefonu maddi değeri açısından hırsızların hedefi olmakta ancak içinde bulunan çok sayıda telefon numarası ve fotoğraf gibi kişisel değer taşıyan unsurlar içermesi bakımından, mağdurlarına maddi değerinin ötesinde sonuçlar yaşatmaktadır. Özellikle küçük yaşlardaki savunmasız çocuklara yüksek fiyatlarda alınan cep telefonları hırsızların hedefi haline gelmektedir. Son zamanlarda telefon firmalarının müşterilerine sunduğu, çalınmalara karşı telefonun yerinin tespit edilmesi veya telefonun çalındıktan sonra iletişime kapatılması gibi hizmetler bu tür hırsızlığa karşı önemli önlemler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Konser veya miting alanı, stadyum, sinema veya tiyatro salonu, otobüs durağı gibi çok sayıda insanın bulunduğu yerlerde hırsızlık faillerine karşı dikkatli olunmalıdır. Bu tür kalabalık yerlere gidecek kişilerin zorunlu olmadıkça üzerinde gereğinden fazla para bulundurmaması gerekir. Ayrıca hırsızlar özellikle bayanların değerli altın kolye ve zincirlerinin görünür şekilde takmalarını fırsat bilmekte ve bu altınları bir anda çekip kaçmak şeklinde hırsızlığı gerçekleştirmektedirler. Bahsedilen hırsızlık türü çarşı merkezinde gerçekleşebileceği gibi mağdurların evlerinin ve işyerlerinin bulunduğu yerlerde de işlenmektedir.

Yukarıda bahsetmeye çalıştığımız kalabalık yerler failler için her ne kadar avantaj olsa da, kameraların olmadığı ve mağdurun direnmesi halinde etraftan yardım alamayacağı kuytu sokak ve apartman girişi gibi yerlerde hırsızlık faillerin tercih ettiği yerlerdendir. Çarşı merkezinde mağdurun hırsızlığı fark etmesi ve yardım istemesiyle hırsızlar kaçmak isteyecek ancak kuytu yerlerde ve başkalarının olmadığı karanlık sokaklarda mağdurun direnmesi hırsızlığın gaspa dönüşerek daha acı sonuçlar doğmasına neden olabilecektir.

F. ALIŞVERİŞLERDE MEYDANA GELEN HIRSIZLIKLAR

Günlük hayatta insanların ihtiyaç duydukları ürünlerin çeşitliliği ve bunları temin etmek için yapılan alışverişlerde geçirilen zamanın fazlalığı doğal olarak hırsızlık faillerini buralara çekmektedir. Özellikle kıyafet satan mağazalarda ürün deneyen kişiler beraberinde getirdikleri çantalarını mağaza içinde boş buldukları yerlere bırakmakta ve bunun sonucu olarak çaldırmaktadırlar.

Mağazaların dışında lokanta ve kafe türü yerlerde çantaların sandalyelere asılması veya lavaboya gitmek için kısa süreli masadan uzaklaşılan durumlarda masa üzerinde cep telefonu ve cüzdanların bırakılması hırsızların dikkatini çekmekte ve bu hırsızlık türünü gerçekleştirmelerinde onlara kolaylık sağlamaktadır.

G. SEYAHATLERDE MARUZ KALINAN HIRSIZLIKLAR

Günümüzde insanlar ticari faaliyetlerin yanında, üniversite okuma, askere gitme, tatile çıkma gibi birçok sebepten dolayı seyahat etmekte ve bu yolculuklarını bazen kendi araçlarıyla bazen de toplu ulaşım vasıtalarıyla gerçekleştirmektedirler.

Tek başına özel aracıyla yolculuk yapan kişiler, araçlarına tanımadıkları şahısları almamalı, otostop yapan şahıslara karşı dikkatli olmalıdırlar. Otobüs gibi içerisinde çok sayıda kişinin olduğu yolculuklarda ise özellikle dinlenme alanlarında bilgisayar ve cep telefonu gibi eşyalar araçta bırakılmamalıdır.

Hırsızlık failleri şehirlerarası seyahatlerde kendilerine kurban olarak seçtikleri kişilere içerisine uyku ilacı kattıkları çay, meyve suyu, kurabiye gibi yiyecekleri ikram ederek uyutmakta ve ceplerinde ve çantalarında bulunan değerli eşyalarını veya valizlerini çalmaktadırlar.

Şehir içi seyahatlerde özellikle dolmuş durakları gibi kalabalıkların bir anda araca bindikleri yerlerde cep telefonları ve cüzdanlar korunmaya alınmalıdır. Özellikle ayakta yolcu alan kalabalık vasıtalarda yankesicilik suretiyle yapılan

hırsızlıklara sıkça rastlanılmaktadır. Buralarda iki veya üç kişi halinde çalışan hırsızlar araca binerken veya içerisinde kavga çıkarmak suretiyle dikkatini dağıttıkları kişilerin ceplerinde bulunan para ve eşyalarını çalmaktadırlar.

H. KAMU KURUM VE KURULUŞLARINDAN HIRSIZLIK

Günümüzde hırsızlık yapılan kamu kurum ve kuruluşlarının başında okullar ve ibadethaneler gelmektedir. Bunun nedeni buraların geniş arazi üzerinde ve büyük binalar şeklinde olmasına karşın korunaksız durumda olmalarıdır. Özellikle okullarda bulunan çok sayıda bilgisayar hırsızların iştahını kabartmaktadır. Okulların girişlerinde bulunan büyük demir kapıların dışındaki diğer kapı ve pencerelerinin kolay kırılabilir ve açılabilir olması hırsızların işini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca hırsızlar genellikle okulların sağlam olan bahçe kapısıyla uğraşmayıp duvardan atlayarak içeriye girmektedirler.

Hırsızlar için avantaj olan çevre faktörleri okul ve ibadethanelerin çoğunda bulunmaktadır. Okul ve ibadethane binaları genellikle diğer binalardan bağımsız yerlerde olduğundan buralardan yapılan hırsızlığın gerçekleşmesi esnasında ve sonrasında çevredeki insanlar tarafından fark edilmeleri ve kolluğa bildirilme olasılıkları çok düşüktür. Yapılan hırsızlıkların birçoğu ancak buralarda çalışan görevliler mesaiye gelince fark edilmektedir.

Kamuya ait malların içerisinde belediyelere ait çöp tenekesi ve karayollarında bulunan işaret levhaları ile lagar kapakları önemli bir yer tutmaktadır. Hırsızlar buralardan çaldıkları yüksek değerli malzemeleri çok düşük fiyatlara hurdacılar satmakta ve kamuyu büyük zararlara uğramasına neden olmaktadır. Ayrıca demir yollarına ait rayların ve vagonların atıl durumda olduğu yerler ve elektrik direkleri ve kablolarının bulunduğu alanlar aynı şekilde hırsızların hedef olarak seçtikleri yerlerdendir.

I. BANKADAN HIRSIZLIK

Günümüzde teknoloji alanındaki ilerlemeler bankaların işlemlerine de yansımış ve özellikle işverenlerin çalışan maaşlarını bankalara yatırılması gibi kolaylaştırıcı sonuçlar doğurmuştur. Maaş günlerinde ve diğer zamanlarda bankalarda oluşan sıranın ve iş yükünün önlenmesi için şehrin değişik yerlerine çok sayıda bankamatik yapılarak buralara yüklü miktarlarda paralar konmuştur. Bankalardan yapılan hırsızlıklarda bankamatiklerin hırsızlık failleri tarafından oksijen kaynağıyla açılarak buralardaki paraların çalınması yöntemi önemli bir yer tutmaktadır.

Paraların taşınmasıyla görevli olan kişilerin iyi seçilmesi ve denetlenmesi devamında hırsızlık vakalarına karşı eğitilmeleri gerekmektedir. Para taşıyan kişilerin taşıma esnasında kendilerine adres sormak veya kaza süsü vererek yaklaşanlara ve silahlı bir şekilde soygun yapmak isteyen kişilere karşı dikkatli olmaları gerekmektedir.

Bankalarda meydana gelen hırsızlıkların bir kısmı da banka içinde çalışanların işlem yaptığı esnada meydana gelmektedir. Paraların müşterilerin rahatlıkla ulaşabileceği yerlere bırakılması veya paraların olduğu alana ilgisiz kişilerin alınması önlenmelidir. Ayrıca çalışanların oyalanarak ellerinde bulunan paraların tırnakçılık tabir edilen yöntemlerle alınmasına karşıda dikkatli olunmalıdır.

J. DİĞER HIRSIZLIKLAR

Hırsızlık en yaygın görülen suç türüdür. Hırsızlık oranları, her ne kadar kayıt altına alınmayanları sebebiyle kesin olarak tahmin yapmak zor olsa da, sanayileşmiş ülkelerde sanayileşmemiş olanlara göre daha yüksek oranlara ulaşmaktadır. Bir değer

taşıyan veya kar oluşturabilen her şey çalınabilir. Mesela perakende mallar, hammaddeler, kişisel malvarlığı (yüzük, kolye, gibi).²⁷⁹

Günümüzde ev, işyeri ve araçlar hırsızlıklarının dışında olağan hayatın sürdürüldüğü diğer alanlarda da birçok hırsızlık olayı meydana gelmektedir. Her ne kadar yapılan hırsızlıkların çeşitliliğini ve yöntemlerini tam olarak saymak ve sınırlamak mümkün olmasa da günlük hayatta en çok görülen bazı hırsızlıkları şöyle sıralayabiliriz;

- Hayvan hırsızlığı (büyükbaş, küçükbaş ve kümes hayvanlarının çalınması)
- Bağ, bahçe ve tarlalardan yapılan hırsızlıklar
- Boru hattından yapılan hırsızlıklar
- Haberleşme ve enerji nakil kablosu hırsızlığı
- Kullanma hırsızlığı

Yukarıda saydığımız hırsızlıkların dışında, dolandırıcılık amacıyla yapılan ve yeni bir kavram olarak ortaya çıkan bir hırsızlık çeşidi de “*kimlik hırsızlığı*”dır. ABD Federal Ticaret Komisyonu bu suçu zamanımızın en hızlı büyüyen suçu olarak tanımlamıştır. İnsanlar yakın zamana kadar işlerinin çoğunu kendileri yaptığı için kimlik doğrulama daha kolaydı. Elektronik iletişim teknolojilerinin gelişmesinden sonra bir fiber kablonun öteki ucundaki kişinin gerçekten bize söylenen kişi olup olmadığını anlamak artık çok zordur. Failler kişisel bilgileri çalarak kurbanlarını birçok borç altına soktukları gibi sicillerinin bozulmalarına da neden olmaktadır.²⁸⁰

Meşhur bir kimlik hırsızlığı örneğinde; Suçlu, kurbanı adına 100000 dolardan fazla kredi borcu yapmış, ev kredisi çekmiş, araba ve silah satın almış hatta kurbanı adına iflas başvurusu yapmış bununla da yetinmeyip kurbanını telefonla arayarak onunla alay etmiştir. Bu olayda kurban ve karısı itibarlarını geri kazanmak için dört yıldan fazla uğraşmışlardır.²⁸¹

²⁷⁹ Johannes Wessels, Thomas Hillenkamp, **Malvarlığına Karşı Suçlar Ve Ekonomik Sorumluluk**, Çeviren, Yener Ünver, ve diğerleri., Seçkin Yayınları, Ankara, 2009, s. 313.

²⁸⁰ Wessels ve diğerleri, s. 314.

²⁸¹ Hakan Yıldırım ve diğerleri, **Polisce 2023 Yılıının Polsiye Gündemi**, Macar Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 2005, s. 66.

III. HIRSIZLARIN KULLANDIĞI MALZEMELER

Hırsızların kullandığı malzemeler yaptıkları hırsızlık yöntemine göre çeşitlilik göstermektedir. Yankesicilik, tırnakçılık veya yaya olarak yapılan kapkaç türü hırsızlıklarda hırsızlar el çabukluğunun dışında bir malzemeye ihtiyaç duymazlar. Bunun tam tersine yapılacak hırsızlığın yerine ve önemine göre failer büyük oksijen tüpleri ve kaynak makineleri de kullanılabilmektedir. Çalışmamızın bu kısmında, hırsızlık suçu işleyen failerin kullandığı ve kullanabilecekleri malzemelerden bahsetmeye çalıştık. İnsanoğlu zamana ve duruma göre çeşitli araç ve gereçler geliştiren bir varlık olduğundan bu konuda tam bir sayım veya sınırlama yapmak şimdilik mümkün görünmemektedir.

Evden ve işyerinden yapılan hırsızlıklar da failerin zaman zaman çelik kapıları bile levye türü malzemelerle açtıkları, pencerelere yapılan demir korkulukları söktükleri görülür. Ayrıca kapı kilit göbeklerini kırmak ve anahtar uydurmak gibi yöntemlerde kullanılmaktadır. 27 Ocak 2015 günü saat: saat 04.35 sıralarında Gaziantep ili ocaklar mahallesinde bulunan bir kuyumcu dükkânında meydana gelen hırsızlık olayında, üç kişi suçüstü yakalanmış ve yapılan incelemede bahsedilen işyerinin içerisine kepenk kilitleri kırılarak girdikleri, ikinci kapının açılması için ise oksijen kaynağı kullandıkları ve aynı yöntemle farklı tarihlerde üç ayrı işyerinden hırsızlık olayı gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir. Şüphelilerin olayda kullandıkları malzemeler olan;

- 1 adet sinyal kesici Jammer cihazı,
- 2 adet piknik tüpü,
- 1 adet poşu,
- 2 adet eldiven,
- 1 adet oksijen tüpü,
- 1 adet oksijen tabancası,
- Hortum,
- 1 adet levye ve 1 adet güç kaynağı, elde edilmiştir.²⁸²

²⁸²<http://www.gaziantep.pol.tr/Haberler/sayfalar/%C4%BO%C5%9EYER%C4%BONDEN-HIRSIZLIK.aspx> (17/03/2015)

Hırsızlık suçu şüphelilerinin beraberinde yakalanan malzemelerin çok sayıda ve çeşitte olmasından anlaşılabacağı gibi, olay yerine veya yakınına malzemelerin taşınması için bir araçla geldikleri, kullandıkları yöntemin uzun zaman gerektiren ve gürültü çıkaran bir yöntem olmasından dolayı, suçun gerçekleştiği esnada fark edilmeleri olasılığının bulunduğu ve önlem olarak, görgü şahitlerinin kolluğu yada işyeri sahiplerini aramalarına engel olmak için sinyal kesici cihaz kullandıkları görülmektedir.

Hırsızlık faillerinin kullandıkları malzemeler, girmeyi planladıkları yerde alınmış olan caydırıcı önlemlere göre değişmektedir. Basit bir tornavidayla açılabilen kapıların ve pencerelerin sağlamlaştırılması ve girilebilirliğin zorlaştırılması çok önemlidir. Alınan önlemler hırsızlık faillerini farklı malzeme yöntemler kullanmaya itecek veya başka hedeflere yöneltecektir. Bu durum faillerin suç işleme düşüncelerini etkileyecek ve zamanla hırsızlık oranlarında azalmaya neden olacaktır.

IV. HIRSIZLIĞIN NEDENLERİ

A. EKONOMİK KOŞULLAR VE HIRSIZLIK

Suç, yoksulluk, sosyal dışlanma ücret ve gelir eşitsizliği nedeniyle meydana gelen sorunlar, ailenin yapısı, bireyin yetiştiği ortam ve kültürle ayrıca sosyal ve ekonomik faktörlerle çok sıkı ilişkilidir.²⁸³ Sosyolojik açıdan hırsızlık suçu ile ilgili çalışmalar daha ziyade yabancı literatürde bulunmaktadır.²⁸⁴

Gelir düzeyinin ve gelir dağılımının akılcı bireylerin suç aktivitesinde bulunma yönünde aldığı karara olan etkisini inceleyen ekonomik çalışmalardan biri olan Fleisher (1966)'e göre, düşük gelirli insanlar kendi yasal yaşamları boyunca kazandıklarını az bulup suç işlemeleri halinde karşılaşacakları potansiyel kayıpların

²⁸³ Polat, Eren, Erbakıcı, s. 8.

²⁸⁴ Tülin Günşen İçli, **Kriminoloji**, Martı Yayınevi, Ankara, 2004, s. 208.

düşük olacağını söylemektedir.²⁸⁵ Günümüzde ekonomik koşulları çok kötü ve kalacak yeri dahi olmayan bazı insanların, ceza evine girmekle barınma ve gıda ihtiyaçlarını karşılayabileceği düşüncesiyle suç işlediği durumlara rastlanmaktadır. Flehisher’in tespit ettiği husus bu duruma işaret etmekte ve ekonomik koşulların insanları suça iten bir neden olduğu vurgulanmaktadır.

Hırsızlık suçunu makro düzeydeki ekonomik faktörler ile açıklayan teoriler, Merton’un gerilim teorisi ile Shaw Mckay’ın sosyal düzensizlik teorisidir. Makro seviyedeki ekonomik faktörlerin başında gelir düşüklüğü, gelir eşitsizliği ve işsizlik gelmektedir. Kişilerin gelir seviyesindeki düşüklük onları suça iten en önemli dürtülerden birisidir. Fakir olan kişilerin yasal ekonomik faaliyet alanlarında daha az fırsata sahip olmaları, yasal kazançlarının az olması, hayat şartları açısından zor bölgelerde yaşamaları onları suça yöneltebilecek faktörlerin başında gelmektedir.²⁸⁶

B. İŞSİZLİK VE HIRSIZLIK

Ekonominin durgunluk gösterdiği dönemlerde işsizliğin artması sonucu mala karşı suçlar artmaktadır. Hırsızlık suçuyla işsizlik arasında doğrudan bir ilişkiden ziyade, işsizlik dönemlerinde suçu işleme motivasyonunun artabileceği ve buna bağlı olarak insanların hırsızlık suçu işleme olasılığının yüksek olacağı söylenebilir.²⁸⁷

C. MADDE KULLANIMI VE HIRSIZLIK

Madde tanımı *“kötüye kullanım ve bağımlılığa yol açabilecek, değişik yollarla alınabilen, duygu, durum, algılama, biliş ve beynin diğer işlevlerinde değişikliğe yol açan her türlü kimyasal”* ı kapsamaktadır. Madde kullanımı insanları

²⁸⁵ Güvel, s. 61.

²⁸⁶ Hırsızlık Suçu Ve Geleceği...s. 82

²⁸⁷ Polat, Eren, Erbakıcı, s. 7.

kural tanımama, kendisine ve çevresine zarar verme gibi davranışlara itmekte ve suç işlemelerine neden olmaktadır.²⁸⁸

Madde ve suç ilişkisini inceleyen birçok araştırma yapılmış ve sonucunda madde ile suç arasında bir ilişki olduğu orya çıkmıştır. Günümüzde bu ilişkiyle ilgili yayınlanmış 30 araştırmanın dâhil edildiği sistematik bir çalışmaya göre uyuşturucu kullanan kişilerin suç işleme ihtimali kullanmayanlara göre 3-4 kat fazladır.²⁸⁹ Yapılan son bir çalışma ABD’de değişik suçlardan tutuklanan kişilerin %66’sı, İngiltere’de ise % 59’u uyuşturucu kullandığını göstermektedir.²⁹⁰

Madde kullanan kişiler bağımlı oldukları türden maddeyi temin etmek için ihtiyaç duydukları parayı başlangıçta kendi imkânları ve çevresinden aldığı borçlarla karşılamakta bir süre sonra istemeyerek de olsa hırsızlık yapmak zorunda kalabilmektedir. 2014 yılı Temmuz ayında Adana ilinde bisiklet çaldıktan sonra yakalanan kişi *“Ben eroin bağımlısıyım, bu nedenle hırsızlık yapıyorum, çaldığım bisikleti satıp eroin alıyorum, bağımlılıktan kurtulursam hırsızlık yapmam. Vücudum eroin istediği zaman param olmadığından mecburen hırsızlık yaparak eroin alıyorum. Ne olur beni kurtarın.”*²⁹¹ Diyerek bir bakıma madde bağımlılığı ve hırsızlık arasındaki ilişkiyi özetlemiştir.

D. ÖĞRENİM SEVİYESİ VE HIRSIZLIK

Eğitimin suç işleme üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalar genellikle insanların eğitim seviyelerindeki yükselmenin yetenek ve becerileri arttırdığını böylelikle yasal olan işlerden kazançlarının arttığını ve yasadışı işlerin fırsat maliyetlerinin arttığını vurgulamaktadır. Cezaevi istatistiklerinde hırsızlık suçu

²⁸⁸ Durdu Altuner ve diğerleri, “Madde Kullanımı Ve Suç İlişkisi”, **Tıp Araştırmaları Dergisi**, 2009, Sayı 7, s.88.

²⁸⁹ Altuner ve diğerleri, s. 88.

²⁹⁰ Yücel, s. 185.

²⁹¹ www.milliyet.com.tr/uyusturucu-icin-hirsizlik-yapti-adana-yerelhaber-297553/ (15.05.2015)

işleyen faillerin %60'nının ilkokul mezunu ve altındaki eğitim seviyesinde olduğu görülmektedir.²⁹²

V. HIRSIZLIK SUÇUYLA İLGİLİ ALINABİLECEK ÖNLEMLER

Bir ülkede işlenen suçların önlenmesi konusu, o ülkede yaşayan insanların tümüne düşen bir yükümlülüktür. Bu konu kesinlikle, yalnız kolluğun ve savcılığın yani ceza adalet sisteminin sırtında bulunan bir yükümlülük olarak görülemez.²⁹³

Hırsızlık suçuna karşı alınabilecek önlemleri tespit etmek için hırsızlık türlerinin incelenmesinin yanında, vatandaşların bilinçlendirilmesi çalışmaları, kolluğun alabileceği önleyici ve caydırıcı tedbirleri, hırsız ve hırsızlığa yönelebilecek kişiler üzerinde yapılacak ıslah çalışmaları ve mağdurlar üzerinde yapılacak çalışmalarının bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca ahlaki, toplumsal ve hukuki denetimlerin arttırılması, diğer suçlarda olduğu gibi hırsızlık suçu içinde önemli sonuçlar doğuracaktır.

A. HIRSIZLARA YÖNELİK ÇALIŞMALAR

Bir kişi suç işlemeye motive olmuşsa önce paraya olan ihtiyacı, heyecan ve eğlence arayışı gibi kişisel faktörler ile hedefin uygun olması, korunması, oradaki kolluğun etkinliği gibi konumsal faktörleri gözden geçirir. Suçu işlemeyen önce rasyonel birey, riski, alabileceği cezanın şiddetini, suç sonrası elde edeceği kazanca acilen ihtiyacının bulunup bulunmadığını değerlendirir.²⁹⁴

Suçluların tehlikeli psikopat diye adlandırılanlarına yapılabilecek fazla bir şey yok ise de, suç potansiyeli olan çocuklar için önleyici tedbirler ile suç işleyenlere

²⁹² Polat, Eren, Erbakıcı, s. 8.

²⁹³ Sulhi Dönmezer, **Mala Karşı İşlenen Suçlarla Mücadele Semineri**, Asayiş Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2000, s. 90.

²⁹⁴ Hırsızlık Suçu Ve Geleceğe, s. 89.

eğitim evleri kavramına uyarlı tretman ile yapılabilecek çok şey vardır. Suçlular için proaktif bir yaklaşım daha akılcıdır. Çekilen hapis cezası sonrasında hükümlü için şartlar ağırlaşmakta özellikle iş temini zorlaşmaktadır. Bu kişilerin toplumla bütünleşme şansı önemli ölçüde azalmakta ve mükerrer suçlu olma potansiyeli artmaktadır.²⁹⁵

Ülkedeki işsizlik oranları dikkate alınarak herhangi bir suça özellikle hırsızlığa bulaşmamış kişilerin işsiz olmaları dikkate alınmalı, cezaevinden çıkan hırsızların işe yerleştirilmeleri için yapılacak çalışmaların dengeli bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir.

Hırsızlık suçunda elde edilen maddi yararın kısa sürede elde edilmesi ve yüksek miktarda olması, hırsızların aylarca çalışıp ancak karınlarını doyuracak miktarda kazanacak bir işe yerleştirilmesi fikrine pek sıcak bakmamalarına neden olmaktadır. Ayrıca hırsızlık sonucu elde edilen yararın mutlak surette hırsızlardan alınmalı ve sahiplerine iade edilmeli ve bu suretle cezaevinden çıkan hırsızların çaldıkları paralarla lüks bir hayat sürmelerinin önüne geçilmelidir.

Özellikle bankamatiklerin veya para kasalarının oksijen kaynağıyla açılarak içlerinden yüksek miktarda paraların çalınması gibi vakalarda hırsızlar paraların yandığını söyleyerek geri iade etmemekte ve çekilen cezaların ardından bu paralarla daha iyi araba ve malzemelerle hırsızlığa devam edebilmektedirler.

Hırsızlar birlikte suç işledikleri kişilerle suç işlemeye devam etmekte ve zamanla faaliyetlerini daha organize şekilde yapmaktadırlar. Aynı kişilerin birlikte hırsızlık yapmaları durumunda cezalar arttırılmalı ve bu kişilerin çeteleşmelerini önleyici tedbirler alınmalıdır.

²⁹⁵ Yücel, s. 3.

B. HIRSIZLIK POTANSİYELİ OLAN KİŞİLERE YÖNELİK ÇALIŞMALAR

Hırsızlık suçunu gerçekleştirecek kişilerin kimler olacağı hakkında önceden hedef şahıslar belirlemek çok zor görünse de bu suçu işlemiş kişiler üzerinde yapılacak çalışmalar potansiyel hırsızların belirlenmesinde faydalı olacaktır. Hırsızların suça bulaşmadan önceki ailevi ve sosyal çevreleri, ekonomik durumları, eğitim durumları, önlerine çıkan suç fırsatları gibi konuların irdelenip araştırılması potansiyel hırsızların belirlenmesinde önemli bir sonuç ortaya koyacak ve bu sonuçlar ışığında yapılan önleyici çalışmalar hırsızlık suçuna henüz bulaşmamış kişilerin suçu işleme olasılığını azaltacaktır.

Masumluk karinesi bakımından, hiç kimse önceden suçlu olarak gösterilemez. Bu durum suç olmasının yanında insani değerler açısından da yanlıştır. Ancak toplum içerisinde bazı kişilerin suçu işleme potansiyelinin diğerlerine nazaran daha fazla olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin, lise çağındaki okulunu bırakmış ve herhangi bir işte çalışmayan gençler ile evli iş gücü sahibi kimselerin suçu işleme potansiyelinde olma olasılıkları farklıdır. Evlenmiş, bir ailesi ve düzenli bir işi olan biri ile lise çağındaki bir gencin suçu işledikten sonra kaybedecekleri kıyas bile edilemez.²⁹⁶

Ayrıca halk tarafından; sokak çocukları, evsizler, mevsimlik işçiler gibi gelir düzeyi düşük gruplar hırsızlık suçu için potansiyel olarak görülmektedir. Bu kişilere karşı önyargılı yaklaşımlar, ekonomik koşullarını düzeltecek fırsatlara ulaşmalarını zorlaştırmakta düzenli bir iş bulmalarına engel olmaktadır. Bu kişilerin mala karşı suçu işlemelerinin engellenmesi için sosyal ve ekonomik çalışmalar geliştirilip uygulanmalıdır.²⁹⁷

²⁹⁶ Hırsızlık Suçu Ve Geleceği...s. 174.

²⁹⁷ Hırsızlık Suçu Ve Geleceği...s. 175.

C. MAĞDURLARA YÖNELİK ÇALIŞMALAR

Hırsızlık suçunun mağduru olan kişilerin bu durumu ilgililere bildirmesinde ve sonraki süreçte kendilerine kolaylık sağlanmalıdır. Kolluk, adalet ve sosyal mekanizmaların mağdurun yanında olması ve mağduriyetin giderilmesine yönelik çalışmalar yapılması halinde bu suç türüne maruz kalan herkes durumu ilgililere bildirecek ve neticede gerçek sayısal veriler ortaya çıkacaktır.

Mağdurlara yönelik, televizyon ve diğer kitle iletişim araçları kullanılarak, günümüzde meydana gelen hırsızlık yöntemlerinin neler olduğu ve hırsızların nasıl çalıştığı hususunda gerekli bilgilendirmeler yapılmalı ve mallarını daha güvenli yerlerde muhafaza edip, alarm taktırmak ve sigorta yaptırmak gibi önlemler almaları sağlanmalıdır. Alınan önlemlere rağmen hırsızlık suçu gerçekleştiğinde ise olay yerinin korunması ve kolluğa en kısa sürede haber verilmesinin önemi anlatılmalıdır.

D. TANIKLARA YÖNELİK ÇALIŞMALAR

Halk arasında ‘*’paran çoksa kefil ol işin yoksa şahit ol’’* sözün hırsızlık suçu açısından değerlendirilmeli ve hırsızlık suçuna tanık olan kişilerin kolluğa rahat bilgi vermesi ve devamında adli süreçte korunmaları sağlanmalıdır. Hırsızların suç işlerken kendilerini gören ve tanıklık eden kişileri tehdit ederek zarar verme ihtimali, bu suça tanıklık yapan kişilerde tereddüt oluşturacak ve gerekli makamlar önünde gördüklerini gizleme durumunda kalmalarına neden olacaktır.

Tanıklıklara yönelik alınan koruyucu tedbirler sayesinde, hırsızlık failleri hırsızlık yaptığı yerin çevresinde bulunan kişilerin durumu ilgililere haber vereceğini ve yakalanacaklarını düşünecek ve neticede hırsızlık suçunda azalmalar görülecektir.

E. KOLLUĞUN YAPABİLECEĞİ ÇALIŞMALAR

Suçun önlenmesi için polisin sokak, cadde ve diğer yerlerde görünür olmasının sağlanması iyi bir suç önleme programı için özellikle durumsal önleme açısından temel ilke sayılmalıdır.²⁹⁸ Hırsızların yakalanma olasılığı ve riskin fazlalığı hırsızlıkla mücadelede en önemli anahtarlar arasındadır. Kolluğun yaptığı proaktif çalışmalar çerçevesindeki işlemlerin faydası ve başarısının yanında kolluğun kullandığı araç ve gereçlerin ve tesisatında önemi büyüktür.

Kolluğun halkın içinde olup halkla ilişkileri üst seviyede tutmasıyla halk tarafından tanınması ve ihbar hattının haricinde kolay ulaşılabilir olması, hırsızlık suçuyla etkin mücadele etmede büyük başarılar getirecektir. Halkın hırsızlık suçuyla ilgili bilinçlendirilmesi ve alacakları önlemleri birebir anlatmak, broşürler hazırlayıp dağıtmak gibi çalışmalar halkın suçla ilgili farkındalığını arttıracak özellikle açığa bırakılan eşyaların çalınmasında azalmalara neden olacaktır.

Halkın hırsızlık suçuyla ilgili bilgi ve ihbarlarını titizlikle incelemek ve kişilerin yaptığı ihbar ve şikâyetlerden sonra suçlular tarafından tanınmaları ve rahatsız edilmeleri mutlaka önlenmelidir. İşlenen bir hırsızlığa tanıklık eden kişilerin, ileride suçlular tarafından rahatsız edilebileceği korkusu yaşamaları halinde, gördüklerini kolluğa bildirme istekleri olumsuz etkilenecek, ayrıca çevrelerinde bulunan kişilerin kendilerine ait olmayan araçlar ve eşyalarla görülmeleri ve dolaşmaları gibi şüphe uyandırıcı durumları kolluğa bildirmemelerine neden olacaktır.

Hırsızlık suçunun işlendiğini gören veya duyan veya çevresinde çalıntı malların satıldığını fark eden kişilerin bu durumları kolaylıkla kolluğa bildirecek ve devamında korunmalarını sağlayacak tedbirler alınmalı ve bu hususta halkın çekince ve tereddütleri mutlaka giderilmelidir. Verilecek eğitimler ve yapılacak bilinçlendirme çalışmalarıyla halkın hırsızlıkla mücadelede kolluğun yanında hareket etmesi sağlanmalıdır.

²⁹⁸ Dönmezer, s. 90.

Kolluğun devriye hizmetlerinin arttırılması ve hırsızlıkla bire bir mücadele eden birimlerin araç ve personel bakımından güçlendirilmesi, ayrıca hırsızlık konularının sınıflandırılarak personelin uzmanlaştırılması, hırsızlık suçunun oluşması halinde olay yerinde yapılacak çalışmalar ve toplanacak delillerin profesyonelce değerlendirilmesi, faillerin yakalanmasında önemli artışlar sağlayacaktır.

Hırsızlık suçunu işleme kararlığında olan kimselerin bu suçu işlerken görülme olasılığı veya işledikten sonra yakalanma ve ceza alma olasılığının yüksek olması, bu kişileri hırsızlık yapma niyetinden vaz geçirecektir.

Devriyelerin planlanmasında coğrafi bilgi sistemleri kullanılarak suçların yoğunlaştığı bölgeler ve zamanları dikkate alınmalıdır. Bununla birlikte, sabit devriye güzergâhları yerine, suç faillerinin hareketlerini kısıtlayacak, kolluğun davranışlarını tahmin etmelerini önleyecek şekilde çalışılmalıdır. Özellikle tarım alanlarının çevresine dağınık konuşlanan bağ ve yayla evleri ile yazlıklar devriye planlamasına dahil edilmelidir.²⁹⁹

²⁹⁹ Hırsızlık Suçu Ve Geleceği... s. 177.

SONUÇ

Osmanlı'dan günümüze hırsızlık adını verdiğimiz bu çalışmamızda, toplumsal hayatta en fazla şikâyet konularından biri olan hırsızlık suçunun kadim toplumlarda, İslam'da, Osmanlı'da ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda nasıl karşılık bulduğu, suçu işleyenlere ne gibi cezalar verildiği ayrıca günümüzde hırsızlık faillerinin kullandığı yöntem ve malzemeler ile alınması gereken tedbirler incelenerek şu neticelere varılmıştır.

Hırsızlık suçuna insanlığın her döneminde rastlanmaktadır. Zamanla suçun niteliği ve niceliği değişmiş ve farklı ceza yöntemleri uygulanmıştır. Sümerler, özel mülkiyete verdiği önemden dolayı hırsızlık suçuna ağır cezalar getirmiş suçun hükümdara ve mabede karşı işlenmesi halinde faile ölüm cezası vermiş veya failin çaldığı malın otuz beş mislini ödemesi gerektiğini öngörmüşlerdir. Ayrıca duvar delerek hırsızlık yapanlar öldürüldükten sonra, cesetleri deldikleri duvarın olduğu yere gömülmüş, yangın olmasını fırsat bilerek hırsızlık yapanlar ise ceza olarak ateşe atılmışlardır.

Babiller yaptıkları Hammurabi kanunları içerisine hırsızlık suçuyla ilgili maddeler koymuş ve Sümerlerde olduğu gibi krala ve mabede karşı ve yangında hırsızlık suçunu işleyenlere ölüm cezası vermiş, ayrıca ehil hayvanları ve köleleri çalanlarında öldürülmesini gerekli görmüştür. Assurlar hırsızlık suçuna şartlara göre maddi ve bedeni cezalar getirmiş, bazen çalınan malının aynen iadesi yoluna gitmişlerdir. Hititlerde hırsız çaldığı malı iade etmesinin yanında çaldığının üç misline kadar kendisine ödettirilmiştir. Kadim Mısır'da çalınan malın iadesiyle beraber hırsıza çaldığı malın iki misli ceza ödettirilmiştir. Eski İran'da suçüstü yakalanan hırsız zincire vurulmuş çaldıkları boynuna asılarak şehrin belirli yerlerinde teşhir edilmiş suçu sabit görülünce idam edilmiştir. Roma ceza hukukunda hırsızlık suçuna 18.yüzyılın ortalarına kadar hırsızın bazı organlarının kesilmesi ve damgalanması cezası getirilmiş, sonraki zamanlarda batıda meydana gelen fikir akımlarının ve hürriyet mücadelelerinin etkisiyle ağır cezaların yerini daha hafif olan hapis cezaları getirilmiştir.

Hırsızlık suçuna dinlerin nasıl yaklaştığıyla ilgili yapılan incelemede, Tevrat'ta hırsızın çaldığı malın üzerinde yakalanması, daha sonra pişmanlık duyması gibi suçun farklı boyutlarına göre değişik hükümler öngörüldüğü, İncil'de hırsızlık suçunu zaruri ihtiyaçlarından dolayı işleyen kişilere daha hafif cezalar uygulandığı görülmektedir.

Kur'an- Kerim'in Maide suresinin 38. ayetinde '*Hırsızlık yapan erkek ve kadının yaptıklarına karşılık bir ceza ve Allah'tan bir ibret olmak üzere ellerini kesin. Allah izzet ve ikram sahibidir. Kim bu zulmünden sonra tövbe eder ve durumunu düzeltirse şüphesiz Allah onun tövbesini kabul eder. Allah çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir.*' Denilerek hırsızlık suçu işlenmesi halinde hırsıza ibret olarak el kesme cezası vermiştir.

İslam Ceza Hukuku suçları had cezası gerektiren, ta'zir cezası gerektiren ve kısas cezası gerektiren suçlar olarak tasnif etmiş ve hırsızlık suçunu had cezası gerektiren suçlar arasına almıştır. İslam hukukuna göre, hırsızlık suçunun tam anlamıyla oluşması için suçun unsurlarının eksiksiz gerçekleşmesi gerekir. Buna göre failin hırsızlık suçunu kasten işlemesi, mal üzerinde herhangi bir mülkiyet hakkının bulunmaması ayrıca cezai ehliyete sahip olması gerekir. Ayrıca çalınan eşyanın koruma altına alınmış olması, hukuken mal kabul edilmesi ve belli bir iktisadi değer taşıması gerekmektedir. Bütün bunların bir arada bulunması el kesme cezasının uygulanmasının çok güç olması sonucunun doğurmuş ayrıca hem Hz. Peygamberin hem de sonraki dönemlerde yapılan uygulamalarda hırsızın suçu hangi şartlar altında işlediği açlık gibi zaruri nedenlerden mi yoksa hırsızlığı bir meslek edinmesinden dolayı mı yaptığı gibi değişik faktörlerin bir arada değerlendirildiği görülmektedir.

Altı asır gibi uzun bir zaman varlığını devam ettiren Osmanlı Devleti, diğer alanlarda olduğu gibi ceza hukuku alanında da İslam Hukukunu uygulamıştır. Osmanlıda yaşanan hırsızlıklar mahkemelerde görülmüş ve şer'iyye sicillerine kaydedilmiştir. Başta Fatih Sultan Mehmed olmak üzere Yavuz Sultan Selim, Yıldırım Beyazid ve Kanuni Sultan Süleyman, çıkardıkları kanunnamelerinde hırsızlık suçunu ağır yaptırımlara bağlamışlardır. Ancak bununla birlikte toplumun

yaşamsal ihtiyaçlarının temin edilmesi için vakıf gibi müesseseleri de aktif halde kullanmış ve hırsızlığa gidecek yolları tıkamaya çalışmışlardır.

Hırsızlık suçu 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda, kişilere karşı suçlar kısmında, malvarlığına karşı işlenen suçlar bölümünde 141. vd. maddelerinde detaylı olarak düzenlenmiştir. Suçun, kişilere karşı suçlar başlığı altında düzenlenmesinden hırsızlığın sadece mala karşı değil, kişi güvenliğine yönelik bir suç olduğu da anlaşılmaktadır.

ETCK'da suçun gece vakti işlenmesi sadece bina, oturulan yerler ve eklentilerinde işlenen hırsızlıklarda ceza artırımına sebep olarak görülmekteydi. YTCK'nın 143. Maddesinde ise suçun, gece vakti işlenmesi hem hırsızlık suçunun basit hali hem de nitelikli halleri için cezayı arttırıcı bir neden olarak kabul edilmiştir. Ayrıca ETCK'ndan farklı olarak, hırsızlık suçunun kişinin ölmesinden yararlanılarak işlenmesi de daha ağır bir ceza gerektiren bir hal olarak düzenlenmiştir.

ETCK'da yer alan yankesicilik suretiyle hırsızlık olarak adlandırılan nitelikli hal yeni düzenlemede özel beceriyle işlenen hırsızlık olarak ifade edilmektedir. Özel beceri ifadesi yankesicilik kavramını da içine alan daha geniş bir anlam taşımaktadır. YTCK'nın 145.maddesinde hırsızlık suçuna konu olan malın değerinin az olması halinde hâkime, ceza indirimi yapılması ya da tamamen ceza vermekten vazgeçilmesi konusunda taktir yetkisi tanınmıştır. Ayrıca 169.maddede hırsızlık, güveni kötüye kullanma ve dolandırıcılık suçlarının işlenmesi suretiyle yararına haksız menfaat sağlanan tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur denilerek ETCK'da yer almayan böyle bir düzenleme de getirilmiştir.

Hırsızlık suçunun benzer suçlarla yapılan mukayesesinde, malvarlığına karşı işlenen diğer suçlardan birçok farkı olduğu görülmektedir. Buna göre hırsızlık suçunun yağma suçundan en büyük farkı yağma suçunun cebir, şiddet ve tehdit kullanılarak işlenmesidir. Mala zarar verme suçundan ön önemli farkı, failin mala zarar verme suçunda mala zarar verme kastıyla hareket etmesine karşın, hırsızlık suçunda taşınır malı yarar sağlama amacıyla bulunduğu yerden almasıdır. Hırsızlık suçunun dolandırıcılık suçundan ve güveni kötüye kullanma suçlarından farkı ise bu suçlarda mağdurun malı kendi isteğiyle faile vermesine karşın hırsızlık suçunda

malın zilyedinin rızası olmamasıdır. Ancak dolandırıcılık suçunda mağdurun rızası hileli davranışlarla alınmaktadır.

Yaptığımız çalışmada hırsızlık suçuyla ilgi yapılan kanuni düzenlemelerin eski toplumlardakine nazaran çok daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Bunun nedeni zamanla hırsızların değişik yöntemler kullanmalarıdır. Bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak için çok fazla ve çeşitte araç gereç ve ürün kullanmaları bunla beraber hırsızlık faillerinin çalmak isteyeceği eşyaların da fazla olması sonucunu doğurmaktadır. Eskiden ulaşımda kullanılan at ve katır gibi hayvanları çalan hırsızlar, zamanla otomobil ve motosiklet gibi araçları çalmışlardır. Henüz icat edilmediği için eski toplumlarda ve Osmanlı şer'iyye sicillerinde rastlanmayan cep telefonu hırsızlığı günümüzde en sık görülen hırsızlıklardandır. Aynı şekilde hırsızlık failleri eskiden suç işledikten sonra yaya olarak veya ata binerek kaçmalara karşın günümüzde suçta kullandıkları motosiklet ve lüks araçlarla kaçmaktadırlar. Hırsızlar eskiden sadece tornavida ve kerpeten gibi malzemeler kullanırken artık sinyal kesici cihazlar bile kullanmaktadırlar. Bu örneklerde görüleceği gibi, yeni icat edilen ve insanların hayatını kolaylaştıran her türlü araç gereç ve malzeme zamanla hırsızların hedefi olacağı ve suçta kullanılabileceği daha sonrasında ise kanunlarımızda bu yeni hırsızlıklarla ilgili düzenlemelere gidileceği anlaşılmaktadır.

Hırsızlık suçunun gelecekte azalması için bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler dikkatle izlenmeli piyasaya sunulan ürünlerin çalınmasını önleyici, çalınması halinde ise faillerin belirlenmesine yönelik tedbirler mutlaka alınmalıdır. Son yıllarda yaygınlaşan araç takip cihazları sayesinde bireyler araçlarının nerede olduğunu cep telefonlarından ve bilgisayarlarından rahatlıkla kontrol edebilmekte, ayrıca kolluğun kullandığı araçlara bu sistemler takılarak ekip otolarının yerlerinin merkezden görülmesi ve suç mahalline en yakın ekiplerin yönlendirilmesi sayesinde suçlularla daha etkin mücadele edilmesi sağlanmaktadır. Buna benzer uygulamalar yaygınlaştıkça, hırsızlık faillerinin suçu işleme niyetinde ve cesaretinde azalmalar olacak ve hırsızlıkla ilgili mağduriyetler önlenecektir.

Bu çalışmamıza ortaya çıkan başka bir netice ise, kadim toplumlarda ve Osmanlı'dan günümüze kadar olan dönemlerde hırsızlık suçunun ve cezasının neler olduğunun bilinmesinin yanında, geçmişte ölüm cezası ve uzuv kesme dâhil çok ağır

yaptırımlar uygulanmasına rağmen, halen toplumda en fazla görülen suçlardan olduğudur. Durum böyle olunca hırsızlara verilecek cezaların arttırılmasından ziyade hırsızlığı meydana getiren başta sosyal ve ekonomik nedenleri ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalar yapmak kaçınılmaz olmaktadır. Hırsızlıkla etkin mücadele için sadece kolluğun yapacağı çalışmalar değil, bunun dışında toplumdaki diğer kişilerin ve kurumlarının bu sorunun çözümüne dâhil edilmesi, suçun önlenmesine yönelik ortak proje ve çalışmalar yapılması gerekmektedir. Son yıllarda kullanımı artan uyuşturucu maddeler, hırsızlık suçlarına ve bunun dışında yağma gibi diğer suçların işlenmesine de neden olabilmektedir. Yapılacak ortak projelerle bu maddelerin üretimi ve kolay ulaşılabilirliği ve kullanımı önlenmelidir.

Hırsızlık suçu insanlar tarafından işlenen bir suçtur. Yani sorunun kaynağı tamamen insandır. Dolayısıyla sorunun çözümü insanlar üzerinde yapılacak çalışmalarla mümkündür. İnsanlara yapılacak sosyal ve ekonomik çalışmaların yanında, daha çocukluktan itibaren verilecek eğitimlerle başkalarının mallarına saygı duyma, çalışarak kazanma ve yetinme duygusunun önemi gibi hususlar anlatılmalıdır. Ayrıca verilecek eğitimlerin sadece hırsızlık potansiyeli olan kişilere değil, aynı zamanda yüksek ekonomik getirisi olan kişilere de uygulanması gerekmektedir. İşveren zenginlerin, çalışanlarına hak ettikleri ücretleri ve çalışma olanakları sunmaları halinde bireylerin çalışma dürtüleri artacak çalma dürtüleri azalacaktır. Asıl olan insanlardaki hırsızlık yapma nedenlerini ortadan kaldırmak ve daha güvenli ve yaşanabilir bir dünyaya sahip olmaktır.

KAYNAKÇA

A'dan Z'ye Temel İslami Bilgiler Ansiklopedisi, Bilge Yayınları, İstanbul, 2006.

Abacı, Nurcan: Bursa Şehri'nde Osmanlı Hukuku'nun Uygulanması (17.Yüzyıl), T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001.

Akgündüz, Ahmet: Mukayeseli İslam Ve Osmanlı Hukuku Külliyyatı, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Diyarbakır 1986.

Akgündüz, Ahmet: Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri, Fey Vakfı Yayınları, İstanbul 1990, C.1.

Akman, Mehmet: Osmanlı Devleti'nde Ceza Yargılaması, Eren Yayıncılık, İstanbul, 2004.

Altuner, Durdu/ Engin, Nalan/ Gürer, Cüneyt/ Akyay, İlkay/ Akgül, Arif: “Madde Kullanımı Ve Suç İlişkisi”, Tıp Araştırmaları Dergisi, 2009, Sayı 7.

Artuç, Mustafa: Malvarlığına Karşı suçlar, Adalet Yayınevi, Ankara 2011.

Avcı, Mustafa: Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler, Mimoza Yayınları, Konya 2010.

Aydın, Mehmet Akif: Osmanlı Ceza Hukuku, DİA, Cilt 7, İstanbul 1993.

Bardakoğlu, Ali: Hırsızlık, Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA), İstanbul, 1998, Cilt 17.

Bayraktar, Dursun: Tanzimat'ın İlk Yıllarında Bolu, Bolu Halk Kültürünü Araştırma Ve Uygulama merkezi Yayınları:4, Bolu 2009.

Binici, Murat: “5237 Sayılı TCK'da Hırsızlık Suçu”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bilecik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik 2010.

Bor, Metin: Ebu Hanife'ye Göre Hırsızlık Suçu Ve Cezası, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2009.

Boynukalın, Mehmet: Su , D A, Cilt 37, İstanbul 2009.

Canan, İbrahim: Kütüb-i Sitte Muhtasarı Tercüme Ve şerhi, 17.Cilt, Akçağ Yayın, Ankara 1993.

Cellek, Muhsin: Can Ve Mal Güvenliği, Aydın Matbaası, Ankara 1980.

Cin Halil, Akgündüz Ahmet: Türk Hukuk Tarihi, C.1, Timaş Yayınları, İstanbul 1990.

Demir, Abdullah: Türk Hukuk Tarihi, Yitik Hazine Yayınları, İstanbul 2011.

Dönmezer, Sulhi: Mala Karşı İşlenen Suçlarla Mücadele Semineri, Asayiş Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2000.

Düzbakar, Ömer: “İşlam-Osmanlı Ceza Hukukunda Hırsızlık Suçu 16-18. Yüzyılda Bursa şer'iyye Sicillerine Yansıyan  rnekler”, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, Ağustos 2008.

Ekinci, Ekrem Buğra: Hukukun Serüveni, Arı Yayıncılık, İstanbul, 2011.

Erdener, Yurtcan: Yargıtay Kararlarının Işığında Malvarlığına karşı Suçlar, Beta Yayınları, İstanbul 2008.

Esen, Sinan: Malvarlığına Karşı Suçlar Belgelerde Sahtecilik Ve Bilişim Alanında Suçlar, Adalet Yayınevi, Ankara 2007.

Gelir, Burcu: “1680-1700 tarihleri arasında Ayntab Gaziantep) şehrinde asayiş problemleri ve İslam-Osmanlı Ceza Hukuku Uygulamaları” Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Konya 2006.

Gökbilgin, Tayyib: Osmanlı Müesseseleri Teşkilatı Ve Medeniyeti Tarihine Genel Bakış, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1977.

Gültekin, Orhan: İstanbul Kadı Sicilleri, Üsküdar Mahkemesi, 17 Numaralı sicil, İsam Yayınları, İstanbul 2010.

Güvel, Enver Alper: Suç Ve Ceza Ekonomisi, Roma Yayınları, Ankara, 2004.

Hafizoğulları, Zeki: Malvarlığına Karşı Suçların Ortak Genel Yapısı, www.baskent.edu.tr (15.03.2015)

Hırsızlık Suçu Ve Geleceğe Yönelik Yaklaşımlar, j.Gn.K.lığı Basımevi Müdürlüğü, Ankara 2013.

<http://www.gaziantep.pol.tr/Haberler/sayfalar/%C4%BO%C5%9EYER%C4%BONDE N-HIRSIZLIK.aspx> (17/03/2015)

İçli, Tülin Günşen: Kriminoloji, Martı Yayınevi, Ankara 2004.

İlmihal İslam Ve Toplum, Türk Diyanet Vakfı (TDV) Yayınları, Ankara 2004.

Karaman, Hayrettin/ Özbek, Ali/ Dönmez, İbrahim Kafi/ Çağrııcı, Mustafa/ Gümüş, Sadrettin/ Turgut, Ali: Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1997.

Kazancı, Ziya: Osmanlı'da Toplum Yapısı, Kayıhan Yayınları, İstanbul 2014.

Kozak, İbrahim Erol: Kadim Dönemler Genel Hukuk Tarihi, Adalet Yayın Evi, Ankara 2011.

Köse Metin Ziya, Kozan Ali: Nevşehir Mahkemesine Ait İlk Şer'ie Sicili 3 Numaralı Defter, Nevşehir Üniversitesi Yayınları, Nevşehir 2013.

Menekşe, Ömer: “17. ve 18. Yüzyılda Osmanlı Devletinde Hırsızlık Suçu ve Cezası”, Yayınlanmamış Doktora tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1998.

Meran, Necati: YTCK' da Sahtecilik Malvarlığı Bilişim Suçları, Seçkin yayınları, Ankara 2008.

Osmanlı devlet teşkilatı, Türkiye Gazetesi yayınları, İstanbul 2006.

Özbek, Veli Özer/ Kanbul, Mehmet Nihat/ Doğan, Koray/ Bacaksız, Pınar/ Tepe, İlker: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Seçkin Yayınları, 7. Baskı, Ankara 2014.

Özcan, Emin: Mahallelerin Geçirgenliğinin Evden Hırsızlık Suçuna Etkisi Diyarbakır Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2013.

Özdil Orhan, Fıratgöl Mustafa, Azap Eralp Yaşar: Aksaray'ın Tek Şer'ie Sicilleri, Türkiye Barolar Birliği Ve Aksaray Barosu Ortak Yayını, Ankara 2014.

Palabıyık, M.Hanefi: İslam Kurumları Tarihi, Grafiker Yayınları, Ankara 2013.

Polat Cevdet, Eren Hakan, Erbakıcı Ferdi: “Hırsızlık Suçunu Etkileyen faktörlerin Değerlendirilmesi Ve Geleceğe Yönelik Yaklaşımlar”, Güvenlik Bilimleri Dergisi, Mayıs 2013.

Recep Fuat, Atay Sabri: İstanbul Kadı Sicilleri Rumeli Sadareti Mahkemesi 56 Numaralı Sicil, İsam Yayınları İstanbul 2011.

Soyaslan, Doğan: Ceza Hukuku Özel Hükümler, Yetkin Yayınları, 8.Baskı, Ankara 2010.

Şen, Ersan: “Hırsızlık Suçları”, Ankara Barosu Dergisi, Ankara 2012.

Tezcan, Durmuş/ Erdem, Mustafa Ruhan/ Murat Önok: Teorik Ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2011.

Türcan, Talip: Yerlikaya Ünal, İslam Hukuku, Grafiker Yayınları, Ankara 2013.

Türk Dil Kurumu (TDK), [http: www.tdk.gov.tr](http://www.tdk.gov.tr).(25.11.2014)

Üçok Coşkun, Mumcu Ahmet, Bozkurt Gülnihal: Türk Hukuk Tarihi, Savaş Yayınları, 10.Baskı, Ankara 2002.

Ünal, Mehmet Ali: Osmanlı Müesseseleri Tarihi, Fakülte Kitapevi Yayınları, Isparta 2007.

Wessels, Johannes ve Hillenkamp, Thomas: Malvarlığına Karşı Suçlar Ve Ekonomik Sorumluluk, Çeviren, Yener Ünver, Seçkin Yayınları, Ankara 2009.

www.milliyet.com.tr/uyusturucu-icin-hirsizlik-yapti-adana-yerelhaber-297553/05.2015

Yıldırım, Hakan/ Kaplan, Volkan/ Çakmak, Tuncay/ Üstün, Cem Cihangir: Polisçe 2023 Yılı'nın Polisiye Gündemi, Macar Yayıncılık,2. Baskı, Ankara 2005.

Yılmaz, A. Reha/ Demir, Abdullah: Umumi Hukuk tarihi, Zirve Üniversitesi Yayınları, Gaziantep 2012.

Yılmaz, Metin: İslam Kurumları Tarihi, Grafiker Yayınları, Ankara 2013.

Yücel, Mustafa Tören: Kriminoloji, Afşar Yayıncılık, Ankara 2008.

Zubaida, Sami: İslam Dünyasında Hukuk Ve İktidar, s.107 İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul 2008.

ÖZGEÇMİŞ

1. **Adı Soyadı:** Müslüm ARAS
2. **Doğum Tarihi:** 04/07/1977
3. **Öğrenim Durumu:** Lisans

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	Kamu Yönetimi	Anadolu Üniversitesi	2007
Y. Lisans	Kamu Hukuku	Zirve Üniversitesi	-

